

Bibliothèque numérique

medic@

**Galien. Galeni omnia quae extant
opera / vol. 7- Sextae classis libri**

Venise : Junte, 1565.

GALENI

LIBRORVM

SEXTA CLASSIS

DE CVCVRBITVLIS, SCARIFICATIO-
nibus, Hirudinibus, & Phlebotomia
přecipuo artis remedio tradit.

QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE,
*non parum ornatior prodians, pluribus casti-
gationibus ad antiquorum exemplarium
Græcorum fidem locupletata.*

*Locis etiam Hippocratis nunc primum
in margine signatis.*

Librorum index versâ pagina continetur.

Ὁρὰν εἰς κλινικὴν.

VENETIIS APVD IVNTAS M D L XV.

QVÆ SEXTA CLASSE HABENTVR

- GALENI De Hirudinibus, Reuulsione, Cucurbitula, cutis Concisione siue Scarificatione, Ferdinando Balamio Siculo interprete. 2
- ORIBASII De Cucurbitulis, Scarificatione, Hirudinibus, Deriuatione, & Reuulsione sermo ex septimo & octauo Medicinalium collectionu ad Iulianum Imperatorem libro. Augustino Gadaldino Mutinensi interprete. 3
- De Venæ sectione aduersus Erasistratum liber, Iosepho Tectandro Cracouiensi interprete. 5
- De Venæ sectione aduersus Erasistratos, qui Romæ degebant, eodem Iosepho Tectandro interprete. 9
- De Curandi ratione per sanguinis missionem liber, Theodorico Gaudano interprete. 19

Hos libros omnes multis in locis emendauit Augustinus Gadaldinus ad vetustissimorum exemplarium græcorum veritatem.

GALENI

DE HIRVDINIBVS REVVLSIONE

CUCVRBITVLA CVTIS CONCISIONE

SIVE SCARIFICATIONE

Ferdinando Balamio Siculo interprete.

De Hirudinibus.

CAP. 1.

Non nulli capras hirudines includunt, easq; ad multiplicem vsum accommodant. Vbi enim mitefcunt, carni facile admouentur. Quæ vero modo capte fuerint, per diem adseruandæ, exiguoq; sanguine alêdæ sunt: atq; ita fit, vt quicquid virulentum in se continent, exprimatur. Quando autem ipsæ vti opus est, ea pars, cui hirudines admouendæ sunt, nitro prius fricanda, inungendaq; vnguibus, ue ipsis scalpêda est, hoc enim pacto auidius adhærescunt. Oportet etiam eas ipsas in tepidam aquam, quæ vase lato & mundo contineatur, infundere, mox spongia cōprehensas mucore & sordibus manu purgare, atq; ita admouere. Vbi vero admotæ fuerint, ne ea pars, cui inhæserint, frigescat, oleum tepidum superintundes. Si autem manibus aut pedibus affigendæ sunt, in aquam, in quam hirudines infectæ sunt, manus aut pedes immergantur. Si vero non firmiter hæserint, earum caudæ forcipe incidendæ sunt: nanque ita, vbi sanguis effluxerit, ab attrahendo non desistunt, donec cinere aut sale os earum aspergatur. Postquam autem exciderint, quod relinqui ab eis venenosum solet, cucurbitula exhauriendum est: vel si id minime fiet, fotu per spongiam adhibito vtendum est. Quod si inde cruentæ lachrymule adhuc effluxerint, farinam cyminumq; admoueto, lanamq; subinde modico maderitem oleo alligato. Cæterum si manare sanguis non desinat, linteolum aceto madefactum, gallam, ue combultam, vel spongiam in liquidam antea picem immisam mox crematam, imposito. Illud quoque compertum habere oportet, hirudines ipsas sanguinem illum attrahere, qui carni adiunctus est, non qui in imo corpore continetur. Earum vero vsus pro cucurbitulis esse solet. Præterea remouendæ tunc sunt, cum dimidiam sanguinis partem extraxerint. Quin etiā prohibendum, nec permittendum est, vt sanguis eousq; effluat, quousq; sit satis: siquidem pars ipsa frigescit, tum ob ipsas hirudines, quæ natura frigide sunt, tum etiam ob aerem ambientem.

De Reuulsione.

CAP. 2.

Vehementes humorum fluxiones reuulsione cohibendæ sunt, ne nimium confertæ alioquin prorumpant. Sunt autem remedia, quæ per reuulsionem adhibentur, huiusmodi. In pectus videlicet, aut ventrem, siquid defluerit, ad manus retrahendum est: vomitus vero ad partes inferiores: veluti quæ ex acerbis clysteribus fluxiones proueniunt, vomitus contra præsidio auertuntur. His vero ambabus fluxionibus, cum superior atque vna inferior venter vrgetur, eas ad vrinam sudoremq; reuocabimus: vrinæ autem fluxum ad sudorem aluiq; deiectiones. Est quoque auxilium quod ex diuersis contrarijsq; partibus reuellit cucurbitula, si mammis proxima apponatur. Item adiumento est, si vbi nimium sanguinis fluit e naribus, aut per loca muliebria immodici effluxus labuntur, præcordijs (hypochondria Græci dicunt) affigatur. Acria quoq; medicamenta sinibus admota, eas fluxiones retrahunt, quibus caput aut viscera vexant. Atq; vi summa rem cōplectar, ita reuulsio efficit: In humoribus videlicet partes superiores petentibus ad inferiores: & contra, si inferiores petant partes, ad superiores: & contra, ad dexteram similiter partem aut laeuam, item in anteriorem aut posteriorem, siquid defluerit, ad oppositas partes reuulsio faciendæ est.

Sexta Classis.

aaaaa ij De

* καλποισ. i. si
tribus. sed legē
dicit καλοισ
i. artubus.

Cucurbitula purgatis prius corporibus vtilis quidem, sed in repletis (quæ plethorica Græci vocant) prætermittenda sunt. Idemq; initio phlegmones si vel cerebrum ea, vel cerebri membranas, vel alias corporis partes occupauerit, seruandum est, eisq; abstinendum: sed cum nihil amplius adfluxerit, totumq; exinanierimus corpus, & vsus rei inflammatus vel mouenda vel amolenda, vel extrorsum abstrahenda tulerit, illas adhibebimus. In his quoq; affectionibus dum gi-gnuntur, non quidem membris ipsis quæ cœperint laborare, sed eis quæ laborantibus coniuncta fuerint, reuulsione gratia cucurbitula sunt imponenda. Initio vero quæ reperiendi vim habeant, sunt adhibenda. Cucurbitula exhaustire materiam, dolores soluere, phlegmonem minuire, inflationes discutere, appetitum cibi excitare, imbecillo vtriculo vires restituere, animi deliquia leuare, si quæ profundas partes fluxiones infestent eas transferre & ficcare, sanguinis eruptiones prohibere, & quicquid menstrua vitiauerit attrahere, ipsq; alleuiationem præstare potest.

Corporis partes scarificanda sunt, quæ phlegmone vel duritie vrgentur, quæ vel resæ fuerint, vel dolore aliquo affliguntur: quæq; fluxionibus vexantur, vbi ex ipsa fluxiones deserint: aut cum acrem materiam subesse viderimus, seu vis aliqua venenosa extrinsecus illata fuerit: præterea si ab altera ad alteram partem deducere materiam volumus, sicuti scarificatis cruribus, affectio capiti medetur: Siq; exuberans materia in corpore minuenda est, atq; ob id pouissimè exuberantia illa oriatur, q; materia ipsa quæ emitti solet supprimatur, scarificatione vitimur: quemadmodum sanguinis profusionibus suppressis (quas hæmorrhoidas Græci appellant) crura ipsa lota quidem prius, vel spongia calido lomento adhibito, scarificantur. Eodem nanque anno venam frequenter incidere, minime quidem rationi consentaneum arbitramur: quandoquidem cum larga sanguinis copia vitalis quoque spiritus emittitur: quo sanè absumpto, crebrius quidem moles vniuersa frigescit, tum animales functiones omnes deteriores redduntur. Quamobrem ab ignobilioribus membris vtpote a cruribus sanguis educendus est. Vtilis quoque oculis scarificatio est, quos diutina fluxiones infestant: tum capitis vitijs: item particulis quæ pectori dorso ue adiunctæ sunt. Prodest præterea compactione materiae, anginaeque.

Post hæc quatuor capita, Oribasium de eisdem rebus ex Galeno et alijs præstantissimis medicis tractantem impressimus, ut plenior in primis de hac re cognitionem habeas: postea ut consideres, an supra scripta capita priuatim scripserit Galenus an magis ab aliquo ex Galeni & aliorum libris, vel ex ipso potius Oribasio excerpta sint.

Oribasi

ORIBASII

DE CUCURBITVLIS SCARIFICATIONE

*Hrudinibus, Deriuatione, & Reuulsione sermo, in septimo & octauo
Medicinalium collectionum ad Iulianum
Imperatorem libro.*

Augustino Gadaldino Mutinensi interprete.

EX LIBRO SEPTIMO

De Cucurbitula ex libris Galeni.

CAP. 15.

lenibus est vtendum.

Vcurbitulae euacuatis prius corporibus vtilis sunt: nam vbi ea plethorica sunt, cucurbitulis nō vtimur. Eadem etiā ratione vbi cerebrum eiusq; membranae phlegmone vexantur, cucurbitulis in affectuū principijs non vtimur, quemadmodū sanē nec in vlla alia particula phlegmone laborante: sed vbi tum nihil amplius influxerit, tum totum corpus ante vacuauerimus, vsusq; postularit, vt aliquid eorum quae in parte phlegmone laborante continentur, moueamus, eruiamusq;, vel ad exteriora extrahamus. Dum vero affectus etiamnum fiunt, cucurbitula minime membrīs laborare incipientibus, sed ijs quae his continuata sunt, reuulsione causa imponenda est: in principio vero repellē-

De Cucurbitula ex libris Antylli, ex Secundo sermone de Enacmantibus remedijs.

CAP. 16.

***C**IN mediocri dolore & in similibus, leuibus vtimur cucurbitulis, quae scilicet sine incisione aptantur. At in quibus roborare volumus, vehementibus est vtendum. In oppletis vero particulis, quemadmodum & in ijs quae a corrupta vexant materia, cum incisione ad mouemus. Oportet autem, antequam eas adhibeamus, ventrem iam emollitum fuisse: aut omnino nullam instantium excrementorum adesse suspicionem: ac prius comedisse omnino, vel aquam prius bibisse a leui nutrimento & iam subducto. Maxime vero oportet, si sanguinem detrahare volumus, vt primo pars parum fricetur: Postea si ruborem sufficientem tumoremq; a cucurbitula acquisierit, scarificetur: sin minus, tertio cucurbitula affigi debet, quousq; pars tum tumefacta tum rubefacta fuerit. Quod si ne tunc quidem tumor nec rubor effectus fuerit, spongijs partes fouende sunt, quousque coloris euadant phoeniceae, & ita deinceps scarificandae. At si quis praecognouerit corpora non rubefactū iri, veluti in ijs qui pingue habent abdomen, vel in refrigeratis, & in mulieribus quae pepererunt: ante cucurbitularum applicationem cataplasma illis partibus imponendum est. Aliquando vero tumor validus a leuibus cucurbitulis fit, & colore liuidior: ac postquam scarificatus fuerit, parum vel nihil effluit: cum sanguis crassior existat, & quod antestat, sit carnosius. Itaq; in his, spongijs praecipue fouendus est locus, ac tenuis beneq; fluxilis reddendus est sanguis. Cauendum porro est ne prope mammās cucurbitulae ponantur: incidentes enim interdum in ipsas mammās, & admodum tumescentes, difficilem reddunt auulsionem. Sanē applicandae sunt cucurbitulae cum modico igne: nam si vehementes apponantur, vapore inflammantes contendentesq; corpora, nihil essant dignum attrahunt. Notum autem est ita figurandas esse partes, vt sanguis in ipsis nō immoretur, crassescensq; impedimento sit effluxioni: sed vt pronus ad inferiora effluat. Post ablationem vero cucurbitularum, si quod extractum fuerit, satis sit, partes postea curabimus: si non satis, cucurbitulas denuo apponemus. In capite cum multo igne haud sunt infingendae: vehementer enim attrahunt, difficulterq; auelluntur: Quae vero cum mediocri igne affiguntur, id quod opus est, perficiunt. Qñ autem non possunt nisi difficulter auelli, spongijs ex calida eas circumplecti oportet: sic enim remittuntur: quod si ne ita quoque remittantur, perforare ipsas oportet.

De Cucurbitularum Differentia a Materia & a Figura sumpta.

CVcurbitularum differentiae a materia sumptae tres sunt, Vitreae, Corneae, Aeneae. Nam Argenteae, quia vehementius igniuntur, rejicimus. Aenearum frequentior est vsus. Vti etiam vitreis possemus, in quibus sanguinis vacationem considerare opus est. Corneis item in capite vti

Sexta Classis.

aaaaaa in possemus,

possemus, ubi aeneas difficulter auulsus iri existimaremus: & in timidis quoque, qui ob flammam E perterriti sunt. Quod ad figuram spectat, differentia praecipue in aeneis est. Sane elatiores, humilio- ribus magis attrahunt. Humiliores in capite magis accommodantur: propterea quod haud vehe- menter trahunt. Quae plana habent labra, corporibus latitudinem habentibus: quae resiliunt, curuis & gracilibus commodius affiguntur. Quae acutum os habent, illis competunt, in quibus scarifica- tione quidem non vitium, sed per leuium cucurbitularum applicationem vehementer attrahere volumus, laborum acuitate ad attractionis violentiam conferente. Quae obtusa habent labra, tum in alijs membris tum praecipue in capite vtiliter applicantur. Aenearum cucurbitularum tractus, quemadmodum etiam vitrearum, per ignem fit: Cornearum, line igne: quippe in extremo sunt perforatae, cumque aptantur, vehementer per foramen exuscita, attrahunt: statim vero foramen digi- to ceraue clauditur.

De Cucurbitulis ex libris Herodoti, ex Sermonibus de Euacuantibus remedijs.

CAP. 17.

Cucurbitula vero potest capitis materiam vacuare, dolorem soluere, phlegmonem minuere, inflationes discutere, appetentias reuocare, imbecillum exolurumque stomachum roborare, ani- mi defeciones remouere, quae in profundo sunt ad superficiem transferre, fluxiones exiccare, san- guinis eruptiones cohibere, mensium circuitus suggerere, φθοροποιούς δυνάμεις id est facultates corruptionem inducentes (seu medicamenta mortifera) attrahere, rigoribus finem imponere, cir- cuitus soluere, a cataphora id est inclinatione in somnum excitare, somnos conciliare, grauitates alleuare. Haec & his similes sunt cucurbitularum facultates.

De Scarificatione ex Antyllo, ex Sermonibus de Euacuantibus remedijs.

CAP. 18.

Scarificamus partes corporis aut phlegmone laborantes, aut induratas, aut distentas, aut dolore affectas, aut fluxionibus vexatas nimirum ubi iam fluxio constitit, aut acris materia imbutas, aut ubi virulenta facultas extrinsecus inciderit: aut cum ex alijs partibus in aliam, traducere mate- riam studemus, sicuti crura affectio capite scarificamus: aut ubi materiam in corpore redundantem minuere volumus, praecipueque cum redundantia fiat ob materiae, quae de more expelli sit solita, sup- pressionem, sicuti suppressis haemorrhoidibus, crura scarificamus: Sane pars quae scarificari debet, prius, si fieri potest, lauanda est: sin minus, aqua tepida quousque rubefiat, est perfundenda, aut spon- gijs fouenda, aut soli igni ue exponenda, ac postea scarificanda. Infigenda vero sunt incisiones, G in cruribus quidem & abdomine, κατὰ τοὺς μύες id est per rectitudinem seu longitudinem: in thorace item & dorso acceruice, eodem modo: in capite vero secundum capillorum positionem: in fronte autem per transversum. Magnitudine porro inter sese sint aequales incisiones: & quae in- ter eas sunt interualla, inter sese aequalia sint: Scarificationisque initium ab infernis partibus sumat- ur: ita enim sanguis ad superficiarias partes decurrens, eam quae scarificari deinceps debebit, non obscurabit. Incisionum situs per aequales inter se ordines fiat. Scarificatio autem non κατὰ πλῆ- γην id est per percussione, sed κατὰ σφύρον id est per tractum, est facienda: hoc enim pacto ci- tra dolorem fiet.

De Scarificatione ex Libris Apollonii.

CAP. 19.

Cum ad corroborationem & ad quaecunque corporis conseruationem, plurimam etiam habe- ri utilitatem ex sanguine comperim, qui sapissime quidem quantitate abundat, aliquando vero secundum qualitatem in deterius vertitur: opinatus sum, ubi ipse abundat, imminutionem: ubi corruptus est, alterationem conuenire. Ac venas quidem saepius eodem anno secare, non esse idoneum arbitratus sum: considerans quod una cum sanguine multus etiam spiritus vitalis excer- nitur: dum autem hic absumitur frequentius, vniuersa corporis moles refrigeratur, & omnia natu- ralia opera deteriora euadunt. Iudicaui ergo ab ignobilissimis particulis, sicuti a cruribus, sangui- nis extractionem per scarificationem fieri debere: quantitate habitu hominis vsque mensurata: Op- timum vero praesidium est tum ad conseruationem sanitatis, tum ad eiusdem recuperationem, ubi ipsa ab aliquibus eiusmodi causis euerfa fuerit. Nemo tamen me phlebotomiam explodere su- spicetur. Ego enim illam in maximis periculosisque affectibus non omitto: in quibus sane abunde affatimque sanguinem effundere est opus: nam proinde ut affectus sunt vehementes, ita quo- que affatim vacuationes faciendae sunt. Plethoram autem commodatam, quae aliquid mali fa- ctura sit, ac iam euerfionem in morbosum statum attingat, tibia quae scarificationibus vexata fue- rit, innoxiamque totam quam volumus sanguinis illigationem reddiderit, citra validam totius mo- lis commotionem, soluit: saepius enim plus quam par sit, congregatur. Quare tardandum non est, ut, quotiescumque plenitudinis signa inciderint, ipsam eo quo ostendimus pacto, tollamus. Praestant enim tum viscera, tum quae in toto corpore sunt vasa, intemperate non repleti, neque di- stendi, sed potius in terminata quadam relaxatione esse, ut naturalis spiritus expedite permeare possit.

Scarifi-

Scarificationem Mulieribus quæ probe non purgantur, Alijsq; multis Affectibus prodesse. C.A.P. 20.

Mulieribus, quibus purgatio prospere non succedit, scarificatio mire auxiliatur: nam quod illic ad debitam purgationem deerat, id hac via vacuatur. Statutum autem purgationis tempus expectare oportet: tuncq; cum nihil vel parum sponte fluxerit, eatenus detrahente hoc auxilio vti debemus, quatenus vltus postularit. Quibusdã et mulieribus, vt de more menstruæ purgationes iterum redirent, hoc auxilium maxime contulit: nam continua in inferiores partes sanguinis educio, inclinationem viamq; ipsi præbet. Ego sanè etiam valde ætate prouectas, quibus iam pridè nihil menstrui ferebatur, vbi aliqua corporea molestia conflictarentur, hac curatione subleuato. Hac enim mulierum propria est, multumq; habet efficacie: quippe quæ naturalis excretionis modum imitetur. Porro vacuare interdum soleo scalpello, id est fmilio: interdum autem per hirudinum applicationem. Oculos etiam cum quidam ex longo tempore ab incessabili fluxione infectos haberet, hoc plidio sanatus est: cum nos alijs etiam localibus circa oculos auxilijs vti fuisset, totiusq; corporis curam gessimus. Senex etiã quidam, cum prius quidem longis, postea vero brevioribus interiectis interuallis, à strangulosa circa pulmonem angustia vexaretur, simili modo curatus est. Ea autem quãtitas, quæ conueniens esse videbitur, vacuanda est exhibendum.

Bestanda: ac nutrimentum deinceps commoderatum, tribus quatuorue diebus est, refrigeratioq; Et sanè dum pestilentia vehemens Asiam deprehendisset, multosq; perdidisset, meq; etiã morbus attingisset: secunda morbi die, remissione febris facta, crus scarificauit, duasq; ferè sanguinis libras detraxit: hacq; de causa periculum vitauit. Pleriq; igitur etiam alijs hoc præsidio vti, superstitibus euasere, erant enim plenitudinis signa. Illiq; præcipue seruabantur, qui sanguinem copiosum exhaurebant. Igitur capitis etiam dolores moderatos, tonsillarum phlegmonas, ac dolores circa latera recentes tollit: nam diuturniora eiusmodi symptomata localibus scarificationibus dissoluimus. Quin & qui à morbo resumuntur, difficulterq; in naturalem sibi ipsis habitudinem redeunt, nihil æque sanè ad conuenientem bonamq; renutritionem ducit, vt sanguinis per scarificationem exhaustio.

De Hirudinibus ex libris Antilli, ex Sermonibus de Enactantibus remedijs. C.A.P. 21.

Quidam captas hirudines diu includunt, eisq; ad multa vtuntur. Ipsæ, n. si mitescunt, carnem facile apprehendunt: cum aliæ non nunquã peregrine sese gerant. Oportet autem has quidem, cum primum eas experti fuerimus, applicare: quæ vero nuper captæ sunt, per dies seruare, exiguum sanguinis pro nutrimento injicientes: ita enim earum virulentia exprimitur.

CSanè cum eis vti volumus, locus cui hirudines applicandæ sunt, nitro prius fricandus, ac sanguine alicuius animalis, vel argilla liquida inungendus, vel fouendus, vel vnguibus scalpendus: promptius enim apprehendent. Oportet autem ipsas in aquam tepidam & purã, in vase lato magnosq; contentã, injicere, vt commotæ virus abijciant: mox vbi eas spongia comprehenderit, ac mucorem lentoremq; purgauerimus, manu admovebimus. Atq; vbi omnes inhæserint, oleum tepidum particula, ne refrigescat, infundemus. At si manibus pedibus ue affigendæ sunt, pars ipsa in aquam, vbi hirudines sunt, injicienda est. Quod si etiã eis vbi replete fuerint, vti oportuerit, vel quia pauce hirudines præsto adfuerint, vel quia pauce apprehenderint, earũ caudas forpice incidere oportet: nam effluente sanguine nunq; desinunt, quousq; nos salem vel nitrum vel cinerem, earum osculis inspergamus. Vbi vero exciderint, si locus cucurbitulam capere potuerit, per eius appositionem, virus extrahere debemus: valide nimirum ipsam apponentes, celeriterq; auellentes: si vero cucurbitulæ capax non fuerit, spongijs fouendus is est. Cæterũ si corpora vel oscula sublachryment, mannam, vel cuminum, vel farinam inspergito, ac postea lanam pauco madentem oleo conuoluito: sin sanguis etiam inde erumpat, linteola, vel araneorum telas ex aceto injecto: aut gallam vltam, aut spongiã nouã pice liquida intinctam, ac vltam, imposito: deinde charidula aceto irrigata imponenda ac illiganda est. Hac autem in partibus quæ in medio corpore habentur, sunt peragenda. Nam in artubus (quæ græce *ῥῶλα*. i. membra longa hoc est brachia & crura appellantur) solum etiam vinculum pro cohibendo sanguine satis est: quod postero die soluedum est: siq; sanguis constiterit, abijciendum: si vero nõ constiterit, eisdem vtendum est. Scire autem oportet hirudines non ex profundo sanguinem trahere, sed eum qui carnibus adiacet, exugere. Eas autem in illis vsurpamus hominibus, qui scarificationum incisiones pertimescunt: vel in illis partibus, in quibus cucurbitula ob earum paruitatem, vel gibbositatem & inæqualitatem, aptari non potest. Hirudines auellimus, quando eius sanguinis quem arbitramur exauriri oportere, dimidiam partem attractam fuisse coniecerimus: & postea tãdiu effluere permittimus, quoad qui satis sit, excretus fuerit. Cum vero particula tum ab hirudinibus, quæ natura frigide sunt, tum ab aere refrigeratur: fouenda ipsa est, ac recalcacienda: sanguinisq; fluxus non per refrigeratiã, sed per astringentiã & emplastica, vt diximus, est cohibendus.

De Hirudinibus ex Menemacho.

C.A.P. 22.

Hirudines locis affectis applicantur, vel eis qui proximi nõ pinguibus sunt: nã oleũ earum appetentiã subuertit. Porro in angustia stricti calami ab vtraq; parte haud perforati, vel operculum parui calami, vel quidpiã simile, cũ aptandæ sunt, demitti debent. Earũ numerus à duobus magnitudini-

gnitudinibus loci nimirum & affectionis, sumendus est. Auferantur, oleo calido earum labijs infuso. Mordacitas autem satis in partibus ulceratis exoluenda est. Quod post earum ablationem effluit, digitus impositus cohibet. Excretionis quantitas ab hirudinum erectione conspicitur: sed euidentius ea etiam apparet, si congregata fuerit, quando hirudines a corporibus diuulse sanguinem euomuerint. Sane si hirudines agere adherescant, loci, quibus aptanda sunt, superficiei tenus sunt scarificandi: ubi enim ille sanguinem gustauerint, audius ipsum appetunt.

EX LIBRO OCTAVO

De Derivatione ex libris Galeni.

CAP. 18.

Deriuatio (græce parochetensis) eiusdem est generis cum euacuatione facta per particulam, quæ fluxionem suscipit. Fit autem per aliquam vicinarum partium: exempli causa: Quando per gurgulionem vel palatum fertur fluxio, per nares certe ipsius deriuatio congruenter fiet, irritatione a nobis facta vel prouocatione per acria medicamenta. Quando vero ad oculos vel aures succi vergunt, deriuare ipsos non in nares tantum, sed & in ipsum etiam os debemus, medicamentum id quod ex origano & sapa confectum est, idque etiam quod ex sinapi constat, diluenda garagarizandaque exhibentes. Scimus etiam quod staphisagria, id est pedicularis herba, commaducata, pyrethrum, omniaque id genus acria, succorum abundantiam, quæ in oculos vel aures ex capite fertur, ad os traducunt. Deriuatio etiam fit si id quod per asperam arteriam in pulmonem defluit, ad stomachum diuertamus, hoc enim magis eligendum: Nec secus etiam si mulieri per sedis venas sanguis irrumpt, eum quoque ad vteri venas traducamus. Riutare igitur (græce ὀρυεῖν) est per riuos ducere: Deriuare vero (id est ἀποχερεῖν) est a riuis ad latera diuertere.

De Reuulsione ex libris Galeni.

CAP. 19.

Vehementissimos succorum influxus reuulsorijs præsidijs conferim ingruere prohibemus. Reuulsoria autem præsidia sunt, vincula quidem artuum, ubi succi in thoracem & ventrem inclinant: Vomitus autem, ubi ad inferiora declinat: Quemadmodum etiam acres clysteres, ubi ad vomitum vergunt. Has vero ambas succorum inclinationes, eam inquam, quæ per superiorem, & eam quæ per inferiorem ventrem fit, ad vrinas ac sudores retrahes. Quin & vrinas quoque tum ad sudores, tum ad alui quoque defectiones, reuelles. Reuulsorium etiam præsidium est, quæ iuxta mammas apponitur cucurbitula. Quæ vero hypochondrijs affiguntur, sæpe penumero sanguinis ad nares impetum potenter reuulsisse conspexistis: quemadmodum etiam sanè immodicas per vterum irruptiones. Acria etiam medicamenta artibus imposita, succos ad caput visceraque vergentes, reuellunt. In summa, reuulsio facienda est, deorsum quidem, ubi succi ad superiora: sursum, ubi ad inferiora vergunt: Et ubi introsum, ad exteriora: ubi extrorsum, ad interiora: Ita quoque si dextrorsum inclinatur, in sinistram: si sinistrorsum, ad dextram reuulsio facièda est: Sic sanè fluxiones quæ retro inclinant, in priora reuellèda: quæ in priora, in posteriorem regionem abducenda sunt.

GALENI DE VENAE SECTIONE ADVERSUS ERASISTRATVM LIBER

Iosepho Teetandro Cracouiensi interprete

Denuo ab Augustino Gadaldino ad Græcorum exemplarium fidem emendatus

ARGVMENTVM LIBRI

Increpat Erasistratum, qui posthabito Venæ sectionis auxilio, Neque
efficacibus, Neq; tutis Remedijs vteretur.

*Adversus Erasistratum, qui cum in Minimis pleriq; Curiosus esset, Semel tantum
idq; obiter, de Venæ sectione mentionem fecit.*

CAP. I.

Hi equidē illud inquisitione nō parua dignum vī, cur nam Erasistra-
tus, cum cætera quæ ad artē spectant, abunde satis pertractaret, ac circa
minima quæq; tā opere curiosus esset, vī & quorundā holerum cata-
plasmatūq; decoquendi rōnem cōscripserit († quorū facultates vsumq;
si vnquam aliquis alius declarasset, non iniuriā eorundē conficiēdi ra-
tionē omittere potuisset, † quidē id nullius pretij sit, taleq; quod a
quouis ex vulgaribus inueniri possit) de venæ sectione interim, tā po-
tenti ac magno auxilio, quodq; vel veterū finia non minus efficacissi-
mis remedijs extolleretur, ipse nullā mentionē fecerit. In illius. n. ope-
ribus fermē ne nomen quidē vnquā venæ sectionis, præterq; semel,
reperi pōt: vbi ipsemet, quemadmodū vnicuiq; considerare facile est, obiter potius præterq; in-
stitutū, quā studio insigni, de sanguinis reiectione agēs, illius meminit: id qđ ex suis scriptis intelli-
ges, quæ sic habēt: Deligaturq; vero, quæ circa alas & inguina fiūt, non sunt faciēde more quorum-
dam, qui vulgatam curandi rōnem imitātes, nihil aliud consequunt, qđ qđ sanguinē vinculis abun-
de exprimant. Quod. n. in deligatis corporis partibus sanguis plurimus recipiatur, ex venarum
tensione, earūq; sectione cōiectandū est: ex incisa siquidē corporis parte, cum ea deligata fue-
rit, copiosior is effluit. Dū vero sanguinis reiectio cōtingit ex deligatura in tibijs ac brachijs facta,
plurimū eius ibidē recipiet. Postq; etenim qđ circa thoracis partes adest, diminutus fuerit sanguis,
tū ipsa quoq; reiectio multo minor pauciorq; fiet. Hoc autē ipsum facere volunt ij, qui sanguinem
Dreiciētib; venā secāt. Sed in hac re Chrysippus multo consultius agit, quippe qui non solū præ-
sentia inspiciat, sed et iminentis periculi curā gerat. † Huic. n. periculo quod in reiectione accidit,
aliud ex inflammatione adhæret, in quo quidē offerre aliquid perquā difficile est: rursum autē ei qui
a venæ sectione famē longo tpe tolerare debeat, ne dissoluat verēdum est. Ceterum Chrysippus si-
mulatq; nutrimentū in corpore iā elaboratū in loca soluta difficilia transtulerit, qđ eo tpe quo dis-
solutionis periculū imminet, hoc pacto cibū disseire possit, in prōptu est. Et hac quidē ille medē-
di rōne vsus nunq; offerre coactus est, ob idq; summa quæq; ingenio supauit, ac qđ sibi ipsi vnde-
quaq; constet, frequētissimas meruit laudes. Quod autē nullius momēti hæc sint & indigna oībus
modis, quæ vel ad Erasistrati solertiā, quam ille sibi in hac arte vēdicat, vel ad auxilij vires referant,
cui libet constat. Quidē si neq; apud Hippocrate, † neq; apud Diocle, † neq; apud Euriphon-
tē, neq; penitus apud quēquā alium qui ætatē Erasistrati præcesserūt, tale genus auxilij in scriptis
reperiret, forte suspicari quis posset illū, tanq; de eo cuius vsus non dū fuisset inuētus, aut apud ce-
lebres medicos approbatus, iure optimo verba nō fecisse: Verum cū permulti alij fuerint, quibus
non in vno tm̄ eodemq; leui affectu, sed et in plurimis acutissimisq; frequens huius auxilij vsus
iam consiterat: ac eo pacto tum Hippocrates omnium bonorum artis medicæ author, tum ven-
tissimi quicq; illo vfi esse animaduertuntur: quæso re Erasistratus commotus id adeo spreuit,

*Vide de hac re
lib. 5. methodi
cap. 15.*

† Clarus. in
quibus satis si-
bi ee debebat,
ubi ad quid cō-
ferret tantū di-
xisset, alteri cō-
secutionis modū
relinquere.

† Clarus. Hic
enī periculo
quod ex reie-
ctione ē, pericu-
lū inflammatio-
nis proximū ē:
in quo offerre
quidē nō faci-
le: ei uero qui
post uenæ sectio-
nē lōgo tēpore
sine cibo per-
manserit, peri-
culū ē ne exol-
natur. Hūc lō-
cū inferius de-
clarat Gal. pa.
13. a

vt ne

DE VENÆ SECTIONE

ut ne rationem quidem ullam illius in enarrando habuerit? Etenim & quod illud non improba-
uerit ad certos affectus reliquorum praefidiorum more, ipsum referendo indicare, & causam ob qua
id probauerit praescribere eum oportebat. Atqui hic in huius praefidij viribus enarrandis tanto-
pere inops fuit, ut neque significauerit recipiendus ne sitan posthabendus usus illius, neque vnquam
quid de illo sentiret proferre ausus fuerit, nisi in vno tantum, ut superius dictum est, affectu. Qua-
quam vel ex his quae ipse reticeret, opinionis suae summam manifestam facere videtur: nequaquam
enim, si usum illius probasset, silentio praeterisset. Neque etiam cum minima quatuor quae ad leuan-
dos affectus accommodata erant, describenda putaret, haec utpote tam magna, aliquem etiam si ab
eo non didicisset, propria opera consequi posse persuasum habebat.

Quibus Rationibus Erasistrati Sectatores dogma de Non Secunda Venae tuerentur. — C. AP. 2.

CAusa vero, ob quam venae sectione ipse non sit usus, fortassis diuinatione opus habere cui-
quam videbitur. Qui enim quis rescire possit quae ea ipsa Erasistratus cognita habuerit, quo-
rum nullam diffusa oratione ille mentionem fecerit? Nihilominus fuere non nulli qui in explican-
da illius sententia quatuor vaticinari conati sunt: verum hi dum inter se ipsos, discrepant, in ma-
ximis erroribus versari, manifeste sunt deprehensi. Nam nemini ex illis eadem stat sententia: &
quod multo grauissimum est, neque ab ipsis Erasistrati commilitonibus, discipulisque Chryssippi
Cnidij, quo primum auctore de explodendo venae sectionis usu dogma fuscitatum est, de illius sen-
tentia quicquam certi constitutum est. Haec autem quae Apocremantes Stratoque protulerunt plane
ridicula sunt: vterque enim dicit perdifficile esse venam secare, vel ob internotionem valis, vel ob ar-
teriae incisionem: nocumentum quippe illico ingens imminere, si quando loco venae arteria diui-
datur. His addunt quod quandoque aliquis praetimore mortuus sit: & alter etiam ante valis sectionem,
alter vero eo iam sectio referri nunquam potuerit: tum quod quidam irreparabili sanguinis fluxu defece-
rit. Sed praeterea illa quoque, quae a reliquis dicuntur, nam alij quidem eorum asserunt vacuationis
mensuram coniectura allegari multo esse difficillimum, ideoque necesse esse, ut aut diminute euacuan-
ti nihil plus contingat: aut mediocritatem excedenti maxima impendeat noxa: quid enim (aiunt
illi) venae sectio modum exuperans, a caede differt? Alij vero dicunt, quod cum transiit spirituum
(graece paremptosis) ex arterijs in venas fiat, necessario inanitionem sanguinis per osculorum re-
ferationem ipse spiritus sequatur. Sunt & alij qui affirmant venarum euacuationem inflamma-
tionis affectu in arterijs iam constituto, plane superuacaneam esse. Atqui vniuersa talia quanquam
credibilia alicui appareant, sunt tamen re vera falsa, indignaque quibus adhiberi fides debeat: quae
his omnibus longe facilius habenda fuisset, si haec in medium protulissent, quae dicta fuerant a cae-
teris quibusdam, qui ex succorum natura disputandi initium deprompserunt. Et quanquam vel
aduersus hos longiore sermone alicui conueniret inire, huius tamen rei impresentiarum ea pro-
pter nulla est occasio, quia orationem sic in immensam prolixitatem excrescere oporteret: prae-
erea nihil obstat quo minus ea quae tum ab Erasistrato, tum a quouis alio ex Chryssippi discipulis di-
cta sunt, reprehendere aggrediamur.

Qua fuerit Erasistrati Opinio de Ortu Febris & Inflammationis, ac de ipsarum Medela. — C. AP. 3.

Commodissime igitur sermonem mihi instruxisse videbor, si praetermissis alijs ab ipsius Eras-
istrati placitis initium fecero, orationemque ipsam quantum eius fieri potest breuissime absolvero.
Ceterum ille arteriam spirituum, venam autem sanguinis, receptaculum esse asserit: Deinde vero ubi gran-
diora receptacula diuisa fuerint, magnitudine quidem illa diminui, numero autem effici plura: ac cum
nullus locus detur ubi circa terminum vnius, vas aliud non existat, illa vndequeque per corpus de-
lata in tam minutos fines definire, ut contentus in illis sanguis praeter extremorum osculorum conui-
uentia intus retineatur: ob idque, etsi oscula venarum arteriarumque inter se vicina sint, sanguinem tum
proprijs terminis circumspectum, ac nullibi in vasa spiritalia insilientem permanere: & eousque sane
animal legibus naturae dirigi: Simulatque vero cum quaedam violenta irruerit, tum sanguinem ipsum in
arterias transferri, & animal iam necessario aegrotare: Causas item huius rei aliquas, praecipuamque
illarum sanguinis multitudinem esse, a quo & venae tunica distendi, referarique finesque prius clausi fue-
rant, transfundi et in arterias sanguinem: qui postea spiritum a corde delatum perturbas, eiusque motum suum
alterati resistens, si quidem est directio atque prope principem partem constituerit, iam id febrem esse: si autem ab ipso
retro repellatur ac in finibus arteriarum condensetur, inflammationem tum existere. Et talibus ille ratio-
nibus inflammationem ex plenitudine adstruit. Verum quae ex vulneribus contingit, eam quoque
sanguinis ex venis in arterias transfusus causari ait, cuius rursus transfusus causam illam quae ad
euacuationem fit, successione esse putat: Cum enim scissis arterijs, post insilientem vlnus spiri-
tus vniuersus ex laesa parte effusus fuerit, & periculum insit ne vacuus fiat locus, sanguinem illo
tempore, spiritus euacuat, quique locum illum prius replebat, gressum per osculorum referatio-
nes consequi solere: Si ergo spiritus foras emissus fuerit, hunc quoque effundi: ocluso autem illo
atque obserato, etiam hunc vi spiritus a corde demandati impulsus, in locis vulneri vicinis cunctum
coaceruari, & ea ratione inflammationem efficere. Sed concedamus age ipsi quaecumque hoc tem-
pore de febribus & inflammationibus dixit, vera omnia esse: nam alibi demonstrauimus ea nihil
in se veri continere: Doceat igitur ipse nos iam medicaminum seriem. Ait enim cum in multis
alijs

« A alijs locis, tum in primis in tertio de febribus tractatu sic verbatim: Circa ægritudinum igitur ini-
 « tia ac inflammationum generationes omnem sorbitionum oblationem auferre oportet: inflam-
 « mationes enim, quæ febres faciunt, vt plurimum ex repletionem fiunt. Si itaque hoc ipso tempore obla-
 « tiones concessæ fuerint, & concoctione distributione q; suas actiones perficientibus, vasa alimento
 « repleta fuerint, inflammationes multo vehementiores persape fieri contingit. Hæc quidem ille de
 « inflammationibus protulit, quæ citra vulnus ex plenitudine eueniunt. De illis vero, quæ ex vul-
 « nere suboriuntur, in primo de febribus libro denuo in hanc sententiam recenset: Istis autem subse-
 « quuntur medendi rationes, quo vulnera omnia ab inflammatione libera efficiant. Medicamenta
 « enim, cum sanis partibus illinuntur, claudendo atq; obturando prohibent, ne sanguis desuper fu-
 « sus in loca dissecta irruat: quandoquidem in illa, quæ affectu carent, eo quod multæ arteriæ illic ve-
 « næ q; recludantur, sanguis, qui in arterias transilierat, facile in venas quoque transumetur. Quam-
 « obrem consequens rursus est, vt vulneratis nihil prorsus inflammationis tempore offeratur: ve-
 « næ nanque, cum alimento vacuæ existunt, longe facilius sanguinem qui in arterias insilierit, susci-
 « pient: quod vbi contigerit, inflammationes minus contingent. Proinde, quod multitudo euacuan-
 « da sit, quod q; venæ distentæ ac repletæ, in seipsas iterato sanguinem recipere non possint, assentire
 B ipsi Erasistrato nos fateretur: verum, quo nam pacto hæ euacuandæ sint, in dubium a nobis vocatur.

*Præstantiorem ex venæ sectione, quàm ex media fore vacationem, quodq; Erasistratus negligens fue-
 rit in imitanda natura, ac scriptis Hippocratis legendis.*

C. A. P. 4.

P Ostquam itaque euacuationem faciendam esse confessum iam semel sit, ego eam omnium fa-
 cillimam atq; expeditissimam, venæ sectione perfici arbitror, vtpote per quâ ipsas etiam inflam-
 mationes solas celerrime euacuare possimus: cum è diuerso inedia, præterquam q; longū tempus
 requirant, etiam vniuersum habitum æqualiter euacuant. Atqui illud nequaquam conuenit, cur
 enim quis id euacuet, quod euacuatione opus nō habet? Aut cur eliquet carnes, cum sanguinem
 subtrahere liceat? Vt interim noxas reticeam, quæ ex longis inedijs necessario euenire solent, ac
 virtutem defatigatam, & succos biliosiores amarulentiores q; redditos, frequentes item cordis mor-
 sus atque inquietudinem, tum deiectionum alui retentionē, & omnia denique excrementa acro-
 ra maligniora q; effecta. Quorum Erasistratus nihil animaduertens, cæcorum more, qui amplam
 compendiosam que & planam viam in propinquos habentes, sæpenumero angustam ac asperam
 prolixam q; errabundam ineunt, & ipse tam propinquam satis que expeditam & amœnam semitam
 C spernens, ad impeditam illam ac longam sese contulit: quippe qui hoc tantum considerauerit,
 num, quod ipse contendit, via eō vergat, non autem an compendiose, & sine noxa ducat. Nam,
 quod vel inedia ad plenitudinis euacuationem conferat, ego quoque consentio, verum longo
 tempore, magno que cum nocumento eam efficere id dico. Attamen sapientem Erasistratum,
 qui quorundam iudicio Hippocrati par esse videtur, non pudit, quod neglecto tam insigni præ-
 sidio, nihil credibile aut rationi consentaneum attulerit, quin potius, velut de re abiectissima pe-
 nitius que nullius precij, verba fecerit. At Hippocrates ille medicus te, o Erasistrate, nulla ex par-
 te inferior, non sic de venæ sectione pronunciauit, sed, quæ tu verbis saltem admiraris, ea ille ope-
 re palam est executus. Admiraris tu siquidem naturam ipsam, vt artificiosam simul que prouid-
 dam animalis gubernatricem, nullibi tamen eam imitaris. Aut, cum illam plurimis morbis san-
 guinis euacuatione medentem frequenter animaduertis, cur ne in vno quidem vnquam hoc
 idem tu ipse fecisti? Cur etiam naturæ, quam laudas, opera silentio suppressis? Cur præterea, quā
 « do apud Hippocratem reperisti multa huiusmodi scripta: | Mulieri sanguinem vomenti men-
 « struis erumpentibus solutio: &, | Ab atra bile habitus similem effectum hæmorrhoides præstant.
 « Sanguinis item fluxus copiosi, per nares soluuntur: apud te nihil tale, sed vnicò solum verbo lau-
 data natura, opus autem illius nullibi scriptum reperitur. Porro mihi sufficiebat, vt opera illius
 antea ad perfectum addiscerem, à quibus postea initio sumpto ad inuestigandum reperiendum q;
 id, quod æquum putabam, idoneus euasi. Liceat ergo mihi venia eorum, qui te admirantur, dicere,
 quod in conspicuo est, quod scilicet mihi aut modis omnibus demens, aut in naturæ operibus quā
 minime versatus esse videaris. Alteri enim ex his duobus, vel quia illa nunquam cognouisti, vel
 quia cognita iam dudum non sis imitatus, obnoxius existis. Aut fortassis in cubiculo aliquo per-
 petuo delitescens, neque aliquando ægrotum aliquem contemplatus, hæc scribebas: hinc q; adeo
 non iniuria naturæ opera ignoras, quæ alioqui pro extrema dementia tua semper es præpostere
 admiratus & imitatus: nec non, postq; scribendi prouinciam iniisti, legem scribendo es transgres-
 sus. Oportebat enim primū te opera naturæ mihi describere, deinde declarare: & quæ illa integre
 ac perfecte proprijs conatibus incitata, & quæ morbolis causis præpedita diminute agat: nam hu-
 iusmodi ratio viam ad inuenienda medicamina nobis suppeditat. Cum etenim didicero, quæ pro-
 be ab illa perficiuntur, superaddito eo, in quo illa deficit, facile ei adiumento esse potero: rursum,
 si ipsa nihil penitus mouet, id quod quandoq; morbosarum causarum vehementia superata pati-
 tur, tum ego illud omne suggerere enitar. Tu vero nihil horum indicans, domi q; te continens, vt
 qui forte ægrotorum visitationē, vt fertur, paruipendas, quod tibi videbatur, scripisti. Caterum
 si tu ipse

5. Aph. 32. Ext.
or. 40. d

6. Aph. 21. Ext.
or. 48. d

DE VENÆ SECTIONE

si tu ipse non perspexeras, Hippocratis monumenta relegenti tibi addiscere integrum erat, & quæ E
perfecte, integre quæ, ac ut ille loqui consuevit, ἀπρίως, i. absolute natura mouente iudicetur, & qua
ratione illam quis iudicium non aggredientem, pulcherrime imitari possit: quo etiam pacto ag-
gredientem quidem eam, verum debilitate mouentem adiuuare oporteat. Si enim in his exercita-
tus fuisses, talia te consulente audirem, qualia apud Hippocratem quoque in audio: Quæ iudican-
tur, & iudicata sunt, ἀπρίως, i. integre, neque mouere, neque nouare, siue medicamentis, siue alijs irri-
tationibus, sed sinere. Istud quidem habes proprium naturæ integre mouentis præceptum. Quod
vero huic succedit, naturæ, & ipsum, verum diminute ad iudicium mouenti congruit, eam quæ ob re-
fili auxilio esse iubens, dicit. Quæ ducere oportet, hæc, quod maxime natura vergit, per loca conse-
rentia ducenda. Natura siquidem tunc temporis expellere conatur id, quod eam infestat: cum au-
tem præ imbecillitate finem operi imponere non possit, nostris auxilijs indiget. Propterea etiam
lateris inflammatione laborantes curas, iuxta humorum vergentiā inanire eos consuevit. Quid
enim ait? Cum ergo dolor ad iugulum extenditur, aut grauitas in brachio, vel circa mammam,
aut supra præcordia existit, interna cubiti vena secanda est. Neque dubites copiosum detrahre fan-
guinem, donec rubicundior multo, aut pro puro, rubido quæ, luidus effluerit, vtrumque enim contin-
git. At, si dolor sub septo transuerso fuerit, neque ad iugulum ascenderit, tum alius, vel nigro vera-
tro, vel peplio subducenda est. Rursus vero in quopiam renalium affectionum concursu præfatus:
Et in rene dolor grauis per ilia usque ad coxas tendens est directio infert poplite fecare, hoc
est, venam, quæ in poplite est, incidere.

De vsu sectionis venæ in frigidis, ac reliquis ex multitudine affectibus medicorum rationalium,

Empiricorum, ipsius quæ naturæ testimonio,

CAP. 5.

Illud vero quo modo dictum est? Ex Margei famula ne sanguis quidem prodijt, nam, ut fi-
liolâ hæc peperit, ilico quæ ad vertebra coxarum detortum est. Porro dolor ex vena prope talum
secta cessauit, quauis tremores corpus iam occupassent. Atqui nunc ad occasionem ipsam, cuius quæ
fomitentem transeundum est. Hippocrates siquidem te, & occasionem morbi, & generationem occasio-
nis perpendere iubet, id quod tu mea quidem sententia multitudine sanguinis præsertim mole-
stiam inferente, non de alio quoquam, præterquam de venæ sectione dictum affirmare possis. Ergo præ-
fata mulieri, licet iam tremore correpta esset, ille fecare venam non distulit, cum è diuerso nemo alter
in tremoribus æque, atque hydropili, alioque frigido affectu villo, sanguinem detrahre vnquam ausus fuit.
In talibus, n. ex calidi succi euacuatione adhuc multo magis corpus necessario refrigeratur, & in-
natus calor, qui per affectum antea quoque frigidatus fuerat, extinguit. Hippocrates vero, ut ipsemet
fateretur, multitudinem sanguinis ante ipsum affectum accumulata considerauit: muliercula. n. a purga-
mentis, quas secundas vocat, non fuerat expurgata. Fomes autem, seu nutrimentum occasionis, hoc
est generatio, prima quæ causa, ob quam non sit probe expurgata, est ipsa contortio vteri, qui ad co-
xam contortus fuerat. Proinde, cum reuerti euacuationem, litus vero vteri locum, per quem euacua-
tio instituenda est, illi indicaret, venam talo proximam incidit: talem quæ Hippocrates sese in cunctis
præstitit. Sed ne laudibus virum hunc extollentes Erasistratus tristitia afficiamus, ut, qui ipsi,
ante eos quæ Erasistratus, aduersus illi inimico animo esse mihi visi sunt, missa faciamus nunc Hip-
pocratis monumeta: alio enim tempore totam illius de euacuatione arte declarare constituimus:
quin potius transferamus nos ad illos, quorum aliqui empiricam, rationalem quæ secta vna sunt am-
plexi, quandoquidem ex his a venæ sectione abstinere inuenio neminem. Nam inter dogmaticos,
Diolem, ac Plistonium, Dieuchen quæ, & Praxagoram, vna cum Philotimo, atque Herophilo, &
Asclepiade, venæ sectione vsos fuisse compertum habeo: quanquam Asclepiades contentiois adeo
studiosus fuit, ut oia ferme priora dogmata lacerasset, neque alicui prioris seculi homini, immo ne
Hippocrati quidem pepercerit, hinc quæ adeo veterum medicorum rationem, mortis meditationem nomina-
re non sit veritus. Atqui neque hic eo impudentia venerat, ut venæ sectionem medicinalium auxi-
liorum numero explodere auderet. Quin etiam, neque inter recentiores, aut vetustiores aliquis, non
Athenæus, non Archigenes, neque Agathinus, tum denique, neque ex empiricorum coetu quisquam:
hi enim cum nihil eorum obseruent, quæ rationi consentanea sunt, omnia quæ experientia sola de-
cernant, ex his neminem mihi proferre poteris. Quando autem isti in omnibus alijs rebus fere
dissentientes, in hac sola conueniant, mihi plane concordia suspicione vacante nihil magis fide di-
gnum esse videtur. Sed, ne præ testium multitudine opera naturæ, quam tu, s. laudas, obscuriora red-
damus, mittamus hos, si lubet. Non ne ipsa mulieres cunctas singulo mense euacuat, sanguine su-
perfluo foras effuso? Muliebri enim genus, ut quod domi ageret, neque vehementibus laboribus
exerceretur, aut sub claro sole viueret, ac ob utraque hæc multitudinem humorum coaceruaret, ip-
sam euacuationem plenitudinis, tanquam remedium naturale, obtinere opus habebat. Et vnum quidem
istud naturæ opus est: alterum vero purgatio post partum contingens existit: licet & foetura ipsa,
species sit euacuationis. Nam ex sanguine vteri conceptus nutriri solet. Tum vero, postquam editus
est foetus, generatio lactis in mammillis, vacuatio hæc quoque est quantitate sua non parua: vna liquidæ,
& lactis, & menstruorum substantia est, amborum quæ, ut quisque dixerit, riuorum fontes communes,
venæ sunt. Quamobrem, quibuscumque per ætatem menses fluere cessarunt, his neque in mammillis lac
amplius

1. Apho. 10. Ex.
ord. 9. g

1. Aph. 21. Ext.
ord. 10. a

de Viâ rat. in
mor. acu. com.
2. 1. 10. & 1. 1. 7.

A 6. Epid. c. 6.
1. 1. 6. 3. 1. 5. 5. 2

B 1. Legendum est græce.
vâpan unps tū
nat' i' tū id
est stupor femo-
ris è directo po-
siti. vide. 6. Epi-
de. sect. 1. 1. 6.

C 2. Epid. sect. 4.

D 1. ad coxam, & cru-

1. puerperij.

Vna lactis ac menses
trouantur substantia
communi.

Amplius colligitur: quæcunq; etiã purgandi tēpora adhuc habent, ac interea lactant, he nō purgantur. Præterea cum mulieri lactanti sanguis per locos eruperit, illico lac huic euanesceat. Ad hæc quæcunq; animantia vtero non gerunt, his neq; lac vnq; adest: rursus quibus id suppetit, illa etiã ad concipiendum à natura idonea sunt. At si iam addidicisti quot commoda ex huiusmodi euacuatione muliebri genus maneat, quotq; nocumenta ipsi suppressis sequantur, haud video qui sufferas, quo minus sanguinem superabundantē modis omnibus euacuare acceleres. Mulier enim, Hippocrate teste, podagra non laborat, nisi menstrua defecerint. Sed cur ego contra hominem Hippocrati inimicum, verbis Hippocratis vtor? Velim itaq; audias iā veritatē ipsam me præconare tibi denunciantem, qd mulier si probe expurgetur, neq; podagris, neq; articulorum doloribus, neque lateris inflammationibus, neq; peripneumonijs capiatur: sed neq; epilepsie, neq; apoplexie obnoxia sit, aut spirationis vel vocis ablatione rite purgata vllō tēpore infestetur. Num vero menstruis fluentibus, aut phrenitide, aut lethargis, aut conuulsionibus, vel tremoribus, rigoribusue mulier aliquā correpta est? Num etiã vel melancholia laborantem, aut mania vexatam, aut quæ ex thorace spueret, vel vomeret ex ventre sanguinem, aut capite laborantem, aut synanche præfectam, aut aliquibus id genus magnis & vehementibus affectibus impetitā, cui menses recte excernerentur, qnq; conspexisti? Verum his retentis eam cuiuslibet malo implicari facile est, huicq; rursus euacuationes medent. Sed posthabitis mulieribus te ad mares iā confer, vt discas. s. quod quibuscunq; pro consuetudine, superflua per hæmorrhoides euacuantur, hi omnes vitā morbis minime impeditā agunt: quibus itē inanitiones supprimunt, hi in perniciosissima quaq; labunt. Vtrum igitur neq; horum, vbi vel synachen vel peripneumoniā incurrerint, sanguinem euacubis, aut potius ne desiccare videaris ab ijs que perperā didicisti, tot hoium interitum parvipēdes? Tu fortassis hoc facies: ego autem nō hæc solum, sed etiã spasmus hydropemq; sanguinis euacuatione sæpius sum medicatus: in hunc. n. modum erudiuit me tum longa experientia, tum ratio ipsa, quæ mihi suggessit vt occasionem ipsam, eiusq; momētum sic inuestigarem. Quod autē experientia quoq; istud me docuerit, si empiricorum commentaria legeris scire poteris.

Communi Hominum Naturæ, ac Brutorum quoq; animalium Consensui, Erasistratum, ac omnes, qui Vene sectionem parvipendunt, aduersari.

CAP. 6.

NE igitur in posterum cum Hippocrate solo (qd euacuationem sanguinis laudauerit, cum vel in tremorem, vel in hydropem, vel in alium quemuis frigidum affectum, mas quidē ob hæmorrhoidum, mulier vero ob mensium retentionem inciderit) tibi controuersiam futuram rere, sed & cum vniuersis medicis qui experientiam sectantur, vel potius cum vniuersa hominum vita. Videris. n. tu communem oīum subuertere sententiā, præsertimq; si neges quod à natura cuiq; insitum sit, vt considerare possit sanguinem ob nimiam multitudinem euacuandū esse. Quis enim contraria contrariis esse remedia ignorat, vt qd sententiā hæc non Hippocratis tm, sed omnium hominum communis sit? Tu vero præ odio quod aduersus Hippocratem cōcepisti, mea quidem sententiā etiã alijs multo es dementior, idq; cum habeas naturam te ad hæc ipsa quotidie manu ducētem: nam hæc in ediam adiectione, ac repletiones euacuationibus, & frigus calefactionibus, caloresq; refrigerationibus curat. Quid enim aliud est offerre cibum, qd plenitudinem suppeditare: quid rursus excernere faeces, qd intestina repleta exinanire? quid item meiere, qd repletioni vesicæ mederi? Pleraq; enim animantia frigore laceflita, latebras ac calidos specus in penetralibus terræ sibi inuestigant. Aliqua etiã aestatis tempore calore anhela, sese in aquam frigidam coniiciunt, & in vmbrosis locis ventoq; peruijs immorantur. Ego præterea frequenter vidi canem vomitum sibi met studiose prouocantem: auem quoq; ægyptiam clystere imitatum: quæ omnia ab hominibus, vt qui ratione compotes sint, multo faciliore conatu perficiuntur. Accerse ergo hominem quempiam rei medicæ expertem, ad ægrotum, qui bona sit habitudine, iuuenis, multo abundans sanguine, quiq; præ synanche aut peripneumoniā suffocetur, postea hominem interroga siquid cognoscat quod huic affectui succurrere possit. Quis adeo demens est, vt sanguinis euacuationem non pronunciet? Cæterum Erasistratus ob contentionem quam aduersus Hippocratem præ se fert, ne id quidem, quod communi oīum hoium suffragio receptum est, probare videtur, & ea propter reperitur vel gruibus ipsis insipientior: has siquid æque atq; aquilas, prælongo vsq; ad vltimos terrarum terminos volatu, parū frigus, parūq; æstus euitantes, quo contraria contrarijs semper propulsent, videre licet. Atqui, vt & antea dictum est, perspectum habere qd ijs euacuandus sit sanguis, quibus ex eius multitudine periculum imminet, id præstantiam artis Hippocraticæ non dum æquat: ego enim tum qua ratione, tum quo tpe, quæ ue quātitate euacuatō instituenda sit, mihi declarari mallet. Scire nanq; qn vel venam quæ in fronte est, vel illas quæ in hircis oculorum, seu sub lingua existunt, vel quæ humeraria vocatur, vel subalare, vel quæ per poplitum penetrat, quæ te prope talum adest, incidere oporteat (prout de his omnibus Hippocrates docuit) hoc ipsum ego ratiocinationem medicorum arbitror esse. Verum quod contraria contrarijs medicanda sint, quodq; euacuatio repletioni opponatur, tm abest vt admiret, vt etiã huiusmodi cogitatione bruta animantia participare dicam. Si autē auribus apertis, aut animo potius, ac depolita erga Hippocratem similitate, veram rationem amplecti volueris, aliquid iam

6ª Aph. 19. Ex ord. 49. b

Cephalæa.

Commissio et Sydropis sanguinis euacuatione ministratur fuit Galenus.

In libro de Flatibus paulo post principium.

Sexta Classis.

bbbbb

quod

quod illius arte dignum esset, dicere tibi possem. Eousq; n. Diocles Pliflonicusq; ac Herophilus, et Praxagoras atq; Philotimus, nec non alij medici permulti inter se cōsentiunt, q̄ ipsi quidem nō per se, verum diuinum Hippocratem secuti reperiunt, quo tpe quelibet venę, quas supra cōme morati, incidendę essent. Caterum q̄ ab atra bile habitis limiliter hamorrhoides conferat, etiam si istud Hippocrates perspicue docuerit, non tamē omnes sciunt, sed quicumq; syncere in illius scri ptis versati sunt: hi soli, n. quomodo hamorrhoides dysenteria ac varices fiant, ab ipso perdidice runt. Item q̄ non semper horum vnumquodq; si existat, prohibendum est, sed q̄ quādoq; coad iuuandum: vel natura quiescente (qñ sic confert) ei totum committendum: adeo ignorant illi qui dysenteriam varicesq; & hamorrhoides immature prapropereq; medicari discunt, vt & ea mo liantur quę facere nequaq; debebant. Porro ego quoq; vidi non paucos ob huiusmodi euacuatio nes, quę medicorum imperitiā cohibita fuerant, aut atra bile, aut insanā vexatos: ipsorum quoq; aliqui tum intercostali inflammatione, tum renali morbo correpti sunt: non nulli vero ex ventri culo sanguinem vomebant, aut eundem tussiendo ex thorace spuebant, aut & attonito morbo aqua ue intercutanea interibant. Hęc illa sunt, quę mea quidem sententia medicus vnā cum pre clara euacuationis arte cognoscere debet.

*Sanguinis Missionem Non modo non Prohiberi, quia Vacuandi Sanguinis Quantitas ignoretur, sed
Ceteris Vacuationibus omnibus Certiorem Mensuram, ac Tutius Auxilium præbere. CAP. 7.*

Quantum autem de sanguine exuperante euacuandum, idq; cum non sit magni momenti, cur Erasistratus tanq̄ ex magnis quoddam contempsit? Aut cur homines illi aduersus om nes obstrepere paratissimi nugantur, cū illū incusent, dicantq; euacuationis perinde atq; aliorum auxiliorum rationem ignorasse? Aut cuius nam, per deos immortales, illū adeo exquisi te tenere mensuram arbitrantur, vt neq; excedat in quantitate, neq; deficiat inquam? num clyste ris, aut purgantium medi camētorum alicuius, aut vrinam cientium, vel cibi vllius potus ue? Tē pus itaq; ellet ipsis, vt pote oīa suspicione infesta reddētib; quiescere omnino. Aut cur ergo Era stratus purgantibus medicamentis vitur: ac vinum aqua frigida dilutum, tum alijs quibusdam, tum maxime cholericis exhibet: Chrysippumq; præceptorem suum, vt qui inuenerit præsidium nulli veterum cognitum, quodq; & solum cholicos iā morti proximos restituere possit, his ver bis satis inuidiose laudat? Non etenim quouis tempore id prebet, sed vsu auxilij huius ad occa sionem vehementer præcipitem traduxit. Ego vero hac in re ipsum non accuso, præsertim cum tam absolute oīa quę ad occasionem spectant, disquirat. Illud tñ in eo quis demirari possit, quod si quando Chrysippum quicq; doceat, tum, vt ex verbis eius colligere licet, vehemēter sit audax, nihilq; ipsum prorsus neq; momentum occasionis, neq; mēsurę difficilis coniectura, neq; affectus periculum perterrefacit: sed putet adeo exquisite simul clareq; illum & mensurę & occasionis ratio nem docuisse, vt decreta sua non medicis solum, verum & popularibus vsui futura arbitretur: at rursum cum ex veteribus medicis aliquem ob rerum inuenta laudare opus habeat, illic vnde quaq; tergiueretur. Age ergo declaremus illis, q̄ mensura in venę sectione multo facilius depre hendatur q̄ in ceteris quibuscūq; auxilijs. Nam & coloris mutationem sepenumero dispicere licet, hocq; duobus modis fieri potest, interdum quidem sanguinem ipsum fluentem, interdum autem ægrotum considerando. Ad hac animi quoq; defectio in plurimis affectibus vacuationis termi num obinet: Sanguinis item fluentis vigor labescens, & pulsus mutati. Adde q̄ & medicus huius solius euacuationis liberam habeat facultatem sifiendi quādoquēq; illi placuerit, aliorum autem nullius. Nam vbi dandum sit aliquod medicamentum siue deiectorium, seu vomitorium, seu vrin arum euacuatium, aut thoracis vel capitis purgatorium, horum scilicet omnium prima exhibi tio in tua potestate sita est, cetera autem fortuna administratrice obtingunt. Ingens præterea in propinationibus pharmacorum purgantium periculum est, cum vel non commouetur purgatio: vel quod in alium attractum est, nō facile excernitur: vel cum dolore, moribus, torminibus, refri geratione, pulsuū euanescentia, ac animi defectu exprimitur, vel cum corpus vehementer pertur batur, interimq; paululum admodum euacuatur: aut euacuatio modum excedit, hoc enim ipsum tanq̄ oīum malorum extremum in hac parte frequenter contingere solet: neq; n. vt venę incisę fluxum, quem superimposito digito mox sifites, lic profluuiū alui tibi sifiere licebit. Veruntamen nemo ex medicis superuenientium symptomatum metu percussus a propinatione pharmacorū abstinere, sed postq̄ errorem commiserit tum demum cauēdum sibi ab illorum vsu proponit. Sed quid ego purgatoria refero, ac in enarratione fortium medicamentorum tempus tero, cum & cibi cuiusq; in mēsurā erratū maxima asserat nocumēta: quorum magnitudinem in extenuatis & im becillibus hoībus, quicq; celeri nutritione egent, cōsiderare facile possumus. In his enim siquid mi nus æquo nutriat, virtutem tabidam reddet: contra vbi quid modum exuperans naturę oneri po tius q̄ nutrimento fuerit, illam penitus suffocabit, extinguetq;. An igitur a cibi exhibitione absti nebis, eo quod mensuram illius nō sine negotio assequi possis? Atqui ea quoq; ratione a medendi prouincia penitus abstinebis, nihil, n. in medica arte reperias, quod nisi certa mensura vsurpatū prodesse possit. Caterum in sola venę sectione ne hoc quidem culpare queas. Proinde errata, quę vtrinq; circa mediocritatem contingunt, non parua noxę sequitur, maximeq; quia excessus permi-

Aperniciosisissimos esse nemo neget: verum in quo minus periculum est, in eo excedere modum non fuerit necesse. Sit. n. si ita fors ferat, mediocris detractio trium heminarum: vbi si quatuor detraxeris, noxam maximam inferes: duas rursus si euacuaueris, comodabit quidē id satis, laesionis vero nihil afferet: licebit namq; tibi vnam illā heminam vel clysteribus, vel inedia, vel frictionibus, vel sudoribus exhaurire, præterquam q̄ & denuo detrachere si voles, non vetaberis. Sed qua ratio ne ego tam multa in medium afferō, contendere cupiens cum hoībus insulis, qui ad hoc q̄ nihil rationi consonum loquantur, etiam ea ipsa non agnoscunt, quæ ipsimet laudibus efferre solent? Admirantur. n. dicta Erasistrati, ac nomen sibi ab illo vendicant, Erasistratos sese appellantes: verum documentorum illius adeo ignari sunt, vt quiduis potius q̄ sententiam illorum enodare valeant. De venæ ergo sectione tam proluxa tamq; absurda nugantur, vt iure optimo quis non solū imperitiam illorum, verum etiam impudentiam detestari possit: quippe cum Erasistratus in libro de sanguinis reiectione, in quo solo venæ sectionis meminit, aperte dixerit, q̄ Chrysiippus ob id non vtatur detractio sanguinis, quō ager qui propter inflammationes necessario in inedijs continetur, perdurare possit: ipsi tñ nihil minus q̄ hoc dicunt. Aut vis ne ea gratia vt homines hos Erasistrato obtestantes in posterum quoq; audiamus, idq; cum verba Erasistrati in promptu nobis adsint? atqui hoc nequaquā æquum est. Audiamus ergo dicta ipsius, vbi ait: Multo consultius agebat Chrysiippus, non solum q̄ præsens erat inspiciens, sed & impendentis periculi curā agēs.

† Hæret enim illi, quod in reiectione contingit, ex inflammatione periculum, in quo offerre non facile est: Ei vero qui post venæ incisionem longo tempore sine cibo permanserit, periculum est ne dissoluatur. Aperte enim illum à periculo, quod ex inedia accidit, cauere dicit, illudq; necessario secuturum putat, quia ager ob inflammationem fame longo tempore sit excruciat.

Perperam Erasistratum in Euacuatione, ac Reuulsione, quæ Inflammationibus medentur,

Inediam Venæ sectioni prætulisse.

CAP. 9.

Hic quoq; nihil moror Erasistratos blatterantes cur ille hominibus inflammatione laborantibus nihil offerre iusserit: verum ipsum Erasistratum per verba: quorum antea mentionem feci, semet interpretantem habeo, ex tertio nimirum de febribus, vbi de inflammationibus quæ ex plenitudine fiunt, disserit, & ex primo de vulneribus. In vtriusq; n. cōmentarijs non semel, sed sæpe, venas quæ inedijs exinanitæ sunt, vt sanguinem affluentem denuo recipiant, aptiores fieri dicit. Quid. n. ait? His vero consequens est, vt vulneratis inflammationis tempore nihil offeramus: venæ. n. cum à nutrimento exinanitæ fuerint, sanguinem qui in arterias trāsilij, facilius suscipiēt.

Inedia ergo tanq̄ euacuatorium auxilium quoddam inflammationes discutit, eamq; neq; alia de causa inflammatione laborantibus insūgi dicit, q̄ q̄ venæ euacuare sanguinem in arterias insiliens sic facilius suscipiant. Deinceps vero cum venas euacuare velit, possitq; id (ita me dii ament) sine molestia vlla celeriterq; perficere, longos ille infumit labores. Verum ego non video quo pacto se ipsum quis implicando magis prodere possit: Non secabo, inquit, venam, vt ager ad sustinendas inedias sufficiat. Porro cuius rei gratia inflammatione correptos fame excrucias? vt, inquit, venas exinaniam. Cur ergo eas à principio non euacuasti? Proinde pudet me iam hominis qui in tam graui errata inciderit, qui præter hæc, quibus tum perspicuis ipsius artis decretis tum suis proprijs rationibus repugnat, etiam hoc ipsum ignorare deprehensus sit, quæ de causa inediæ suscipiatur: quanq̄ de vsu illarum antea Praxagoras satis copiose clareq; scripserit: tñ Hippocrates & Diocles, quantum ad hoc spectat, nihil prætermiserint. Hic vero ita rudis est, vt inedias solas ad venarum euacuationem allumendas, eaq; sola ratione laborantibus succurrēdum putet: deinde, per Iouem, euacuatorio remedio opus habens, neglectis efficacibus illis, quæ ue quocumq; quis velit, celerrime ducere possint, ad oīum leuissimum transeat. Verum age concedatur tibi & hoc, quod inflammationes ex vulneribus medicari eodem modo possint, quo & illæ quæ ex multitudine pendunt, quid tādē faciemus cū multitudine ipsa, quæ in venis etiānum manēs eas extendit? aut etiam cum eadem in arterijs impacta fuerit, quō nam pacto illi succurrendū erit? Ego sanē in huiusmodi oībus venę inanitionem summe idoneam esse arbitror. Incumbat ergo in thoracem tanta multitudo, vt periculum sit, ne aliquod vas in eo rumpatur, num vel sic venam nō incidemus, aut membra potius laneis vinculis excipiemus. Illi quidē istud mediūsfidius fuissecerit, qñquidē cū his loco reuulsiui præsidij vtendum censeret, non intellexit venæ sectionē in reuellendo multo esse efficaciorē: plurimis enim irrefringibili sanguinis profluvio laborantibus, vena secta fluxum sistimus. At Erasistratum hoc quoq; ignorasse existimo, nam non cuiusvis hominis est scire quæ venę, cum ex aliqua corporis parte sanguis profluit, incidendę sint. Postquam igitur venæ sectio efficere quā maxime ea omnia potest, quibus hoc tempore indigemus, illum sanē euacuationem vnā cum reuulsione prætermisisse certum est. Quid ergo tu amplius cessas, tempusq; inaniter infumis, & hominem conficis, cum possis illum vindicare & à vaforum rupturā, & quæ illam insequitur inflammationē, & à famis cruciatibus, qui inter remedia inflammationis à te instituitur? Si. n. multitudo rupturā efficit, tu illa euacuata id quod futurum erat prohibebis: quod quidem si feceris, etiam ex ruptura inflammationē de medio tolles: hac rursus sublata non amplius inediartū vsus nobis erit amplexandus. Tiraū ēo quod inediā cuiq; cōsulere cupis, videris

Sexta Classis.

bbbbb

deris

deris mihi ipsemet affectuum qui famis cruciatibus opus habeat author existere. Quid graue erat, E
re quæ lædebat euacuatâ, nihil negotij deinceps præstolari?

*Inter Remedia quæ Multitudinem emendant, Nihil Venæ sectione præstantius: Quæ omissa Erasistratum
neq; Inedia neq; Reliquis euacuatorijs præsidij vti potuisse.* CAP. 9.

Sed frustra ego forte tantum laboris infumo, quod præsentem hunc sermonem tibi in memo-
riam redigam. Sanè enim tu ipse nos docuisti in primo de salutaribus libro, vbi de multitudi-
nis generatione quæ in venis consistit præfatus, illius quoq; remedia ordine scribis, euacuationē
scopum quidē omnium ipsorum statuens: aliud vero illius genus, alij affectui conferre inquis.
Præterea quæ exinaniant plethoran. i. repletionem (sic enim alimenti multitudinē in venis cōge-
stam appellandam censēs) tum exercitia, tum lauacra copiosa, tum ipsam tenuē victus rationē esse
iubēs. Neq; idem euacuatorium auxilium cunctis conferre dicis, vt quod neq; omnes omnium il-
lorum vsui simul assuefacti sint: sed alij lauacra, alij rursus exercitia, non nulli item vomitiones
à cibo magis vsurpent. Ad hæc q; non ipsidem morbis omnes obnoxij sint: verum hic epilepsia,
ille sanguinis sputo, alter etiam vel hepatis vel lienis affectibus, facile corripì possit. Nullo igitur
pactio epilepticum quenq; balneis euacuare attentabimus, id quod tu quoq; cauendum recte pu-
tas. Etiam vero neq; sicui de vasis in thorace ruptura timor instet, huic exercitia iniungemus: pe-
riculū enim est ne illorum vehementia, etiam si non adsit multitudo, ob virū tamen imbecil-
litatem ipsius exercentis vena aliqua circa thoracem rumpatur. Quæ ergo ratione illi succurrere de-
beamus, quæ nos edoce: siquidem quod euacuandum sit vel tu ipse fateris, hincq; adeo euacuo-
ria illa præsidia, hoc est exercitia, lauacraq; frequentia, & tenuem victus rationem abs te habemus.
Cæterum exercitijs ne tu ipse quidem vti putaueris: Quod autem ad lauacra attinet, vtendum ne
his in rebus sic affectis, an nequaquam vtendum sit, tu planè nihil pronunciaſti. Ego vero illud
quod euidenter apparet experientia corroboratum, aperte dicam: tum si de te quoque vaticinari
mihi licuerit, quod tibi forte visum fuit, aperiā. Tu enim ipse in tractatu de sanguinis reiectio-
ne, deligationibus, inedijsq; vteris, tanq; quibus solis plenitudinem reuellere, non autem balneis
euacuare, oporteat. Arbitror nanque te vbi vena iam rupta sit, lauacra inhibitorium, cum interim
reticueris si, vbi futuræ rupturæ suspicio adsit, vti illo velis. Porro vt tu aliter sentias, mihi nihilo
minus euidentis illud satisfaci, quod vniuersis sanguinis fluxionibus ex balneo maxima noxa con-
tingat: & causa huius perspicua est: Sanguis siquidem calido lauacro in vapores resoluatur, ac in
spiritus redigitur, proptereaq; ad motum incitatur & in tumore attollitur: ad hæc corpora calidis
lotionibus, mollia debilitaq; efficiuntur. Qui igitur fieri posset, vt cum ipsa iam molliora effecta
sint, isq; qui ea rupit, motum simul tumoremq; nactus sit, non facile afficerentur: Proinde haud-
quaquam per balnea illos euacuare conabimur, quibus ne propter multitudinē sanguinis venæ rum-
patur, periculum impedit. Reliquum itaq; est, vt ad tertium euacuatorum auxiliorum genus,
puta tenuem dietam, confugiamus. Age sanè postquam hanc quoq; tribus modis operatus fue-
ris, nempe tenuēs paucos ue aut nihil nutriendes cibos offerens, vel nequaquam offerens, vel à cena
vomitus iniungens, videamus in primis quomodo tenuiter cibabimus: nunquid sumpta cena
vomitus prouocantes? Atqui si modo quadantenus ipsis vomitionibus intrepide vti volumus,
sic exercitorum vehementia nos evitare oportebit: hoc enim neque plebeium quenquam læ-
tet. Superest ergo vt vel inedia præcipiamus, aut pauca nutritionisq; expertia alimenta exhibea-
mus. Verum hæc quamuis non insigniter, nutriunt tñ & ipsa: nos vero non addere aliquid, sed
auferre potius cupimus. Vltimo igitur laboriosam illam ac re vera perniciosam, æque atq; sacram
aliquam anchoram, quæq; oibus affectibus opitulari possit, famē accersemus, ac deinceps & Apol-
lonium & Dexippum ea gratia maledictis incessemus? At hic te recordari percuperem illorum
quæ ipse de hac re docueris: nā tu ipse de inedia sic videris sentire, tanq; ea ex numero euacuatio-
rum auxiliorum nequaquam sit. Verum simulac prius quod volo demonstrauero, tum et testimonio. H-
rum quæ adducis, faciā mentionem. Nā inedia inter res existentes nullū obtinet locū, nihiloq; ma-
gis subsistit q; vel cæcitas vel surditas, quæ oīa rerum existentium priuationes sunt. Ipsa. n. ciborum
adiectio ex rebus consistentibus est, vnde & hanc opusq; eius, corporis nutritionē esse inuenies:
rursus subtractio eorūdem, non eadem cum rebus existentibus est. Neq; etiam proferre poteris ali-
quod opus illius, qualis. si illa est quæ in sudoribus venaq; sectione ac clysteribus contingit eua-
cuatio, nec nō in edulij nutritio. Media igitur amborū, hoc est euacuationis & nutritionis, inedia
est, vt quæ neq; nutriat, neq; euacuet. Quāobrem ergo ille multos ob inopiā ciborum famis tem-
pore interijisse dixit: Non mehercule ob inopiam ciborum respondebimus, nam eadē quoq; ra-
tione animantia in latebris degētia sine ciborum copia perdurare nequaquam possent. Perdurat vero
hæc, idq; ipsemet Erasistrato allerente, qui & causam huius rei affert: Vniuersa nāq; aīalia per ex-
teriorem cutis superficiem, secundum quod magis vel minus de raritate participant, trāspirare ait:
quod autem vel magis vel minus rara superficies contingat, tum multas alias causas esse, tum illas
non minimas, quæ secundum caliditatem & frigiditatem, ac quietē motumq; corporum permutatio-
nes fiunt. Si enim qui nos ambit aer calidus existit, & aīans exercitijs vacauerit, plurimum tūc ex
eo defluere contingit: At in contrariis rerum statu, vbi videlicet ambiens nos frigidus, in superiq;
animal

Animal sine motu degat, defari illico exteriorem superficiem defluereq; nihil prorsus aut vnde quaq; parum: & ob id sepe quęcumq; laibula incolunt, alimentis opus nō habent. Cum. n. hę sub hybernum frigus, quo tempore in cavernis cōmorantur, toto corpore frigida segnesq; ac dēse ob quietem reddita sint, & exterior superficies iam adstricta fuerit, nihil tunc defluere par est, neq; etiam quod euacuatū est, repletionē indigere: alioqui nutrimento opus haberent: ad quod inuestigandum capropter incitatur, quō defectui, quem ex inanitione perceperunt, opem ferant. Patet ergo hincq; & euacuatio, quę in tota superficie contingit, defectus sit causa: & indigētia ciborum ideo incumbat, quia quod inanitū est, repleri denuo desideret. Atqui posteaq; causa defecerit, ob quā solam animalia cibis indigebant, necessarium omnino est, vt & indigentia ipsa vna deficiat: atq; ea de causa animalia latebras incolētia sine cibis degere possunt, siquidē neq; adiectione indigent. Manifeste itaq; didicimus, qd non inedia, sed potius raritas cutis euacuet, quā si frigore atq; quiete densaueris, quid cōmodi amplius ex famis cruciatu expectabis? Præterea cui de sanguinis ipso periculum imminet, necessario tum exercitia, tum oēs supercalfactiones euitanda erunt: ex vehementia etenim horum venę rumpi plerūq; possunt. Supercalfactiones item iisdem modis quibus & laura obfunt. Corpus ergo citra vllam calfactionē euacuabis: si. n. id vel lauracris, vel exercitijs calfeceris, ipsas venas ad ruptionem dudum inclinatas maiorem in modum ledes. Quę ergo sic affectus consulendi ratio nobis superest? Inedia nāq; nisi hominem exercitari aut quouis modo calferi contigerit, euacuare nō possunt: venę vero sectionē veluti & alia fortiter purgātia medicamenta, quemadmodum manifeste apparet, summe arbitror fugimus. Hęc est illa admirabilis sanę euacuantium presidiorum opulentia, qua abundant hi qui ad inediā confugerunt, quaq; sola si utemur, iā nobis nihil reliqui fecimus, vt quod sola euacuare nullo modo possit: rursum quibus adiuncta euacuat, ea ipsa maiores longe noxas q̄ commoda ex euacuatione habent.

GALENI DE VENAE SECTIONE
ADVERSVS ERASISTRATOS
QVI ROMÆ DEGEbant LIBER

Iosepho Teetandro Cracouienfi interprete.

*Ab Augustino Gadaldino ad vetustissimorum exemplarium Græcorum
fidem diligenti cura emendatus*

ARGVMENTVM LIBRI

Ostendit Nunq̄ vsum fuisse Erasistratum Venę sectione: & qd Cum id non intellexissent eius Sectatores, Tum inuicem sunt aduersati, Tum in grauisimos errores inciderunt.

Quibus de Causis Galenus Erasistratos Romę coactus est redarguere.

CAP. 1.

*De hac re vide
5. meth. ca. 15.*

D

Vm Romam initio venissem, incidi in medicos quosdam, qui a venę sectione tantopere abhorrebant, vt cum aliquñ aeger quispiam propter plenitudinem iā præfocaretur, ne tum quidem hoc auxilio vti vellent.

Præterea mulierculam quandā, quę viginti vnusq; annorum ætatē agebat, ac ex menstruę purgationis retentione faciem rubicūdā obtinebat, tussiebatq; paululum, & difficulter spirabat, illi curare adorti, primum quidē membra illius lancis vinculis leniter excipiebant, & in inedia exigere iubebant, venam autē secare nolabant, nosq; id facere volentes prohibebant. Quia vero domesticis ipsius mulieris familiariter utebantur, & ætate me crāt multo superiores, facile ipsis est habita fides.

Ego quidem illis venę sectionē tum tpsis suadere non conatus sum, sed interrogavi num mihi per eos liceret sanguinē ad vias vteri, remedijs quę hoc efficere possent, prouocare: quod cū illi propte concessissent, adij familiarē ipsius egrore obstetricē, quā & exhortatus, vt vsum illorum experiretur. Verum illa remedijs hmōi, tpe quo faciū id oportebat, vsum fuisse se affirmabat, quando. s. menstrua purgatio futura in expectatione erat: recitabatq; remedia ordine, quę mulieri obtulisset: & hæc quidem commoda alioqui erant, eamq; ob rem quo minus efficacia fuissent, nequaquā

Sexta Classis.

bbbbbb ij illorum

illorum imbecillitate factū esse videbāt. Postq̄ igitur ego ista percepissem, simulq̄ a reiectione sanguinis quartum iam mensem præterisse animaduertē, denuo cum medicis illis cōgressus, vt ad venę sectionē sese conuerterent persuadere eis conabar. Cum autē id facere noluisent, illorum animū demirabar, maximeq̄ si eniterentur, vt omni conatu apertis circa vterū venis q̄ plurimis sanguinem superfluum illinc euacuarent: si vero alia quępiam vena secaret, noxiam ex eo euacuationem euenturā arbitrarent. At ijs respondentibus, q̄ vel absq̄ talis auxilij præsentia sanguis exuperans sola inedia euacuari posset, taciturnus discedebam, nihil bonę spei de muliere propter tussim ac spirandi difficultatē concipiens. Aut. n. rupto vase ipsam ex thorace pulmone ue sanguinē spūto eiecturam, aut synanche, vel laterali inflammatione, vel peripneumonia, correptā iri præmeditabar: optabamq̄ votis omnibus, veluti in delectu malorum fieri contingit, vt mulier laterali saltē inflammatione corripereetur. Incutiebat quippe mihi terrorem tū acuitas periculi, quod ex synanche peripneumoniaq̄ subitura esset: tū ex ruptione valis in pulmone lethale nocuentū, id quod posita re ipsa est subsecutum. Dum. n. illa vehemētius tussiret, sanguis ēt vnā extrorsum ferebatur. Atqui tā vel vulgo nō pauci medicos obiurgabāt, q̄ illi mulierculę venā incidere vetuissent: sperabantq̄ oīno futurū, vt ēt si id prius non fecerint, hoc tū tempore verecundia ducti, vsum præfati auxilij concederent. Ceterum cum hi neq̄ tum quicq̄ cōmouerent, sed potius vincula membrorū fortius adstringerent: iuberētq̄ vterum remedijs irritare, ac mulierem in edias sustinere, ego et ob etatem & celebrem nomē virorū, nihil me amplius profecturū credens, illinc discessi. Mulier quoq̄ ipsa non ita multo tpe interiecto, insanabili spirationis difficultate coercita interiit. Synanchici præterea nō nulli vbi eis a venę sectione interdictū esset, istorū opera perierunt q̄ celerrime. Fuit & alter quispiā, qui veris tpe, cum per totā hyemem magnopere repletus, sine exercitijs degeret, ac totam faciem vnā cum ipsis oculis adeo rubicundā haberet, quemadmodū si quis pronus capite in terram defixus, cruribusq̄ in altum protensis sub hmōi figura perseveret, quinto tandem die repete præ anhelitus difficultate suffocatus est. Hos ēt infecuta est mulier, numero quarta, quā illi venę sectionis hostes, retentione mensurę purgationis non pauco tpe grauata, eodē pacto ad interitum ferē pertraxerant. Nam primis tribus diebus ipsam in inedia conseruabāt, febri. n. contraria laborabat. Quarta vero luce pauxillum quid sorbitionis exhibentes, quintam sine cibis transigere iusserunt: in qua illa grauissime exacerbata desipiēs prosiliebat, & clamore iam extra fores ab illa sublato, vix tandē ab ijs qui eō confluerant retineri potuit. Verum hanc natura copioso sanguine ex naribus effuso seruauit: & dabat occasio qua non sine admiratione discere poteramus, quātam habeat facultatem ad hmōi affectuū medelam ipsa sanguinis subtrahio: mox. n. post sanguinis ē naribus prorupcionem mulier ab oībus symptomatis libera euasit. Ego vero, quanq̄ antea sermonē cum medicis instituere veritus fueram, q̄ ea considerāre quę illi pro non admitendo venę sectionis vsu dicturi fuissent: cum tū oēs aīaduertēt mulierem manifeste ex sanguinis euacuatione seruata esse: saltē mortuos illos ad memoriā eis reuocandos duxi, quibus si quis venam secuisset, forte fuissent & ipsi seruati: afferēbantq̄ ad hęc rationes quasdam. Hi vero verba vltro citroq̄ inuoluentes se ipsos implicabant, nihilq̄ prorsus certi statuebant, ac postremo ad Erasistratum confugiebant, quem vtpote primo de reiectione sanguinis libro dicebant declarasse, q̄ vincire ipsa membra, q̄ venam secare longe præstaret. Aiebant præterea illum in opere quod de febribus inscripsit, venę sectionis neq̄ a principio meminisse, † cum alioquē ea oīa recensuerit quę de sanguinis reiectione indicauerat. Ridendus. n. modis omnibus esset, si venę sectionē in eo affectu qui ea maxime indigere videbatur omīssa, de alijs verba facere non destitisset. Afferēbat quoque q̄ Erasistratus ipse nō solum in opere de febribus, verum & in reliquis tractatibus omnibus, venę sectionem reticuerit: neq̄ etenim vel in quo de affectibus alui tractat, vel in quo de resolutionibus, vel vbi de podagricis morbis disserit, aut cum de salutaribus agit, venę sectionis auxilio vsus est vnquam, idq̄ cum ille in de salutaribus tractatu multitudinem sanguinis præcipuā morborum causam esse arbitratus sit. Porro ego ea quę dicebāt iterum demiratus, illos de hac saltē re interrogabam, num prorsus venę sectione non vtendum censerent, vel cum quis pulmonis vlcératione laboraret, vel synanches more præfocaretur, vel vbi mensurę purgatione, hæmorrhoidibus ue suppressis, sanguis redundans ad partes thoracis propelleretur. Illi autem ad hęc respondebant, ægrotos qui ab Erasistrato in commentarijs de diuisionibus descripti fuerāt nobis in medium adducentes: inter quos in primis Critonem quendam, ac puellam ex Chio oriundam, proferebant. Et q̄ illum quidē a principio synanchicis cruciatibus correptum, atq̄ vehementer repletum, hanc vero mensurę retentis sanguinisq̄ multitudine versus pulmonem in perpetuo delato, Erasistratus (quemadmodum ipsemet in scriptis testatur) per venę sectionem nunquam curasset. Ceterum cum illi hæc adhuc loquerentur, superueniens Teuthras quispiam ciuis & commilito meus, vt erat moribus planē ingenuis, Non flestes istos vnquam, inquit, vt qui eousque stoliditatis processerint, vt & illos in memoriā reuocent, qui Erasistrati opera interiire. Quid enim, inquit, aliud in causa esse potuit, q̄ illi, quos nobis isti proponunt, perierint, nisi quod in eis prætermisillum sit venę sectionis auxilium? Cur item alij permulti interiierunt, qui per tempus euacuari ab his prohibiti sunt? Et eos deinceps omnes vnā cum ipsis affectibus, quos perpepsi fuerant, quo-

* Al. t. anti

* afferēbantq̄

† vt qui esset
eorū oīum me-
mor, q̄ in libro
de sanguinis
& c.

* inflammatione

A quorum ego non multo antea memini, nominatim ordinēq; recensuit: ibiq; in cachinnum effusus manu me comprehendit, attrahensq; inuitum à medicis abduxit. Quin etiam in sequenti die Erasistrati de diuisionibus commentaria in publicum producta coram vniuerso philosophorum cœtu relegebat, partim vt indicaret Erasistrati culpa & Critonem & puellulam illam Chiensem perisse, partim vero vt medicos natu grandiores ad colloquium prouocaret: Verum illi quia decertare cum adolescente infra dignitatem illorū putabant, tum non comparuerunt: mos enim illo tempore erat, vt aliquis quotidie palam ad publicas quæstiones responsa daret. Quæsitum ergo à quopiam fuerat, nū Erasistratus recte fecerit q; venæ sectione numq; sit vsus. Hoc problema quando ita visum erat ijs qui eo audiendi causa conuenerant, ego explicaui: propterea; Teuthras hortabatur me, vt ea quæ illic locutus fuissē, puero quem se ad me missurum receperat, dicere non grauarer: quia breui in Ioniā abnauigaturus erat, ardentiorēq; animo velle se ea prorsus habere dicebat. Ego itaq; amici consilijs acquiescens, sermonem illum scriptis mandavi. Porro accidit vt liber per illum passim divulgatus per multorum manus præter sententiā meam vagaret. Atqui oratio ^a† familiari doctrinā magis, q; ^b† publico cuiq; operi quadrans, contexta erat: amicus, n. ille, vt præfatus sum, eā dictari tm cupiebat. Quanc; autē liber ^c† tam humili stylo cōscriptus esset, ^d† multusq; defectibus respectu perfectæ orationis scateret, tm eo ipso ille multo maiora effecisse videbatur, q; sperare quis potuisset. Omnes etenim ij, qui sese hoc tempore Erasistratæos vocant, contrariam priori rationem ineuntes, iam inde venam secare consulunt, non solum cunctis ijs quos paulo antea commemorauī, verum etiam quauis febre correptis. Quapropter iuxta Stesichori dictum arbitror me apud illos palinodiam aliquā emersisse, in qua eos cum primis admonendos censeo, vt in sermonum commercio quātūcūq; velint contentiose se gerant, depolita tm in vtranque partem propensionis temeritate agrotis parcere discant. Neq; enim venæ sectio inihibēda est per omnia, neq; rursus illos, quibus Erasistratus inediā iniungit, omnes (id quod huius tēporis Erasistratæi vniuersi asserunt) venæ sectione egere arbitrandum est. Huc accedit q; non facile cognitur sit quibus omnibus huius auxilij vsus conferat: tum vel mensura, vel vena quæ secari debet, vel sectionis tempus, non sine negotio reperiatur: propterea; illam in quouis morbo Erasistratū puto adeo neglexisse, vt & in illis qui eā magnopere requirere videbant, ille ipsa vti venterit. Et hinc sanē per inflammationis tempus in inedia, vt aiunt, agrotos degere iubens, hæc ad verbum scribit: Venæ enim posteaquam euacuatae fuerint, sanguinem qui in arterias insiliit facile fuscipient: quod vbi contigerit, inflammationes minus accident. Si ergo inediā, inquit illi, velut euacuationum auxilium præcipit, multo sanē commodius ad venæ sectionem sese contulisset. Et q; quidē ipse, vbi celeriter euacuare cupit, multo commodius ad venæ sectionem transisset, probe illi dicunt: nihilo minus tamen hoc loco scopos qui illius vsus aliquando impediunt, prætermiserunt: quos ego processu sermonis recensere conabor.

Quam Dissentiant Erasistratæi in ipsa Erasistrati de Venæ sectione sententiā percipiendā. CAP. 2.

Quærit vero nūquid absolute faciū prestantius sit, verū an Erasistratus præsidium hoc aliquā vsurpasse reperiatur. Hoc autē cum ego Romam primum appulissē, omnes qui ex Erasistrati discipulis erant, antea negabant: nunc vero probatissimi quos ego noui, ab his tāquam in re minima discrepare manifeste animaduertuntur. Vt enim cæteros præterea, Stratonem ipsum tibi in memoriā redigā, qui Erasistrato erat summa necessitudine iunctus, ac eam ob rem cum in patriam scriberet, & seruauisse se illi hæcenus diceret, inter alia hæc subiungit: Erasistratus iure optimo laudibus extollendus est, præcipueq; q; ea omnia quæ veteres per venæ sectionē curare conati sunt, ille citra illius vsus medicatus est. ^a Quāquam vel Strato ipse, curandi rationes ^b se absq; venæ sectione instituisse in commentarijs suis aperte fātetur. Neque vero mirum est q; Erasistratus Chrysippū Cnidiū in omnibus sequat, quippe qui statuerit se venæ sectione (id quod & Dille fecit) non vsurū. Idem quoq; & Aristogenes & Medius cæteri; oēs, qui Chrysippi sententiæ subscribunt, fecisse videntur. Quātū ergo ad agrotantium salutē attinet, multo melius est si credamus q; Erasistratus vsus sit venæ sectione: quātū autē ad huius seculi Erasistratæos, id non credere longe præstiterit. Extremē enim dementiae esset, si quis Erasistratum eapropter in affectibus paulo ante enumeratis venæ sectionem silentio præterisse putaret, quia ille alioqui venas euacuādas palam censeat, hūc; totius curationis scopum statuisse alicui videatur, eo q; illum in quibuscūq; affectibus famem consuler animaduertent: nāq; aperte constat istud euenire ijs qui venæ sectionis auxilium, parem ipsis inedijs facultatē obtinere dicunt. Quod si tantundē non valeat, & quoddam distinctiones necessario postulet: quas inuestigare poterit is qui exacte perdidicerit, quando ipsam euacuationem vel per venæ sectionem, vel per inediā solam, vel per vtranque, commodius facere liceat: iam euidenter ratio eos conuincit. Scripsisset etenim Erasistratus distinctiones has, si mō, vt isti volunt, venæ sectioni tribuendū quicquā putasset. Eoq; pacto oratio istorum in vtranq; partē inclinando se ipsam prodit. Si nanque hæc eādem facultate pollet, Erasistratus & in tractatu de febribus, & in alijs plerisq; quorum superius cōmemini, de venæ sectione aliquid scribere non temere posthabuit. Si vero venæ sectionis præsidium eandem cum inediā dignitatem non obtinet, non recte illi sentiunt, qui nos ex ijs quæ de inediā scripta sunt, de venæ sectione quoque con-

secuturam

A † ἀκούσας

πρὸς

B † συγγράμ-

ματος

C † τοιοῦτος

δὲ

D †

E †

F †

G †

H †

I †

K †

L †

M †

N †

O †

P †

Q †

R †

S †

T †

U †

V †

W †

X †

Y †

Z †

A* Et sane

uel c.

B* semper

C* videtur

A i Gracii
pressis περι-
τριπτι legi-
tur. i antiqui
ἀνατριπτι-
s. euerit.

B reiectio.

C Al. ex an-
tiquis. i. secuta
aut fuerant et
febricula in ip-
sis diebus.

D Al. quie-
uerunt.

E In Gracii
antiquis legit.

F In quibus
da antiqui cod.
gracii partem
la illa, nō, non
habetur.

G Al. curio
igitur circa u-
terū adhibēda
abstinuimus,
difficile ē ar-
bitrari, durati-
bus adhuc fe-
bribus purga-
tiones facere.

H In Gracii
impressis, ἀ-
λλὰ μὲν τοις
ἀνδρῶν, ἑσπέρως
ἀλλὰ τοῦ γυναι-
κῶν ἡδὲ
πυρεθρῶν ἀνα-
γνώσκει. ἡ αὖτε
scripta habet.

I Al. curio
igitur circa u-
terū adhibēda
abstinuimus,
difficile ē ar-
bitrari, durati-
bus adhuc fe-
bribus purga-
tiones facere.

K de somni-
tione et subdi-
tis, i. speis.

iecuram facere debere aiunt. Quamq; & in hac parte sermo ipsorum inedia inutilem esse indicat, E se ipsum denuo implicat. Nam si ob id inedia probamus, q̄ venis per eas euacuatis affectus mi- nui cōtingat, multo hercle cōmodius fuerit, vt euacuatione semel adhibita ab inedijs abstineamus, vt quæ & agrotos ingenti molestia afficere soleant, & vigilias ac inquietudinem, orificijq; vēris afflictionem, tum succorum corruptionē, nec non alui atq; interdū vrinæ suppressionē inferant.

Neq; in Puella Chienfis, neq; in Critonis historia Venæ sectionis ab Erasistrato habitam fuisse mentio- nem, sed Vtroq; quod ea omissa sit interijse.

CAP. 3.

QUOD aut Erasistratus re ipsa venæ sectione nunquā sit vsus, ex agrotis quos in commenta- rijs de diuisionibus recensuit, manifeste colligere licet: in ijs. n. cum omnia ea explicet quæ inter medicandum vnq; gessisset, venæ sectionē nullibi reperit cōmemorasse. Cæterum cum prolixum sit omnes per illum recitatos agrotos nunc proferre, sufficit eorum tm̄ recordari, qui vel a grandioribus natu medicis, vt antea declaratum est, adhuc in memoria habentur, præci- pueq; cum vnus ex illis in priore, alter item in posteriore diuisionum libro, descriptus sit. Præterea cōmoda occasio est, vt impresentiarum verba ipsa adscribamus, quibus Erasistratus cuncta quæ cir- ca agrotos acta sunt ordine enumerat, in hunc modum in libro priore scribens: Puellulæ Chienli ea acciderunt. Primum quidem illi purgationes longo tempore suppressæ fuerant. Deinde subse- cutæ sunt tussicula, vnā cū reiectione pituitæ. Procellu vero temporis & sanguinis vomitus su- peruenit. Tum quod ad circuitum purgationum attinet, interdum illæ in quatuor, interdum duo- bus mensibus, redibant. Etia iisdem ferme diebus quibus purgationes fiebāt, ipsa reiectio accide- re solebat, diebusq; tribus aut quatuor perdurabat. Quapropter inde perspicuū erat illā id genus excretionem loco purgationū sortitā fuisse: q̄ nā & febricula ijs iplis diebus inscuta fuerat: quæ post hac emendabatur. Hæc Erasistratus præfatus, deinceps de remedijs hoc pacto scribit: Primis autem temporibus ipsa portionibus cæterisq; calfactorijs, deinde etiam per extrorsum applica- ta, reliquamq; adeo quæ ad hoc quadrabat victus rationem medicari accepta est. Erat enim cir- ca vteri os nō intensæ durities. Verum cum remedia nihil omnino promouerent, ac vno perpe- tuo circuitu grauitas in lumbos incumberet, humiditasq; nulla compareret, illico febres cōtinuæ intensioresq; prioribus exorta sunt, quas & tussis vehementes, postq; corpus iam mollius factum esset, inscuta sunt. Altera igitur die periculosum arbitrati duratibus adhuc febribus purgatio- nes facere, a medicamentis penitus abstinuimus: reliquis vero remedijs vsi sumus: quemadmodū & in huiusmodi & in alijs affectibus consueuimus. Præterea ad medendi rationem ipso purgatio- num circuitu obseruato, cibaria subtrahebamus. Ea q; ratione reiectio sanguinis nō amplius q̄ se- mel eademq; pauxilla superuenit. His ille nihil aliud superaddidit, nisi, Quin etiam purulenta reiectiones profluebant. Atqui hic de venæ sectione mentio nulla est, cū tamen, prout omnes ope- rum ipsius artis periti norunt, principium auxiliorum ab illa fecisse oporteret. Sed fortasse quis ex illorum numero, qui ad omnia non grauant prompte respondere, defensusus Erasistratum di- cet, quod remedia huiusmodi per illum administrata non sint, verum potius ab eo ea gratia nūc prodita esse, quod nos nihil eorum latere possit, quæ acta essent. At opinionem istorum redarguit id quod inferitur, dum hæc ait: Altera igitur die periculosum arbitrati duratibus adhuc febri- bus purgationes facere, a medicamentis penitus abstinuimus: reliquis vero remedijs vsi sumus: quemadmodum & in huiusmodi & in alijs affectibus consueuimus. Præterea ad medendi ratio- nem ipso purgationum circuitu obseruato, cibaria subtrahebamus. In his enim Erasistratus aper- te indicat se non aliorum medendi rationem recitare, sed suam ipsius enumerare, atque omnia quæ circa agrotam fecisset perscribere. Nam & abstinuimus & arbitrati/nec non/vsi sumus/ac/obser- uato/&/subtrahebamus cibaria/alterum ex duobus manifeste declarat, aut quod Erasistratus pro- pria remedia recitauerit, aut ea quibus alij vsi sunt, ipse fuerit amplexus. Porro si ea amplexus est, quorum alij authores fuerunt, iam nobis euidenti coniectura colligere licebit, quid ille de venæ se- ctione senserit. Per ipsam enim ciborum subtractionem rursus nobis alterum duorum insinua- tur, aut quod illa in totum subtrahi, aut diminui debeant: id quod Erasistratus se in muliercula hac agrotā, quo tempore purgationis circuitus aduentabat, fecisse fatetur. Conueniunt ergo hæc in hac re cum omnibus scriptis illius, quod ille solam inedia agrotis seruadā consuluerit, venæq; sectione nullo in loco sit vsus. Nisi rursus hic aliqui dicant, mulieri illi venam quidem sectā fuisse, verum id auxilium in enarratione omis- sum esse, eo quod nos ipsi id adhibitum esse autumare possimus, quamuis per illum non sit declaratum. Cur ergo de inedia quoq; nō reticuit, cum de il- la vel eadem ratione nobis suspicari liceret? Eadem autem ratio est, tum de portionibus, tū de supercalfactione, deq; ijs quæ foris applicata sunt. Si. n. neq; de his penitus Erasistratus quicquā scripsisset, tamen omnino q̄ ea a medicis peracta fuissent, cogitare poteramus: quippe qui animo conceperimus vnueris auxilijs illud commune esse, quod illa administrata fuerint, quamuis de eis nihil præscribatur. At Erasistratus exquirit perspicuitatis gratia omnia simul enarrare consti- tuit, ne. i. nacta inde occasione aliquis hæc quidem, tanquam agrotæ adhibita fuissent, adijcere pos- set: illa vero veluti iam prætermissa, subtraheret. Præterea quoque hæc Erasistrati enarratio, opi- nioni istorum euidenter repugnat. Si enim muliercula venæ sectionem subiit, inedia frustra est vsurpata:

A vsurpata: quin potius si veritas scienda est, non frustra solum, verū etiam non sine nexa. Sed istud paulo post indicabimus: Nunc vero illam frustra accersitam esse, vt explicemus, oratio ipsa postulat. Postq̃ enim per tempus purgationis, quæ circuitu quodam fieri solebat, sanguine ad superna perlato periculū immineret, ne mulier quicq̃ sanguinem expueret, Erasistratus plenitudinem minuire cupiens, ad inediā se contulit: atqui hæc superuacanea planē est, si modo venæ sectio quā momento temporis sanguinem superfluum euacuare facillimū fuerat, accersatur. Proinde illi qui Romæ mulieres medebantur, rei quæ contigerat experientia maxime commoti, tēpore quo eruptio menstruum futura expectabatur, venæ sectionē vsurpabant. Neq̃ vero quietē illis imperabant, neq̃ ieiunium, sed melicratū offerebant, victuq̃ humectante ac lauacris assatum vti concedebant. Ab his enim si vel mediocri quātitate sanguis fuerit subtractus, purgationes confestim exoriri solent, præsertimq̃ si infra poplitē aut prope talum venæ sectio fiat. Sed ē diuerso si quis venā secta inediā sustinere imperauerit, non solum menses prius fluētes cohibebit, verū etiam purgationes quæ iam inculpate euacuabantur, reprimet. Sanguis namq̃ ciborum inopia arefit, & denique se ipso redditur, eamq̃ ob rem ad fluendum ineptus euadit. Quæ igitur tum lotæ fuerint, melicratumq̃ & cibos idoneos assumpserint, ac vinum neq̃ austerū neq̃ crassum biberint, his purgationes proculdubio contingunt. Ob idq̃ ego inediā post venæ sectionem non frustra tantum, verum etiam non sine noxa assumi dicebam. Ceterum venæ sectionem puellæ illi Chienfi non adhibitam fuisse ē ex ijs quæ superuenerant, patet. Sanguinis enim aliquantum expuebat, quem nequaquā expulisset si euacuationem experta fuisset: demum cum præspirandi difficultate mortua sit, ne hoc quidem sic perpessa fuisset. Maximū præterea experimentum Romæ nostra tempestate à venæ sectione est sumptum. Contigit enim cum vulgo mulieres aquā frigidissimā ex niue potarent, vt aut nullo pacto, aut prorsus diminue purgarentur: has tñ medici venæ sectione adeo incolumes conseruauerunt, vt neq̃ sanguinem spuerent, neque laterali inflammatione aut pulmonis, aut synanche caperentur. Non ergo puellam illam Chiensem ab Erasistrato per venæ sectionem curatā fuisse suspicentur: neq̃ enim ipse cū alia quæuis enarraret, auxiliū venæ sectionis, tanquam rem parui momenti prætermisisset. Neq̃ ē ob inediā ille, hæc autē multitudine sanguinis præfocata interisset. Sed de hac impræsentiarū ista dixisse sufficiat. Trāsato vero ad Critonē sermone, orationi huic verba Erasistrati adscribemus, quæ de illius affectibus fecit: lic enim habent: Critoni quidem repleto, initium agritudinis fuit. Accessit ad hæc q̃ in plenitudinem synachicam iam inciderat, quæ sanē nihil aliud est q̃ paristhmiorum ligulæq̃ inflammatio. Plerumq̃ ergo contingit, vt qui in eam inciderint, suffocentur, ac nisi celerrime illis succurratur, breui intereāt. Cum autem Crito quoq̃ in horum numero esset, prima quidem die illum more consueto spongijs calfaciētes medicati sumus, eo que tempore cataplasmata illi applicata reliquimus, vt in curatione perpetuo essent. Exhibita ē ei sunt cataporia ex castoreo ad aluum ciendam, quæ his cōmode subducta est. Neminem nō animaduertere arbitror diligentia narrationis omnium eorum quæ circa Critonē acta sunt. Nam & calfactionem per spongiās factam, & vsum cataplasmatum & catapotiorum retulit, adeo que quod per spongiās calfactus sit manifeste declarauit, ac reliqua vt ordine gesta erāt studiosè enumerauit: de venæ autem sectione ex composito siluit, nempe q̃ auxiliū istud ceteris vilius putauerit. At tenuia illa quæ in his enarrationibus continentur, commemorare mihi nūc in tegrum non est: quanquam Erasistratus ipse rursum paulo post ait, Apparebat itaque nobis q̃ affectus ipsi ad pulmonem heparque ⁊ permutari inceperant, ⁊ synanche iam illuc deflueret, eo que febres augerentur. Hoc loco affectuum permutationem sine hypochondriorum tensione factam esse arbitrat⁹ est: vbi quā diligentissime animaduertendum cenſeo, considerandūq̃ quale illud sit, quod tibi in dictione hac occurrat, quia affectus permutari inceperat: num. si ad partes quæ inflammantur permutatas pertineat, an ad sanguinis qui inflammationem concitauit transfluxum. Mihi siquidem primum ex prædictis ne cogitari quidem posse videtur: alterum autē illorum verum esse constat: nam & ego multitudinem in aliquā partem decumbentē sæpius cohibui, quā illa propria virtute deinceps in aliam quāuis repellendo trāspōnit. Istud ergo Critoni cōtigisse apparet, veruntamen neq̃ tum temporis Erasistratus venæ sectionis vnq̃ meminuit. Sed cur se totum thoracem vna cum hypochondrijs ipsis, cataplasmat⁹ fouisse ait: Quemadmodum autem ex partibus quæ circa ligulam & tonsillas sunt, sanguinis exuperantis permutatio ad loca inferiora fiebat, ita quoque illo ex inferioribus ad caput sursum perlato, cōtingebat partim febres excitari, partim aggrauari symptoma, quo principium nervorum affectum esse indicabatur. Audi itaque & hanc Erasistrati sententiā: Cum autem ab agritudinis principio iam decimus dies adesset, ac ab instantia sextus, quo tum febris vehementi insultu redijt, tum obuersione cēruicis accidit, & vna hora transacta tanta insensibilitas hominem inuasit, vt & lotium per lectum emitteret: non multo quoque postea instantia febris aderat. Deinceps inferens ait: Videbatur itaque nobis quod affectus rursum versus caput permutari inceperat, ac circa hanc permutationem febres redijt, quæ postea cum iam partes capiti vicinæ afficerentur, intensa permanebat. Atqui vel nos aduersus hominem sequenti sermone insurgamus. Rectissime tu quidem Erasistrate dicis, affectuum permutationem ad caput factam esse inquit: multo vero melius fuerat, si nō quorumuis affectuū, verum eorum qui à plenitudine causabantur, dixisses: vt enim corporis affectas

⁊ permutationem fecisset. et sic ab his inferius.

⁊ Alex. antiqui u. et synache quidē illi alleuaretur - febres autē augerentur.

⁊ in antiquis quæ tñ habet v. et dicitur de hoc, simul cū hypochondrijs tēsiōne.

⁊ sed quid aut se totum thoracem vna cum hypochondrijs ipsis, cataplasmat⁹ fouisse.

⁊ Alex. antiqui. si non affectuum dixisset, sed ipsius affectuū causasse, hoc est plenitudinis.

partes

A† Forte legēdum in graecis codicibus, ἢ τις αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τῶς ὁλῆς διηγήσεως ἐφ' ἣν, πλὴν ὅρα. i. q. sanē erat (ut ipse in principio totius narrationis dicebat) repletio.

B† Ituc locū clarior ita uertitur. Itac igitur si euacuasset, id quod ad legulam fluxerat, nequaquam ad infernas partes permutatōne fecisset, nec rursus illic ad caput ascēdisset. Scias autē ubi in ipseius legitur euacuatōne antiquis esse in cōuen.

C† Clarior. Quid n. ait? huic uidetur cā i teritus fuisse ea, q. i pulmōne irruerunt.

D† Al. ἐν ποσὶ ποτα. i. ex cāntia.

E† τὸ πρῶτον. i. modis. sed forte legendum τὸ πρῶτον. i. locū, ut ipse et inferius manifestius declarabit.

F† Antiqui codi. graeci habent οὐδεὶς γοῦν ἐπ' αὐτῷ τῷ πρῶτῳ, ἀνθρώπος οὗτος τραπήτῳ, χαρὶς ἔσται ὅτι. ut sic uertat. Nullus igitur medicus, qui dixerit, hō huc nutritur, re gratam facit, qui occasione et non addat, qua nutriendū esse lab orantem iubet: neq. cibum ipsum praeficiat, neq. quantitatem, neq. parandi modum, uel ipsum utendi ordinem.

G† Clarior ex antiquis. Proinde et omnes in auxilijs quae administrari iubent, omnia haec ex ordine in libro scribunt.

partes permutari incepisse nemo dicere possit, ita neque ipsos affectus. Arbitror enim quod multo consultius diceret, quicquid priores affectus, alios vero cā permutata exortos esse, [†] q. in principio totius narrationis eadē rōne qua & repletio ipsa, aderat: [†] q. si ipse euacuasset, neq. vnquā morbus earū rerū quae circa ligulā impactae erant, permutatōnem ad infernas partes motus fuisset, neq. ē diuerso illae deinceps versus caput ferri potuissent. Quapropter Critonē hunc eodē pacto, quo & ancillula Chienlis interierat, quia illi vena secta non fuisset, mortuū esse cōstat. Sed istud quoque Erasistratus ipse persensisse animaduertit: [†] neq. n. aliā ob cām ait, q. huic interitus cā fuerint ea q. ad pulmonem delabebant: & q. statim ab initio hominē plethorico affectu implicitū esse cognouisset, tñ maximo ductus errore haec euacuare non praue nit. Si igit adstruere quisquā velit, Erasistratū, q. & peritissimus medicus esset: & affectus illos tñ Critoni ex repletione, tum puellae Chienli ob menstruorum retentionē, contigisse compertū haberet: subtractionem sanguinis nequaquam praetermisisse, quin potius utriusque sanguinē subduxisse, verū id in enarratione consilio praeterisille: quid vetat & me dicere, quaecumque illud ex euacuatorijs remedijs sit, applicatū quidem aegrotis id esse, in enarratione nihilo minus non esse recitatum? Ecquis n. sanae mentis medicus ferre me non posset, si dicere symptomata illa, quae vsq. ad mortē apparebant, propter plenitudinem illis accidisse, interitū autē ipsum non alia de cā infecutum, nisi q. plenitudo euacuata non fuisset? Quis ē ferret istos qui dicunt, q. ex ijs q. Erasistratus egisset, minuta tñ perscripserit: at de venae sectione, eaq. quae per eleborū scāmoniam ue fit purgatione, quia haec auxilia p se clara sint, nullā mentionem fecerit? Atqui si quis sola cōi snia, qua repletione euacuandam esse indicatur, venae sectionem significari asserat, ut quae ē inter euacuatoria remedia annumeretur, quid inhibet eadem lege, alia cuncta euacuatoria praesidia intelligi? Ne ergo amplius ab Erasistrato solam venae sectionem aegrotis adhibitam esse dicant, verū reliqua quoque cuncta, puta clysteres, vomitiones, purgationes, lauacra, exercitia, frictions, gestationes, inunctiones, [†] calēfactoria cataplasmata, ceteraq. id genus, quibus omnibus ue fit aliquando uti poterat. Si vero non hoc solū sufficit, q. euacuandus aeger sit, neq. istorum auxiliorum is finis existit: sed in primis [†] modum euacuationis adiungere, posteaq. quibus rebus haec adamussim indagetur declarare, ac his occasione & mensuram & utendi rationem addere opus sit: sequitur sanē q. qui saltem de scopo auxiliorum cōmuni verba fecerit, is nō dum vlla ex parte particularium meminisse potuerit. Si enim cōmune quid protulisse suffecerit, frustra ille cataplasmatum, inediae, calēfactionisq. per spongas factae, mentionem habuit. Si quidem neq. cataplasmata, neq. inediam, nisi ab eo didicerimus, nostra opera inuenire possumus, venae autem sectio, Erasistrato quoque tacente, vnicuique manifesta est.

Ex ijs quae in Sanguinis detractōne Considerari solent, cum ab Erasistrato in minimis alioquin curiofo omissa sunt, Conuincit illam ab ea prorsus Abstinnisse. C. AP. 4.

Sed quis illis istud quis concesserit, absurdū cum sit, tñ ei qui auxilio hoc commode vsurus est, multae etiā, eedemq. pergrandes consideratōnes supererūt. Inter has autē Prima est, an, quē admodū aliqui sentiunt, q. libet venā semper secare nihil differat, aut proprie venae in singulis aetatis partibus contineant, quae ipsarū plenitudinē q. celerrime euacuare possint. Secūda vero, utrū semel aut saepius subtrahere conueniat. Tertia item, qua rōne in his intentiones inuestigandae sint, quas ubi quis exquisitē cōsiderauerit, mensurā euacuationis cōiectura assequi possit. Quarta, i qua de occasione, ad quā in primis venae sectio fienda est, num. s. ea eligibilis sit, per demonstratōne docetur. Qui igitur a venae sectione prorsus abstinet, apud hunc harū rerū omnium consideratio perit, ē mediocq. tollitur: eam autem adhibenti, ut omnia ista sequantur necesse est. Quāquā & in reliquis omnibus praesidijs eadem est ratio, veluti veratri, scammonij, vini, lauacrorū, cibiq. Si n. in aegrotis curandis aliquo dictorum nobis uti nequaquam conceditur, tñ neq. occasio amplius, neque quantitas, neq. utendi modus, neq. quicquam aliud ad inuestigandū reliquū fiet: At ille qui vsum istorum probat, haec omnia discutere necesse habet, idq. non solum in efficacibus auxilijs, in quibus si vel parui momenti quid praetermittatur, confestim maxima noxa aegrotis imminet, verum etiam in minimis quibusq. sanēq. ita quotidie euenire videmus. [†] Proinde si quis medicus hominē aegrotō gratificaturus auxilium aliquod describit, is neq. omittit occasionem qua nutrire ipsum iubet, neque cibum facultatesq. ipsius non determinat: neq. vel quantitatem, vel parandi modum, vel utendi ordinem reticet: quin potius vnumquodque horum illis qui tum ibi adsunt, quo pacto id fieri debeat, singulatim explicat. [†] Quin etiā pleriq. in libris passim describunt, qua ope quibus ue auxilijs omnia haec administrari soleant: quorū non nulli quibus aliqui prolixitas sermonum cordi non est, in huiusmodi enarratione orationem protrahunt, idq. genus disciplinae nō multiloquium, verum diligentem solertiam, esse putant. Hippocrates ē cum in plurimis suis operibus breuitati summopere studeret, tamen quod ad venae sectionem attinet, non est grauatus scribere, tum partem corporis in qua vas secari oporteat, tum euacuationis mensuram, vna cum occasione ipsa. Erasistratus autē, quem assecra nunc sui venae sectione vsum fuisse praedicant, multiloquus fuerit licet, tamen, ut ego paulo post indicauero, principio venae sectionis nomen alijs praesidijs

A fidijs ne adscribere quidem dignatus est: deinde etiam omnia quæ iam recitata sunt, utpote tēpus, mensuram, valis situm, utendiq; rationem prætermisit. E contra vero quæ ratione & ossa insperfa, & cataplasmata ægroto offerenda sunt, perferbere non est veritus: immo neque olerū decoquēdi modum silentio prætereundum putauit. Audi itaque quæ ille in opere ꝑ de alui curatione scribat: Prima quidē adiectione farina crassiuscula, tosta ac probe quassata, offerēda est. Cum aut̃ illā offerre volueris, in vasculo aliquo frigido infusam, ac aquæ commistā exhibeto, non vna vice vniuersum id quod daturus es, verum bis aut ter commiscens, ne ossa arida effecta ac solutioni inepta, multum humiditatis suscipiat: nullum enim horum confert. Ad edendum vero danda sunt affatim cichoria in aceto non acri infusa, ac inter cibos consumenda, solidaq; ea decoquenda, duas ollas preparando: & in prima quidem infecta illa decoquere oportet: postquam autem probe admodum cocta fuerint, ac in altera olla aqua iam bullierit, transponere ipsa in eam conuenit. Verum cichoria reuincta sint, ut facile quouis transferri possint. At ubi ad perfectum cocta erunt, tū aqua effusa, sale oleoq; condienda sunt, exhibendaq; ut offerantur. Nū ergo putas quicquā adhuc scribi posset curiosius, ab hoc præsertim qui adeo tenuia considerauit, ut & admonere operapretium duxerit, q; cichoria, quod facilius hinc inde transferri possint, vincire oporteat? Pater enim cuique B q; ea quæ soluta sunt, non facile transferri quouis possint, ob idq; non solum nos qui medicam artem profitemur, verum & coquos olera elixantes curæ habens, ipsos quo pacto illa liganda sint, edocuit. Eodemq; animo est præditus, sicubi vel cataplasmatibus alicuius conficiendi modum tradit, vel torstadia inambulare, vel toties perfricari, aut aliud aliquid huiusmodi iubet. Ob quæ omnia plerique illius superfluum curiositatem non solum ꝑ non laudant, ꝑ verū & vituperijs incessunt, tanquā qui modum terminosq; constituerit, quantitate in infinitum sese extendentes. Quis ergo credat hunc, qui tantopere aliqui curiosus sit, ut alijs auxilijs, sic & venæ sectione vsu fuisse, cum de illa non alibi, nisi semel, ubi de sanguinis reiectione agit, mentionē fecerit? Atqui ille neque tū ea vsus est, sed omnino econtra, Chrysippū, eo q; venæ sectionē neutiquā vsurpauerit, summo opere laudauit, ꝑ insuperq; demonstrationes quasdam attulit, quibus Chrysippi de venæ sectione dogma modis oib; asserere conatur. Nā hic illā magis sanguinē spuentibus, q; ijs quibus aliqua corporis pars inflammationi obnoxia est, quadrare dicit. Cæterum de hac quoque re alio loco dicetur: Nunc vero quod antea eloqui exorsus erā, repetēdū est, q; Erasistratus. i. quali aliqui vniuersos suos sermones in immensum extrahere non consueuisset, & bis terq; interdum in diuersis operibus eādem sententiā replicasset, illis tamen vel semel quinque syllabas adscribere cōtempnit, C quibus interpositum cæteris auxilijs phlebotomiæ. i. venæ sectionis nomen enunciare sibi integrum erat. Taceo hic, q; & quantitatem illius, ut in alijs fecit, & tempus, reliquaq; eiusmodi, prout superius significatum est, indicare omnino debuerit. Proinde non nulli medici fuere, qui quantitatē euacuationis, signis quib; dam definierunt, veluti si vel color, vel tenor, vel sanguinis fluxio mutetur, aut pulsus tempore subtractionis ex debilitate collabatur ac sudores prorumpant, aut ea quæ aliqui labores vocant, aut denique vomitus vehementiores, exuperantes uel alui defectiones appareant. Alij etiam vsq; ad animi defectionē, euacuationem producendam putant, præsertimq; liquid in illa pro euacuationis portione cōtingat. Nā & ob id bilem pituitam uel, cum ea in os ventris influxerint, per sæpe animi defectionem manifeste fieri videmus. Aliqui item tum coloris in toto corpore permutatione, tum pulsuum alteratione, commodatam subtractionem coniectiatur: eamq; ob rem modis omnibus illos improbāt, qui arbitrātur multo consultius esse, ut cōsiderata ex certis indicijs noxijs humoris natura, denū redeatur ad illius euacuationem, q; si eadē semel copiosa fiat. Nec defuerunt quidā, qui et constitutā quandā mensurā illius proponere auderent, perinde quasi duabus heminis articeis, aut paulo plus minus uel moderata subtractio circūscriberetur: quippe cum ex commodata proportionē, adhibitis ad id & ætate hominum & natura, D & tempore anni & regione, nos ipsi maius minus uel cuiq; quadrās inuenire possimus. Quare & Erasistratus certum nobis numerum frictionis tradit: quo et si ab exquisita illa mediocritate aberrauerimus, nullā tamen notabilem noxam incurramus. Mensuram autem de venæ sectione nullā planē prouulit: nam, sat scio, de venis quæ incidi solent, non pauca scripsisset, maximeq; cū & Hippocrates tum eius, quæ infra poplitem propēq; talos est: tum illius, quæ vel in fronte recta est: vel earum, quæ sub lingua existunt, frequenter meminerit. Præterea hoc loco referre non est opus, quātum ad venas circa cubitum attinet, quod neq; Erasistratus retinisset, num illæ omnes in omnibus morbis secandæ sint, an quemadmodum Hippocrati placet, aliæ in alijs. Eius enim, qui tam diligenter omnia scriberet, proprium officium fuerat, siquid in hoc præsidio à germana mensura discreparet, ad certos terminos redigere, ac quam sententiā in venis explicandis haberet, id quod & alijs medici facitauerunt, adscribere. Quidam enim nihil interesse dicebant quancunque venam vel in hac re diuersitatem contingere censebant: nam aliquas ipsarum celerius, aliquas autem longa temporis mora affectam partem euacuare asserebāt. Cum igitur ille nihil tale scripserit, nec venæ sectionis scopos declarauerit, clare vnicuique patet eum vniuersas has rationes ideo intermisisse, quia præsidio hoc nunquam sit vsus. Perinde enim ut qui nunquam in ægroto aliquo

* τόπον

† περιποιήσας
i. de alui. de
hoc libro Gale
nus et memi
nit. 6. Aph. 1.

* non multum.

† Al. dū
ἀνοῦσι i. negli
gunt.† Al. ex anti
quis. insuper
demonstratio
qua Chrysippi
de venæ sectio
ne dogma asse
rere videtur,
nō magis eorū
qui sanguinē
spuerunt, est
cois, quam a
liorū oīum, qui
bus aliqua cor
poris pars phle
gmone labora
tura sit. Cate
rū et c. vide
et superius pa
gi. 5. c. d. et
fr. pag. 13. ab

cata-

cataplasmata expertus est, is & differentias ipsorum & conficiendi modum, & occasionem rationemque vtendi describere nequaquam potest (solum enim ipsi, qui illa quicunque more Erasistrati administrauerunt, necessario incumbit de horum singulis differere) eodē pacto quicunque venæ sectione penitus non sunt vsi, occasionem illius, modumque vtendi, & mensuræ scopos, tradere nequeunt. Verū qui illa vtuntur, eos in primis & de his omnibus, & multo magis de venarum differentia distinctum tractare operæpretium est, ac ad illa vt si nihil aliud, hoc tamen commune facere, quod nihil differat si hæc vel illa seceur, quia cunctæ inflammatas partes ex æquo euacuare possint.

Erasistratum Hæc etiam ratione à Venæ sectione Abstulisse, quod in febrium, ac inflammationum curatione, in quibus conuenit maxime, mentionem de ipsa non fecerit. C. AP. 5.

Verum eiusmodi rerum nihil scribere, ac vsum omnem auxilij de medio tollere, in eo præsertim affectu, qui illud omnium consensu præcipue requirebat, quis id manifesto argumento esse non diceret, quod Erasistratus auxilio ipso nunquam sit vsus? Quid enim difficultatis fuerat cum in tractatu de febribus hæc verba faceret: Igitur circa ægritudinum principia ac inflammationū generationes omnis sorbitionum ciborumque adiectio prorsus subtrahenda est, si illis adscripsisset, Vtendum vero venæ sectione. quo totius orationis series talis esset: Circa initia ægritudinum ac inflammationum generationes, omnis sorbitionum ciborumque oblatio auferenda est, vtendum vero venæ sectione. Inflammationes enim quæ febres faciunt, vix plurimum ex repletionem fiunt. Si ergo in huiusmodi temporibus adiectiones offerantur, easque concoctio ac distributio pro suarum actionum facultate vicissim reddant, & vasa nutrimento impleantur, adhuc multo maiores ac vehementiores inflammationes fieri tunc continget. Commodius itaque fuerit cibaria non exhibere, illicoque venæ sectione uti. Et talis quidem dictio esset, si ille vt inedijs, ita & venæ sectione, vti voluisset: verum cum id non adscripserit, quomodo quis virum crediderit eius remedium vsum laudasse? Cum vero neque in alio quopiam opere medicinali hoc fecisse illum constet, aliquid etiam multo firmitus de illius sententia pronuntiare audebit. Quis enim arbitrari posset, quod Erasistratus, cum aliqui loquacitate quam prolixissima gaudeat, grauatus fuerit vel semel suis commentarijs quæ cōscripsit, quatuor aut quinque syllabas addere? Ego itaque et si nulla Erasistrati monumenta iam superessent, omniaque perissent, id quod & Chrysippi libris fere imminet, tamen discipulis illius sententiam sui magistri profitentibus credere magis adducerem, quam his qui Erasistratum neque aliquando viderunt, neque vltos illius discipulos, alios ue qui ad illos discendi gratia proficiscebantur, aut qui ipsi rursum familiariter vterentur, conspicati sunt: sed potius ea temere post tot annorum sæcula asserunt, quæ neque ipsi cognouerunt, neque ab aliquo qui cognouerit, audierunt, neque Erasistratum quatuor G saltem vel quinque syllabas de hac re scripsisse animaduertunt. Nam *τὸ εὐεν φλέβα*, hoc est venam secare, quatuor syllabis exprimitur: *φλεβοτομία* vero quinque syllabas vsurpat: proinde id quod superius verbis Erasistrati per me adscriptum est, puta, vtendum vero venæ sectione, nouem syllabis græce effertur. Quiescant ergo illi iam, qui tum studiosi, tum egrotis ipsis artis commoda eripere conantur, dicentes Erasistratum quidem vsum venæ sectione esse, verum eius mentionem ob id non fecisse, quia illa, quam cataplasmatum olerumque decoquendi ratio, multo euidens esset. Si enim artis studiosi eam ob rem venas secare in animum inducent, quia quemadmodum venæ per inedias euacuata inflammationes discutiant, ita & venæ sectio, omnes sane deinceps illos quos Erasistratus inediam sustinere iubet, venæ sectione curabunt. Atqui vel hoc vile etiamnum, abiectumque est.

Errare etiam quam maxime Erasistratos, ac ipsi Erasistrato Aduersari cum Venæ sectionem suscipiunt. C. AP. 6.

Ceterum si adolescentes, qui neque de venæ sectionis mensura, neque de venarum secandarum ratione, quicquam audierint, ad præsidium hoc sese accingant, id statim, vt dictum antea est, ab ipso quoque initio maximum asseret nocumentum. Præstiterit igitur illos neque penitus venæ sectionem aggredi, quam citra respectum dictorum, auxilio manus admouere. Plures enim hac ratione perierunt, quam quibus non fuerat vena secta. Nam medici natu grandiores venas tunc temporis nunquam secantes, alijs euacuatorijs auxilijs utebantur, quæ idem quod & venæ sectio verum longiore tempore efficere poterant: nisi si ob affectæ partis dominium vel plenitudinis excessum, mors ægrotum præoccuparet. Sed qui nostra tempestate febres cunctas in principio venæ sectione indigere putant, non mediocri hercle noxa ægrotos afficiunt. Sic enim sibimet de huiusmodi auxilio persuaserunt, tanquam si ab Erasistrato ita scriptum esset, vt ego non multo antea additis ipsi orationi nouem syllabis significauī, quod sententia talis fieret, nam eius denuo meminisse consultius fuerit: Igitur circa ægritudinum principia & inflammationum generationes ab omni prorsus sorbitionum ciborumque adiectione abstinendum est: vtendum vero venæ sectione. Talem enim Erasistrati sententiam nostri temporis medici ægrotis minime consulentes esse volunt, cum alia quidem tempora scopique ipsius inedia, alia item venæ sectionis habeantur: quæ ego omnia in præfati commentario ordine idoneo explicabo. Nunc si quidem veluti cum illi à senioribus persuasi nouam auspicabantur palinodiam, sic mihi quoque propositum meum omnino immutandum est, eaque ratione inhibendum censeo illis, qui hæcenus venas temere fecerunt,

1402 prædicari noxa ægros afficiunt qui cunctas febres in principio venæ sectione indigere putant.

A carunt, ne eas in posterum penitus secent. Vt enim Plato ait, Minus aberrare eos consentaneum est, qui ea non aggrediuntur quæ non norunt, quam qui illa trahant quæ nunquam didicerunt: nam hoc idem & isti faciunt, sibi ipsis persuadentes, quod & quibus venam secare expedit, & cetera id genus quæ à me recitata sunt, inuentu facilia existant: hincq; adeo in cuiusque morbi initio in ediam vnâ cum venæ sectione ex æquo vsurpant: ac hoc ipso, si vera fateri licet, Erasistrati sententiam modis omnibus inuertunt. Nam & venas secant, & extemplo à venæ sectione nutriunt, cum ille contra venas secare inhibeat, sineq; nutrimento degere studiose consulat. Quia vero isti a veritatem multo magis quam Erasistratum in honore habet, ostendere eis operæ pretium est, quod sermo ille quem de sanguinis reiectione conscripsit, non proprie ad illum solum affectum pertinet, vt qui vnicuiq; phlegmoni sit communis. Verba autem sic habent: b Adheret enim ijs tempore reiectionis ex inflammatione periculum, in quo offerre nō facile est. A venæ vero sectione in ediam longo tempore tolerati, ne virtus eius exoluatur, periculum imminet. c Sic ille de ijs qui sanguinem vomunt, verba facit, & ea de causa eis venam secare prohibet. Ceterum quod ipse inflammationem subsequi suspicatus sit dum ait: offerre non facile est, hoc est, dare cibaria: & a venæ sectione in ediam longo tempore toleranti, ne virtus eius exoluatur, periculū imminet/ vni cuique in conspicuo est. Neque enim illic ad sanguinis reiectionem quicquā proprie spectat, quo quis à venæ sectione absterri possit: verum vtraque hæc, hoc est, neque propter inflammationes cibos dare, atq; id d tempore venæ sectionis e faciliantibus periculum de resolutione virium imminere, cum febribus quoque communia sunt. Porro si diligentius animum aduerteris, reperies Erasistrati sermonem hunc venæ sectionem in febricitantibus multo magis quam sanguinē spuē tibus detestare: à principio enim dum sanguis reijcitur haudquaquam vas ruptum inflammatione correptū: at Erasistrato teste, necessario inflammationis principium habent. Proinde si ad corroborandam rerum incertarum fidem ijs quæ manifeste apparent vtēdum est, vidi ego plurima vulnera, quæ priusquam ægris vena secaretur, coalescebant. Fieri ergo nihilo scius potest, quod vas ruptum nullo pacto inflammetur, dummodo nos cetera rite administrauerimus, sanguinisq; e quantum nobis visum fuerit in tempore euacuauerimus. Præterea si Erasistratus dicit, quod necessarium sit tempore quo affectæ partes inflammatione corripiuntur, in edias sustinere: ideoq; virtutem venæ sectione antea dissoluere veretur: multo magis ab ipsa in febricitantibus, quam in sanguinem reijcientibus, nobis cauēdum est. His etenim, venam ruptam priusquam inflammetur coalescere possibile est, & multo magis si euacuati fuerint: febricitantibus autem partem aliquam iam inflammari necesse est. Ceterum quod possibile sit vas sine inflammatione conglutinari, id alicui etiam ex reliquis vulneribus credibile apparebit. Frequenter enim vidimus, cum quibusdam singulari certamine pugnantibus integrum crus brachiumve abscissum esset, coaluisse tamen vulnus antequam inflammatio oboriretur: quod quidem multo magis continget, si vt Hippocrates ait, sanguis copiosus illico fluxerit. Sæpius etiā foramen in cauas thoracis partes illatum, in tribus diebus conglutinatum conspeximus. Quin etiam nuper in palæstra aliquis insigni plaga accepta, extemplo vehementer tussiendo, duas ferme sanguinis cotylas reiecit: sed ille, quia ei statim vena secta esset, aliq; quibus opus habebat, facta fuissent, neque omnino deinceps tussiuuit, & nunc quoq; sanus incolumisq; degit. Ex his itaque dispicere licet, qd si quis vel adhuc Erasistrato obtemperare velit, abstinere magis à venæ sectione in ijs debeat quæ iam inflammari inceperint, quam quæ non dum inflammatione sunt correpta.

Ex eisdem Erasistrati verbis, quæ ab eius sectatoribus adducuntur, Convinci quod ipse Venæ sectione non sit vsus.

CAP. 7.

P Ræterea ne illud quidem minus clarum est, qd Erasistratus venæ sectionem neq; cum in edias neq; ante ipsas in edias, vnq; vsurpauit. Veruntamen non nulli eo contentionis dementiaq; perueniunt, vt cum sermones hos audiuerint, discutiendorum eorum nullam sanè rōnem inueniant: tanq; vero nihil illis obiectum esset, propriam sermonum farraginem auspicantur, vnā illam sententiam in ore habentes, quam Erasistratus his verbis asserit: Consequens etiā est qd circa inflammationis tempora vulneratis nihil sit offerendum: venæ enim euacuata, sanguinem qui in arterias intulit, facilius suscipient: quod vbi contigerit, inflammationes minus euenient. Et sic illi persuasi qd ipse venæ sectione vsus sit, hinc aperte colligi posse aiunt. Quo. n. loco ipsam in ediam veluti euacuatorium præsidium ille accersit, multo sanè magis, inquit, ad venæ sectionē se accinget. Aduersus quos si quis dicat, quod per ea quæ allegant, Erasistratum quidem venæ sectione ante in ediam vsum esse non demonstrent: sed potius consequens esse ostendant, quod ipse posita illam vsurpauerit: isti hunc ridentes, Tu tandem, aiunt, quid consequens sit cognoscis, Erasistratus autem non cognouit: quasi vero ille ingenio exercitato non fuerit præditus, tuq; illo multo sis promptior, ac rationibus magis polleas. Si itaque volueris, illi vt te discendi causa firequentet, consulamus, quod scilicet quid ad quam rem vel consequens, vel pugnans sit, cognoscere assuescat. Atque his verbis habitis illinc discedunt: in posterum vero, vt collocutoribus aliquam contumeliam inurant, adiungunt sibi hominum perfrectæ frontis cateruam adeo copiosam,

Sexta Classis.

cccccc

fam,

minus absterant qui non a. gradum, & quod non mori. quare qui illa trahant quæ nunquam didicerunt.

A† Al. non veritatem, sed Erasistratum.

B† vide supra pag. 5. d. quo loco hic ille legatur.

C† Al. ex antiquis. Sic sermo, non quia spuant sanguinem, ideo propter uena laborantibus secari, sed quia ipse in inflammationem suspicatus sit subsequatur esse, in qua aut, offerre qui de, hoc est dare cibaria, nō est facile: ei uero qui post uenæ sectionem longo tempore sine cibo permanserit, periculum est ne uires exoluatur. Neque hoc loco ad sanguinis et c.

D† post sectionem uene. E† qui phlegmone facturus erat, quantum nobis & c.

fam, vt præ illorum clamoribus nemo loqui quicquam possit, eiusmodiq; finem congressuum statuunt. Sed nos impræsentiarum eum non querimus qui conuicia spargenti vices referat, verum in primis quidem num Erasistratus venæ sectione aliquando sit vsus: Secundo autem, quas nam hoc auxilium vires habeat, indagamus. Atqui horum vtriusque proprie habentur demonstrationes. Quod enim Erasistratus venæ sectione non sit vsus, testantur & monimenta illius, & discipuli fide dignissimi, Chrysippiq; vniuersum auditorium: Ceterum de auxilij huius facultatibus non eadem est ratio: nam de his enunciata quædam quàm uerissima, nec non & conclusiones selectæ afferuntur. Præterea si quis istis quoque posithabitis, solum rerum ordinem sequi uoluerit, vel sic scripta Erasistrati, quia nihil tale in his proditum sit, modis omnibus periclitabuntur. Reputa igitur hæc in animo, præsertim exordio illinc sumpto, ubi ille in de reiectione sanguinis Chrysippum laudibus extollens, quod loco venæ sectionis membra vinculis excipere consueuisset, hæc ad verbum scripsit: Hoc ipsum autem facere volunt ij, qui sanguinem reijcientibus venam secant. At Chrysippus multo consultius agit, vt qui non solum id quod instat præ oculis habeat, verum & impendentis periculi curam gerat: † adhæret enim his tempore reiectionis ex inflammatione periculum, in quo offerre non facile est: à venæ autem sectione inedia longo tempore toleranti, ne virtus illius exoluatur, periculum imminet. Atqui hic causam non adiecit, ob quam tempore inflammationis inedia iniungat, vtpote quæ ab illo declarata est, cum in hanc sententiam scriberet: Consequens est quod vulneratis circa inflammationis tempora nihil sit offerendum: venæ enim euacuata, sanguinem qui in arterias insilierit, facilius suscipient: quod ubi contigerit, inflammationes minus contingent. Quapropter ille inedia tempore inflammationis ea causa laudat, quia illæ venas euacuent: verum si ambas has sententias in vnū redegeris, sermo integer talis erit: Chrysippus sanè recte fecit, qui non secuerit venam ijs qui sanguinem reijciebant, eo quod illi paulo post euacuatorio auxilio, puta inedia, indigebant. Præterea idem iste sermo si compendiosius quoque dicatur, eiusmodi erit: Sanguinem reijcientes nequaquam sunt euacuandi, quia paulo post inflammatione ingruente euacuatione opus habebunt. Etiam vero clarius is hoc pacto explicaretur: Ante inflammationis tempus venas euacuare non licet, ipsis quippe euacuatibus inflammationes cessant. At sermo iste euidenter sibi ipsi repugnat, nisi si quis suppetias illi laturus, duo hæc temere adijciat, quod videlicet satius sit vt corpus per inflammationis tempus euacuetur, non ante: quodq; inedia sit magis quàm ipsa venæ sectio vsurpanda. Sed si hæc dicat, nos hunc neque quod proposuimus fuerat demonstrasse, neque sibi met consentanea dixisse, respondebimus: in hocq; has partes discrepare dicemus, quod ordinem sermonum non obseruent. Omnibus enim hominibus, qui præsertim tantum mentis possident, vt consideratione etiam paucillum quid consequi possint, perspicuum est, quod huic qui sanguinem in arterias transilientem per euacuationem venarum ad proprium locum reducere velit, id primo quoque tempore sit faciendum. Manifestum etiam est, quod euacuatorio auxilio quàm celerrime vtendum sit, vt quo & brevissimo temporis spatio, & sine vlla corporis perturbatione, euacuationem quamuis perficere possimus. Quantum enim inedia per se lædant, superius demonstratum est. Proinde in hunc modum alicui dicere integrum erit: Arbitror equidem ridendos esse eos qui Erasistratum quandoque sanguinem reijcientibus venam si cuius putant, quandoquidem ubi inedia tanquam euacuatorium prædium laudat, multo hercle magis ipsam venæ sectionem laudaturus fuerit: ubi quoque inflammationis tempore euacuatione opus esse arbitratur, sub illius initium magis quàm cum futura est, ipsam laudaturum fuisse in confesso est. Neque etenim Erasistratus rerum adeo imperitus erat, vt non multo citius sanguinem ex arterijs in venas reduci putaret, cum neque circa insultus initium ille vehementer esset densatus, neque à calore febrili tantopere eliquatus, vt ob id crassiusculus efficeretur. Nam qui hoc ipsum assereret, semet potius deridendum quàm illos quos accusat exhiberet: quandoquidem cum Erasistratus ipse scribat venæ sectionis vsus ea causa non esse vsurpandum, quia inflammationis tempore longe melius sit vt assumptionem euitemus.

Desiderantur hoc loco non pauca.

Aduersus quendam Erasistrat eum, quod cum Erasistratus multis locis Repletionem curarit, de Venæ tamen sectione non fecerit mentionem.

CAP. 8.

CONTINERE immedicabile, aut profectò non facile sanabile, qualia ipsis quoque hæmorrhoidibus accidunt. Porro cum nos membrorum deligaturas diceremus multitudinem absque venæ sectione attrahere ad se posse, ille hoc ait impossibile in plethoris esse, ob quas Erasistratus brachia manusq; ac tibias aduri dixit, fieriq; id, quia vasa propter sanguinis multitudinem intenderentur. Qua ratione ergo in illa id quod in profundo est delabi amplius poterit, cum & sine illo ne ipsa rumpantur periclitari iam videntur: Atqui iam declarauimus quod Erasistratus Chrysippum laudauerit non apposita, vt ego nunc scribendo faciam, aliqua sermonis distinctione, verum absolute sententiam suam prodens. Oratio nanque sic habet: Deligationes vero laneis vinculis circa alas ipsas ac inguina faciendæ. Deligationes enim

inquit,

† vide supra pag. 3. d. et pa. 13. a. quò hic locus legitur.

* exuētus

* παραπύρι-
παις, quā di-
elione hic et in
fra interpret
uertit aduri.
ceteri aut lim
pleri uertunt.

A inquit, faciente, neq; interim vtrum hoc auxilium plethoricis solis nihil commodi afferat, alijsq;
 e diuerso emolumento sit futurum, sermoni addidit, sed simpliciter pronunciauit, quo de omni-
 bus dictum istud intelligamus. Atqui, aiebat ille, si de omnibus id intelligendum esset, ipsemet
 istud declarasset in hunc modum scribens: Deligationes in omnibus faciendæ. verum simplici-
 ter protulit. Deligationes lanceis vinculis circa alas inguinaq; faciendæ, eo quod nos ipsi suspicari
 possemus orationem hanc de illis tantum habitam esse, in quibus ad membra sanguinem transfer-
 ri possibile est: nam in quibus id fieri nequit, ne vincula quidem eorum membris sunt adijcienda.
 Cur ergo, aiebamus nos, hoc quod nunc dicis, Erasistratus non scripsit? an quia ijs qui adeo reple-
 ti sunt, vt eis brachia, tibiaq;, ac cubiti adurantur, sanguinem subtrahere necessarium sit, cæteris
 vero sola membrorum deligatio sufficiat? Quoniam, inquit, non hominibus vulgaribus scripsit,
 verum ijs qui ea quæ res ipsas necessario consequuntur, cognoscere atque operari possint, impos-
 sibilitaq; nequaquam aggredi in animum inducant. Non ne ergo, inquebamus, si aliquando ple-
 thorica dispositio corpus occupauerit, etiam si Erasistratus istud nō scripserit, venæ sectione opus
 esse dices? In confesso enim est, quod hoc omnibus cognitum sit, ideoq; ab Erasistrato non est
 descriptum: ceteros nanque affectus quicunque sine repletionem fiunt, Erasistratus seorsim mede-
 ri iussit. Verum cum ille ad hæc obstreperet, primum quidem hortatus eum sum, vt sententiam
 ex tertio de febribus descriptam audiret: deinde vero & eam quæ in priore de salutaribus commē-
 tario habetur. Nam quæ in tertio de febribus reperitur, hæc est: Igitur circa ægitudinum princi-
 pia, ac inflammationum generationes, omnis ciborum forbitionumq; oblatio subtrahenda est, ple-
 runque enim inflammationes, quæ febres suscitant, ex repletionem fiunt. Si ergo in huiusmodi re-
 poribus oblationes dentur, & eas cōcoctio distributioq; pro suarum actionum facultate vicissim
 distribuant, venæq; alimento impleantur, adhuc longe maiores ac vehementiores inflammatio-
 nes sepe numero fieri accidit. His verbis Erasistratus nomen plethoræ, i. repletionis aperte descri-
 psit, modumq; illius curandi tradens in edicte commemorat, venæ vero sectionē silentio planē præ-
 teriit. Quapropter ad Erasistratæum illum me conuertens, quater, inquam, o amicissime mētutus
 es, quandoquidem Erasistratum repletionis medicandæ rationem separatim scripsisse patet. Idem
 nanque vel in priore salutarium libro, ipsaq; illius præfatione recitat, quod cuique cognitū esse pos-
 sit, illum cum repletionis remedia ordine scriberet, quiduis potius quam venæ sectionis memi-
 nisse. Dicitio autem sic habet: Summā in quibusdam sanitatis curam rationemq; habere oportet,
 ideoq; qua via quis eum qui in repletionem fieri consuevit affectum cognoscere atque obserua-
 re possit, in primis colligendum est. Incipiente enim ea, a dissoluentibus abstinentum quam ma-
 xime est: si autem illa non dum adsit, antequam ægitudinis initium fiat, illis vitior. Atqui plures
 modi extant, quibus huiusmodi affectus dissolui potest, neq; iidem cunctis quadrant. Sed de his
 iam ordine dicere cōstituimus. Qui ergo corpus laboribus exercere consueuerunt, his multo præ-
 stantissimum fuerit, vt illos paulo plures quam pro consuetudine ineant, ipsisq; affectum hunc
 dissoluere tentent: ab exercitijs vero sudores in balneo proritent. Porro si quid supercalēfactio-
 ne exiccatum est, tum pluribus lauacris vt, hisq; omnibus peractis in multa quiete longo tempo-
 re nullas oblationes assumentem degere, consuetum est. Illo enim tempore repletio summopere su-
 stollitur, præfertimq; si post exercitia & lauacra quis longo temporis spatio nulla oblatione vta-
 tur, quiescatq; postea aliquandiu. Prandium vero subtrahendum est, sed & cœna minor solito as-
 sumenda. Tum qui offeruntur cibi nutrimento ferē careant, veluti sunt olera pleraque, tam cruda
 quam cocta, cucurbitaq;, ac cucumeres, peponesq; teneri, & ficus recentes: legumina item cum
 olenibus cocta. Panis quoque omni vitio careat. Nam sic vniuersa talia partim aluum lubricū red-
 dent, partim nutrimenta quæ ex illis fiunt, neque copiosa neque fortia efficient. Verum a carni-
 bus piscibusq;, ac omnibus rebus cum lacte chondroq; & amylo elixatis, & cæteris id genus ali-
 mentis dicto tempore abstinentum, vel prorsus paucis vtendum. Huic autem vitio rationi dili-
 genter ob id insistendum, quo repletio iam consistens, secure sustollatur. Cæterum qui corpus la-
 boribus exercere non sunt assueti, his plura exercitia commodum nō est iniungere^a t. b quāquā
 hæc alioqui, prout plurima alia, euacuationes tutas faciant. Præterea vero quicunque ad vomendū
 propensi sunt, vt a cœna vomitiones instituunt, omnibus communiter vtile est. Ne autem ad ali-
 quid aliud minus idonei fiant, vomitus ab oblatione non multum temporis intercedat, sic enim
 cibi adhuc in superioribus partibus existentes facilius euomentur: proindeq; alimenta quæ ex ip-
 sis cibis generantur, non multo ante vomitionem distributa sint. Ad hæc postero die^c t lauacra, su-
 doresq; prouocare oportet. Quin etiam euacuato iā corpore, atq; repletionem^d restaurātionem na-
 cta, paulo post ad consueta redeūdum. His ergo verbis Erasistratus clare per omnia indicauit, q
 ad repletionis affectum medicandum alijs omnibus auxilijs vsus sit, venæ autem sectionem nun-
 quam adhibuerit: istudq; & in sequente operis parte innuit, dum in hūc modum loquitur: Hæc
 vero animo reuoluenda sunt, q non omnes homines ad quosuis affectus æqualiter propensi sunt,
 sed vbi aliquando idem symptoma, veluti repletio est, intra plurimos contingat, ^e t in omnibus
 ad quæ consuevit loca, impetu fertur, & in alijs quidem ad hepar, alijs rursus ad aluum: nec

Sexta Classis.

cccccc ij defunt

A† Hæc ad-
 denda ex anti-
 quis exemplari-
 bus graecis, ne
 si quandoq; las-
 situdo præexis-
 tenti affectio-
 ni superuenerit,
 ægitudi-
 nis principium
 fiat: sed aqua
 potiones, & lau-
 acra & me-
 dia oportet in-
 iungere.

B† hæc enim,
 pro ut pluri-
 ma alia, euac-
 uationes tutas
 faciunt.

C† tum pran-
 dere, tum sudo-
 res et lauacra
 facere oportet.

D† ἀποκατα-
 σσειν.

E† Al. ex an-
 tiquis clarius.
 nō omnibus ad
 eadē loca spe-
 tu ferri cōsue-
 nit, sed alijs
 quidem & c.

DE VENÆ SECTIONE

desunt quibus illa vel epilepticos affectus, vel articulorum dolores conciliet. Opus est ergo, ut unusquisque ea quæ illi contingere consueverunt considerans, curam affectibus provenientibus idoneam instituat. Non enim eadem ratione ad epilepsiam inclinatio, quæ sanguinem spuenti curatio exequenda: verum illi perpetuo labore defatigari, huic autem à laboriosis exercitijs cauere oportet: verendum namque est ne ex defatigatione initium rptionis suboriat. Sed & qui epileptici affectibus obnoxii sunt, in labore continuo ac inedia & cibi paucitate se continere, frequentia autem lauacra, quæ ue vehementem permutationem afferunt, modis omnibus euitet. Quos vero renales affectus plerumque infestant, his cibi concocti faciles offerendi, ac lauacra assidua iniungenda: potus autem constringendi facultate careat, ne lotium acius redditum loca per quæ excretio ipsa fertur, arrodatur: ad hæc exercitijs diu insistere, huiusmodi hominibus noxiū est. Quibus autem vel ad splenem vel iecur fluxio ferri consuevit, his à laboribus nimis frigidaque ablutione abstinendum, inedijsque & paucitate potationis, ac lauacris curatio in vniuersum procuranda.

Erasistratum Perperam docuisse Repletionis Curationem phlebotomiam omittendo: ac de Noxa quæ ex Inedia euenire solet: Argumentum præterea Libri de Curandi ratione per Phlebotomiam. CAP. 9.

* πάλιν est in impressis, sed in antiquis legitur παύειν. i. omnibus.

* κατὰ δεξιὰν. i. laesione dexterae.

IN his rursum Erasistratus suam sententiam clare ostendit. Nam eos, quibus ex repletionem vel sanguinis sputum, vel epilepticus morbus imminet, neque fortiter purgantibus medicamentis euacuare vnquam, neque frequenti frictione uti voluit: quæ ipsa etsi debilius sit, quàm quæ huiusmodi morbis ad amissim opitulari possit, præstantior tamen non paulo vna inedia existit. Frequenter enim frictione non paucos istorum euacuauimus, cum alias præ animi ignauia neque purgamentum assumere auderent, neque venæ sectionem sufferrent. Si quæ auxilium hoc in omnibus sufficeret, forte quis ipso venæ sectionis loco semper uti posset. Constat autem quod interdum multo minus debilius reperitur, quàm quale corporis repletio exigat, maximeque illi qui frictionibus non assueuerunt, si plus æquo perfricti fuerint, dolorosis affectionibus illico corripiantur. Non nulli econtra densam duramque cutim cum habeant, etiam si plurimam subierint frictionem, nihilo minus quàm paucissimam euacuationem experiuntur. At, si quis medicus in artis operibus diligenter versabitur, ipsa experientia edocuius, quantopere stomachi inanitio ad accersendum paroxysmum epilepticum faciat, sine negotio cognoscet. Dispiciet etiam illos qui ob solam stomachi læsam actionem epileptici corripiantur, ex inedia vehementer lædi, velut & Dioscoro grammatico vsu venit. Is enim quando in quodam ludo literario existens famem diutius sustineret, illico epilepsia correptus conuellebatur. Huic itaque præsentaneo remedio succurrebamus, iubentes ut circa tertiam aut quartam diei horam, panem ex vino temperato assumeret: hocque præsidio vsus annis permultis sanus degebat, quippe qui huius solius rei curam gerebat, ut cibos in coena assumptos quàm optime concoqueret. Aliquando autem cum propter ciuilia quædam negotia in foro ad meridiem vsque sine cibo perdurare cogereetur, humi prostratus denovo conuulsus est. Iste igitur, veluti indicaui, propter stomachi vitium epilepsia vexabatur. Manifestum etiam est, quod stomachus læsus, si modo ad hoc idoneus fuerit, alias partes non paucas vnâ secum exacerbat, ac ad consensum trahat. Hoc loco autem aduertendum est, quod in huiusmodi affectibus, os ventris, stomachus à medicis appelletur. Caterum vel multi ante nos fuerunt qui hos affectus iam pernouerant, ideoque de his plenius tractare alibi præstiterit: impræstiarum vero hucusque dictum de ipsis sit, quod obiter declarem multos epilepticos ex solo stomacho longioribus inedijs perturbato, in exacerbationem incidere. Proponatur ergo homo aliquis, qui adeo repletus sit, ut brachia & cubitos, coxas tibiasque sibi exuri sentiat, tempus vero anni ver incipiens: neque enim hoc ipsum exemplum perraro contingit, immo nos per id temporis homines sæpissime hoc pacto affici conspeximus: Huic accedat, quod is exercitorum ac frictionum sit penitus expers, facileque ab inedijs lædatur: Nobis porro inuestigandum fuerit, qua ratione hunc euacuare debeamus. Nunquid ergo euacuationem instituamus lauacris frequentibus, aut exercitijs, aut inedijs, vomitionibusue à coena factis? nam præter hæc apud Erasistratum nulla alia repletionis remedia reperiuntur. Atqui ipse exercitijs uti ijs, qui id non consueuerunt, nequaquam concedit: à lauacris etiam illos, quia epileptici affectibus obnoxii sunt, arceat: arcebit item, mea quidem sententia, eosdem à vomitionibus, ut quæ caput euidenter replere soleant. Caterum inedia inter ea quæ caput replent adeo eminet, ut ex illa tensio vehemens circa brachia, manusque oriatur: neque tamen ea quoque ad euacuandum satis virium obtinet, quin potius si qui stomachum affici aptum habuerint, ijs insignem læsionem inferat. Quomodo igitur ipsam euacuationem adornabimus? num frictionibus solis? Verum earum Erasistratus prorsus non meminit: præterea fieri non potest, ut illæ in insuetis tot tantæque fiant, quæ sufficienter euacuent. Aut postremo illum lancis vinculis excipiemus? At Erasistratus huius rei nullam hoc loco mentionem fecit, id remedium ad solam sanguinis reiectionem cohibendam referens. Concipiatur autem in animo, quod etiam de hoc ipso consideratio satis luculenta sit facta: veruntamen illis qui eo repletionis venerunt, ut & membra exteriora sibi aduri putent, auxilium

Auxilium hoc quàm molestissimum ac nullius momenti esse antea dictum est. Neque etiam credibile illud est, ab Erasistrato in libro de sanguinis reiectione recitatum, quod scilicet reiectionis tempore ex inflammatione periculum imminet: in quo ille eapropter agros sine cibis degere iubet, quoniam eorum quos curandos suscepimus, virtutem venæ sectione prius dissolvere non liceat. Haudquaquam enim necesse est ut inflammatio repletionem insequatur, dum illam euacuare præoccupauerimus. Et quanquam id quoque, si quis eminus consideret, in rebus salubribus persuasibile magis quàm verum videatur, Erasistratus tamen plenitudinem, quæ aut epilepsiam aut reiectionem sanguinis effectura est, euacuare per venæ sectionem nunquam est ausus. Sic etenim in obseruandis Chrysippi placitis pertinax est, ut neque venæ sectione, neque fortiter purgantibus medicamentis vnquam vti in animum induxerit. Atqui tum venæ sectione, tum purgatione aliqua plenitudinem commodissime euacuare poterat. Tamen ille de his nihil scripsit ibidem, quem admodum neque cum de paralyti vel de podagra ageret: illic enim etiam in repletionem causam rejicit, ac deinceps neque venæ sectione, neque aliquo efficacium illorum & purgantium medicamentorum vitur. Præterea opinionem suam in libro de sanguinis reiectione longe clarius prodidit, idque in illa operis parte, ubi homines quosdam ex consuetæ excretionis retentione, sanguinis

B reiectionis periculo subesse asserit. Cum nanque inter alia retentionum genera, hæmorrhoidum quoque cohibitionem annumeraret, non simpliciter has euacuatione indigere ait: verum prout in cæteris operibus consuevit, sic & ibi omnes quas ipse compertas habuerat, medelarum species, sola venæ sectione excepta recensuit. Dictio autem sic habet: Præsentibus igitur ijs, quibus sanguinis exuperantia frequenter fieri consuevit, sudorum & lotij excretionem quadrarent. Conueniret etiam subtractio eorum quæ offeruntur, ac deambulationes in locis planis, non celeriter peractæ.

Verum in his rursum plenitudinem, & sudoribus, & lotio, & inedijs, inambulationibusque euacuandam censens, vsum venæ sectionis non adhibuit. Præterea si neque prius quàm inflammatio fieret, neque cum facta iam esset, neque cum futuram suspicaremur, venæ sectionem vsurpandam in hoc libro indicauit, superuacaneum sanè fuerat illum in alijs operibus de eadem mentionem facere, præcipueque postquam curationem inflammationis aut iam factæ, veluti primo de febribus: aut futuræ, aut de qua suspicio esset, aut incipientis, ut ex alijs patet: longe antea descripsit. Verum tamen hoc quidam ex Erasistratæis non animaduertentes, dicere contendunt illum euacuatorio auxilio, puta venæ sectione, vsum fuisse, cum tamen ipsemet Erasistratus manifeste contrarium asserat. Nam simulatque circa inflammationis tempus offerre cibos perdifficile esse dixisset, ea de causa futura iam inflammatione venæ sectionis vsum explosisse se indicauit. Ista ergo oratio palam declaratur, quod quibus inediā consulturi sumus, eisdem a venæ sectione modis omnibus interdici re debeamus. Non ergo consentaneum est, ut quis circa vnum eundemque agrotum, vtraque auxilia, nempe inediā & venæ sectionem vsurpet. Hinc quoque perspicue patet Erasistratum, siquidem inediā agrotis iniungit, eo tempore venæ sectione non esse vsum, ac propterea illius in alijs operibus, ut & superius significatum est, nullam mentionem fecisse. In omnibus enim illis, veluti declarauimus, inediā suadens, venæ sectionem (perperam quidem istud ille faciens) e medio sanè tollit, ut a nobis alio quoque prius in opere demonstratum est: minus tamen peccat quàm illi, qui omnes illos qui inediā vuntur, statim & venæ sectione opus habere existimant. Ego enim sequenti commentario ostendere aperte conabor, quod non solum omnes illi venæ sectione non indigeant, verum ne plethorici quidem ipsi, nisi prius qualem illa plenitudo naturam obtineat, discernatur: huicque accesserit de habitudine ætatis quæ agrotantis, ac de tempore, & regione, atque constitutione consideratio: tum quæcunque antecesserunt, quæ ue ipsum agrotum etiamnum molestant symptomata. Ob singula enim hæc permultos venæ sectionem non nunquam citra noxam experiri non posse ostendam. Præterea & alios plerosque tibi ob oculos ponā, qui

D absque repletionem cum sint, venæ sectione nihilo minus opus habent. Posteaquam autem de his singillatim disseruero, tum & occasionem & mensuram venæ sectionis ordine explicabo. Addam etiam istis eam quæ in secandis venis differentia est. Declarabitur quoque, semel ne an pluries sit subtrahendum. Ad hæc vero non minore opera disquiretur, quibus nam, cum adhuc comoda valetudine fruuntur, veris tempore, vel purgationem, vel venæ sectionem, vsurpare conferat.

GALENI DE CVRANDI RATIONE PER SANGVINIS MISSIONEM LIBER

Theodorico Gaudano interprete.

*Denuo ad Græcorum exemplarium fidem ab Augustino Gadaldino
diligentius recognitus.*

ARGVMENTVM LIBRI

Explicatur vniuersa Methodus Secandarum Venarum, Affectus scilicet, Scopi, Mensura, Locus, Tempus, & Reliqua quæ ad venas & arterias cum ratione secandas intelligere necesse est.

De Quæstionibus, quibus omne Venarum probe Secandarum Negocium continetur. CAP. I.

Vi de sanguinis emissionem speculant, vñ sibi primumq; proponunt, nēpe, vt q̄ corporis affectiones euacuatione indigeant, cōsiderent: Ac deinde alterū, quæ nā ea q̄ sanguinis sit detractio: nā multi sunt affectus, qui alia quapiā euacuatione quidē indigeat, sed nō sanguinis missione. Tertio post hæc vt iudicent qui innoxie hanc ferre euacuationem possint: quippe cū sæpe fiat vt affectio venæ sectionem desideret, ceterū laborans eā ferre nequeat, siue pp ætatem, siue pp anni tps, siue pp regionis naturā, siue ob os ventriculi viciatum, quod per sæpe per abusum stomachum appellant: ac nos sanē ēt, compendij nimirū cā, hac appellatiōe toto hoc vtemur libro. Sed & sunt qui tamen vel maxime, quod ad morbū pertineat, sectione venæ indigeant, ob totius tñ corporis habitum ferre nequeant. Quæ si quis ēt definire aggrediat, particularis excipiet contemplatio, sicuti in alio quouis auxilio: Mox aut de venis quæ veniunt secandæ: nā de istis quæsitum est multum, nihil ne referat quam quis secare venam volet, oēs. n. omnibus æque affectibus prodesse: an, sicuti Hippocrati, ac propē medicorum clarissimo cuiq; visum est, multum intersit, hanc an illam incideris. Porro hac quoq; speculatione absoluta, succedit de scopis siue intētionibus oratio, quibus videlicet quis animum attendens, vacuationis mensuram coniectura queat assequi. Ad hæc omnia, in quibus semel H auferre præstet, in quibus verò repetitam facere ablationem, quam ἐπαφαίρεσις nominant, expediat: Tum in quibus inanire ad animi conueniat deliquium, in quibus autem id tanquam summū malum vitandum. Hæc igitur prospiciat necesse est, qui probe hoc vti remedio volet.

Quibus libris Chrysippo Erasistratoq; , ac horum Sectatoribus occurratur, qui Venæ secandæ Vsum, vel sustulerunt prorsus, vel perperam intellexerunt. CAP. 2.

SAnē de oīs istis in medendi methodo tractauimus, sicut & seorsum aduersus Erasistratū, q̄ perperam ab hoc abstinuit remedio. Deinde aliū etiā librum conscripsimus ad eos Erasistratos qui vsum esse hoc auxilio virū asserunt. Itaq; odio sanē dignissima est scelestorū sophistarum tum versutia, qui cū mentiri se sciant, astu tñ contraria præ nouarū rerū studio adstruant: tum sapientiæ vanæ aucupiū, qui rerū utilissimarum ignari, contraria tñ verbis asseuerant. Horum alterum Chrysippo Cnidio accidit, qui venæ incisionem ex omni medicinalium præsidiōrū numero tollendam censuit. Secuti hunc sunt sui discipuli, & ipsi apud Græcos clari, Medius, & Aristogenes. His ēt magis Erasistratus, ad summos euectus honores, Chrysippi seruauit sententiam. Post quem ipsius discipuli, principio quidem præceptoris decreto insisterant, sed tps successu eorū ex numero quidam ab ijs defecerunt, pudore affectū impudētissimo. Nam quid aliud in illos dicam, qui

* πρὸς μέρους.
i. de parte.

A qui afferere sustinent phlebotomie auxilium recipere Erasistratus: tamen si nusquam in commentariis villo in morbo hoc consulere conspiciatur. Immo consentaneum est, inquit, qui inedia tanquam euacuatorum auxilium adhibeat, multo magis phlebotomia admittere. At qui hac afferunt, omnes ad ea tunc edam esse venam aiunt, ad quam Erasistratus cibo abstinendum praecepit. Cum ergo ille in opere de febribus scribat adhibendam morborum principibus inedia, sequitur utique omnibus detrahendum esse sanguinem, id quod sane isti et arbitrantur, illo utique in tempore. Verum maximum id malum fuerit, si ita faciendum adolescentibus artem discipulis persuadeat: multoque et perniciosius, si non alia quoque, quae discernere convenit, respiciant. Quocirca alio libro ea exponere necesse habui, quo videlicet adolescentibus demonstrarem et Erasistratum venae sectione haudquaquam usum (id enim praestat eos credere, quod omnibus vno ordine venam incidere, quibus ille ciborum usu interdicit) et maximum laborantibus inde provenire commodum, si quis recte utatur. Itaque aliud mihi denuo, mea quidem sententia, de phlebotomia scribendum non fuit, cum nimirum remedium huius usus quidem in medendi sit methodo expositus, simulque in opere de tunc valetudine: in duobus autem libellis, quorum alter ad ipsum Erasistratum inscribitur, alter ad Romae agentes Erasistrataeos, pravae illius opinioniones indicarim. Cum tamen precibus me suis obtundere non cessarent complures amicorum, quos piget, ut mihi vestrum, curandi librum perlegere, coactus tandem sum ad hac scribenda descendere, ne scilicet invidere illis videar: mox vero serie convenienti omnia quae de hoc auxilio proferri possint, enarrare. Atque adeo iam tempus est orationem ordiri.

Quid Affectus, Affectus ne: Quibus ex libris Petenda principia, quae ad Secunda Venae Nam ac rationem maxime faciunt.

CAP. 3.

Affectus vocabulum, velut alibi diximus, ab afficiendo dictum, aequae atque illud, de multis effertur rebus. Sed nunc recessus in statum praeter naturam, qualescunque fuerint, affectus nec huc affectus toto hoc libro nominabimus. Quaremus autem omnium primum quor, qualesque ex sint vacationem poscentes: deinde quae nam ex his venam incidi postulent. Quoniam autem omnia quae in questionem veniunt, duo inventionis organa obtinent, nempe rationem et experientiam: idque cum in artibus omnibus, tum per omnem prope vitam: necesse esse arbitror, et nunc quoque me aut ratione sola, aut sola experientia, aut iunctis ambobus, quae proposita sunt scrutari. Porro quoniam ratio ipsa partim ex communibus tantum notionibus progrediens invenit et demonstrat: partim vero etiam quae ex iis inventa sunt, ad demonstrationem adhibet: utraque ratione omnes uti artes demonstravimus: ac nos quoque in praesentia, utra earum utilis reperietur, eam rebus nostris accommodabimus. Sane priori ratione omnes per totam vitam homines uti assolent: alia vero non omnes, nam propriae ad artifices attinet. Etenim geometra primum artis suae theorema per solam priorem rationem demonstrat: deinde in secundo non sola ea utitur, sed ad eius demonstrationem quod ex prima probatum est, una adhibet. Quatum vero deinceps a primo recedit theoremate, tantum et a prima ratione abscedit. Denique vero et paucissimis utitur, per ea quae demonstrata sunt, alia demonstrans, et per illa rursum alia, et iterum per illa alia, ut tandem demonstratio ad ea quae plebi incredibilia sunt, procedat, nempe ad Solis, Lunae, et terrae, non solum magnitudinem, sed et distantiarum cognitionem. Ex quibus tandem inventis horologia construunt et clepsydras, qui hac videlicet via incedunt, Lunaeque ac Solis deliquia praedicunt. Sic igitur et nostra artificialis ratio, multis utitur quae in alijs operibus sunt demonstrata, puta quod complures sunt facultates quae aialia gubernant, quarum alias naturales, alias aiales appellamus. Generationis autem principia in rebus omnibus pro materia quatuor habent elementa, quae per sese mutuo tota misceri inque inuicem agere sunt nata. Quapropter nulla hoc libro Asclepiadis fiet mentio, ut cuius elementa falsa ostendimus et in decimotercio de demonstratione commentario, et in opere de Asclepiadis placitis, in quo quintus et sextus, elementorum eius confutationem continent. Demonstratum est et in commentario de elementis ex Hippocratis sententia conscripto, de qualitatibus effectricibus, quarum duo sunt, Caliditas, Frigiditas, Humiditas, et Siccitas, et de humorum tum differentia, tum generatione. Porro de medicamentis humorum unumquodque purgativis paucula quaedam in libro de Elementis, sed separatim in alio libro tractavimus. Vultis quoque in re praesentem tractatio de temperamentis est, elementorum sequens tractationem: verum omnium maxime liber de plenitudine, in quo ostensa est et ut ad vires plenitudo, et ut ad capacitatem in qua continetur. Atque hac plenitudo a medicis *κατά το ἐγγύμα* nuncupatur. Optimus ergo fuerit, ut qui scienter volet expedere quae hoc volumine dicenda veniunt, de Plenitudine librum prius perlegat: quae vero et ille ante perfecta requirit, ipse indicabit. Nec vero mirum cuiquam videri debet, si tantis sit opus ut probe de venae secunda contemplari liceat: non enim ad huius tantum auxilij inventionem, sed et aliorum omnium, necessaria est eorum, quae modo recitavimus, cognitio. Nam si citra illorum notitiam recte curare possemus, et haud esset cur ea tanti faceremus. Sed hac praefari necesse fuit. Tempus autem nunc est orationem ordiri, considerando quot sint affectiones vacatione indigentes. Ergo si quis eas experientia collectas exponat, sola opus est ad explicationem memoria: At si via rationali, commune et generale et inveniat necesse est: ex illius deinde in species differentiasque sectione usque ad species ultimas, affectionum numerus vacationem indicantium, investigandus est. Sic enim consistere universa, quae per rationalem viam inventionem fortuntur, monstrabimus.

A* In antiquis autem scriptis secundum theorematibus.

B* Idem πρῶτον ἢ πρῶτον ἢ per primum, scilicet theorema.

A† Idem ἀποσποῦν δὲ ἀποσποῦν, id est haud vires elaboravimus, seu composuimus ipsa.

B† Additur autem πρῶτον ἢ πρῶτον.

Que

DE CVRANDI RATIONE

Quæ Corporum Affectiones Vacuatione indigeant.

CAP. 4. E

Igitur cum artis medicæ officium sit omnes partium corporis functiones, ubi corrumpuntur quidem, recuperare: tueri aut, ubi saluæ fuerint: hæcque ad constitutionem sequantur naturalem: necesse est hanc, dum præsens est, seruare, intereuntem vero recuperare. Cum ergo primarias actiones à similibus corporibus perfici ostensum sit, ab instrumentarijs vero secundarias, videndum est tibi, qui in corpore continentur humores, quam aut vilitatem aut noxam partibus eius afferant. Posteaquam igitur in libro de plenitudine demonstratum est bisariam & fieri & dici plenitudinem, nempe vno significato ut ad vires: altero ut ad continentium humores vasorum laxitatē, quod quidam vocant κατὰ τὸ ἔγγυμα, utriusque vacuatione est opus: siue in homine valetudinario, siue valente euenerit. Sanè quemadmodum qui onus gestat, non protinus ubi grauatur ac fatigatur, ita cecidit & victus ab eo est: ad eundem modum ubi virtus à plenitudine grauatur, fieri potest ut non dum homo egrotet. Si quidem non nulli qui consueta etiamnum munia obeunt, sentire sese graues, pigros, segnes, atque ægre mobiles referunt, atque ea est ut ad virtutem plenitudo: Velut ubi post exercitia tendi videantur (quemadmodum Erasistratus dixit, Implentur brachia & cubitus) non exigua est ea alterius plenitudinis nota: quam κατὰ τὸ ἔγγυμα vocari à quibusdā propositi, quandoquidem κατὰ τὰς ἐγκυρδρους, id est in infusis per vala humoribus, cōsistit & intelligit. **F** Dictum autem est in libris de sanitate tuenda, ubi in toto corpore sensus provenit vlcerosus, ac potissimum dum mouemur, talem affectum mali succi esse sobolem. Attamen id non paucis cōstat etiam dum res agentibus vsu venire conspicitur. Quandoque autem & in partibus quibusdam corporis, non in tota mole, indicia existunt affectionum illis in partibus cōsistentium similium ijs quas in toto corpore consistere dictum nunc est. Nam caput aliquando solum grauari sentimus, aut vlcerosam quandam affectionem habere, aut musculos tēporis quos προταφίαις nuncupant, intendi, idque aut simpliciter, aut cum maiore quadam caliditate. Sic & in iecinore, liene, ventre, costis, septo transuerso, grauitatem sæpenumero percipimus. Similiter in ore ventriculi aut grauitatem, aut morsum, aut nauseam, aut ciborum fastidium, aut absurdum appetitum, quandoque sentiscimus. Ad hæc autem fixi in parte quapiam dolores, idque aut ob humorum copiam confertim ingruentium, aut propter spiritum flatuosum, vacuationem indicant, sicut qui ab acri humore partem exedente rodēteque proueniunt. Sunt autem qui ab intemperie nascantur, atque inter eos ipsos quidam ab ea sola citra humores, alij vero cū humoribus. In omnibus itaque istis modo propositis, infestantium tum humorum tum vaporum euacuationes a pathematis, id est passionibus, hominem liberant. Non tñ vena secta prorsum est opus, sed sufficit purgatio, frictio, balneum, & inun- **G** ctio cum digerente medicamine. Ergo qui vena incisa iuuentur affectus, deinceps dicamus.

Quo pacto Cor & Reliquæ corporis Partes ab Humoribus alterentur.

CAP. 5.

Non solum nutrimentum animantis partibus ex sanguine est, sed calor quoque naturalis per seuerantia ex sanguine obtinet: quæadmodum ex lignis cōburi idoneis qui in foco est ignis, à quo ades totas calefcere conspiciamus. Itaque quemadmodum ignis hic offenditur, interim quidē congestis in eum confertim lignis, interim vero tamen non multis tamen admodum madentibus, non nunquam aut omnino nō impositis, aut valde exiguis: Sic qui in corde est calor, interdū se ipso minor efficitur aut propter sanguinis copiam, aut propter ingētem inopiam, aut propter qualitatem frigidam: interim vero maior aut propter calidam sanguinis qualitatem, aut propter pauculam inopiam. Quicquid autē cor in caliditate frigiditateque perpetitur, eius protinus & aliæ corporis partes participes fiunt. Euenit autem & vna in parte persepe præter naturam tum caliditas, tum frigiditas, sicuti sæpenumero in alijs commētarijs demonstrauimus: Idque duplici ratione prouenit, interim ob humores calidos aut frigidos, interim vero ob solam intemperiem. Ceterum quæ membratim accidunt caliditates aut frigiditates, eas quæ parti quidē affecte vicinæ sunt, vnā alterant, at in totum extendi corpus priusquam cor mutent, nequeunt. Eundem in modum & cor- **H** dis corpus duplici modo alterari ostensum est, aut per intemperiem, aut propter humores calidos vel frigidos, aut ob alicuius horum inopiam. Porro humores calidos frigidosque fieri demonstrauimus pro cibi potusque modo, & ob pleniorē corporis animique tum motum tum quietem. Ceterum quemadmodum in ventre frequenter prauæ fiunt coctiones, ijs quæ assumpta sunt, in pituitam aut bilem conuersis, aliam uel præter naturam corruptionem perpeffis, aut crudis & alterationis expertibus plurimo tempore manentibus, & in flatum versis: Ita ubi sanguinis fraudamur generatione, humorum in arterijs venisque affectiones proportionē respondebunt ijs, quæ à frustrata in ventre concoctione proueniebant. Quia autem calida simul humidaque omnia celerrime putrescere apparent, & præcipue si in locis calidis sint, consequitur necessario, quod ex ventre distribuitur nutrimentum, quando à natura non superatur, inque sanguinis boni generationem nō conuertitur, aliā aliam perpeti putredinem. Atqui cum quæ ex materia calida putrescunt calidiora et euadant, calidior quoque erit proinde sanguis putrescens. Hic autē ubi calidior fuerit, calidior quoque sensibilibiter pars in qua putrescit, euadet. Porro autem, quoniā à notabiliter calidis vnā quæ vicina sunt, incalescunt, vnā quoque cum sic affectis partibus, quæ circūquaque ulterius sunt, incalescunt, idque calore acri ac mordaci: eiusmodi enim est qui à putredine pficitur. Ergo si pars quæ

* παρατιμ-
πρωται.

al. qualitate

Aque hoc pacto incaluit, insignis sit, & calorem suum in eor protendere valeat, siue q̄ vicina ipsi sit, siue q̄ ex principalibus, siue q̄ calida, vna et ipsum accendet, vt quod natura calidissimū sit. Quod si semel illud accēsum fuerit, facile totum ipsius iam corpus simul excalescit, quemadmodum ab ingenti in foco flāma quæ illam continet domus. Vocat autem id pathema Græci quidem πυρρός, Latini vero febrem. Sed & non nūquam priusquam putrescere incipiat sanguinis multitudo, in partem aliquam confertim decumbēs, aut prorsum eam extinxit, vt acūto interiret, aut certe nō contemnendam noxam infixit. Nam hoc pacto apoplexiæ proueniūt, multo nimirum sanguine in principium animantis confertim incumbente. Nam vbi in aliā partem præceps ruit, tumorem inibi præter naturam efficit: ex hoc genere est phlegmone. At vbi crassior est, melancholicęq; magis naturam refert qui decubuit sanguis, scirrhosus tumor efficitur: sicut si pituitosior sit fluxio, laxus: sin biliosa, erysipelas existit. Discriminata hæc ad vnguē habes in ijs quæ modo recensuimus operibus. Nunc autē, vt dixi, quæ sunt demonstrata, hypothesium loco, hoc in sermone assumens, consequentem illis esse sermonem de venę sectione demonstro. Igitur cū plenitudo duplex sit (optimum, n. fuerit hinc auspiciari) & ea, quæ ad vires refertur, facile in putredinē perueniat, atq; etiam iterdum in partes quasdam ingruēs, inibi tumores præter naturam excitet: & altera quoq; B quæ κατὰ τὸ ἑγγύμα appellatur, sæpe in partes decumbat, ac tumores creet, immo & apoplexias & ruptiones venarum moliat: eam celeriter euacuare tentandū, priusquam magnū aliquod malum in homine admittat. Porro fulissime expositum est in tuendę valetudinis volumine, quo pacto vtranq; affectionē & agnoscere & sanare oporteat: sicut vbi febris aut sanguinis reiectio præ plenitudine inuasit, aut apoplecticarum infirmitatum aliqua, quomodo & illas curare oporteat, in curandi methodo diximus. Quare de his nūc cōscribere superuacaneum cenfeo. Nam si perin de vt in illis tractatibus scripsi, ita & hic scribam, bis eadem de re verba facere cogar, ac propterea in longum etiam sermonem extendere. Sin in compendium sermonem hunc contrahā, duorum alterum subibo periculum, aut vt ob breuitatē obscurus fiam, aut distinctionem aliquam vtilē preteream. Verum quoniam haud mea voluntate hunc aggressus sum sermonem, si quod dictorum peccatum eueniat, ipsi culpam ferent, qui auctiores fuerunt vt hoc onus susceperem: sicut si recte atq; ex sententiā accadat, vtilisq; appareat, laudem illis omnem cedo.

Qui scopi in mente habendi, quibus ue indicijs discernendi, vt Sanguinem mittamus. CAP. 6.

Rursus ergo orationi sumatur principium. Qui res consuetas adhuc faciunt, sed princeps illis pars aliqua aut totum corpus grauat, tenditur' ue, ijs necessaria est euacuatio. Porro si Cætare nec puerili sint, nec senili, de secunda vena consilium inito, præ oculis habens principales hosce scopos, nempe plenitudinis tum quantitatem tum qualitatem, & virium robur atq; infirmitatem: deinde naturalem totius corporis habitum, tempusq; & regionem, vitāq; antea actam: tum an cibi potusq; copia, & præcipue assatim nutrientium, qui sic affectus est, sit vltus: ad hæc consuetudinem, & res præter consuetudinem actas, quosq; morus exercuerit, quas excretionēs habuerit, aut præter solitum compescuerit: ad omnia autem hæc nūm gracilior aut crassior euaserit. Sanē vtriusq; plenitudinis quantitas ex propriorum signorum magnitudine definiatur. Quanto enim grauior libi homo videtur, tantum & plenitudinem quo ad vires creuisse constat. Ad eūdem modum quantum auctus fuerit sensus, tantum & alteram inuictam plenitudinem, quam a quibusdam κατὰ τὸ ἑγγύμα, vocari diximus. At vtriusq; plenitudinis qualitatem partim ex coloribus agnosces (memor colorem humorum esse, si quidem modice a calore frigoreq; externo affectum totum corpus fuerit) partim ex ijs quæ humorum naturæ coniuncta sunt. Etenim calidiores, calidior totius corporis sensus sequitur, frigidiores vero frigidior: Tū eos qui in venis quidē accruantur humores, tumor, vasorumq; distensio: qui vero in carne, sensus in ea aut grauitatis, aut tensionis, sicut certe & caliditatis *†. Porro dispensantium nos facultatum infirmitatem ac robur D proprijs indicari functionibus ostendimus: arbitrarijs quidem, ea quæ in neruis, & horum principio cerebro: pulsatiuis autē, ea quæ in arterijs & corde: at a functione quæ in bona editur nutritione, aut nutritione abolita, tum colore bono aut malo, tertia facultas, nempe nutritrix, quam a iecore proficisci demonstrauimus, agnitionem sortita est. Vbi ergo extantibus plenitudinis signis valentes facultates fuerint, venam incides, videlicet si tensiva quidem sit affectio, † nullo discrimine, magisq; etiam in phlegmonode: Sin infesta sit degrauians plenitudo, haud semper sanguinis molienda detractio est: fieri enim potest, vt crudus per corpus collectus sit succus. In quo aduertendum diligenter est, quantum valeat robustaq; sit virtus, & quantum humor ipse sit refrigeratus: nam exoluta ab id genus affectibus virtus, adhibita sanguinis missione, in extremum malum recidere solet, vt nequaquam postea restitui possit. Quod vbi euenit, periculum non leue consequitur, potissimum si febris accedat staturæ astiuo, stomachoq; male affectio, aut toto adeo corpore natura molli, & temperie humido: eiusmodi enim hominibus multa accidit per halitum digestio, repentinaq; syncopa, etiam si febris haud magna inuadat. Si vero horum nihil sit, cæterum hyems fuerit, regio ue natura frigida, tū natura quoq; hominis frigidior, ijs per sanguinis missionem & totum corpus grauius refrigeratur, & accidunt non nulla quæ ad grauem sequuntur refrigerationem, symptomata. Quocirca qui sic affecti sunt, eos sanguinis missione vacuare nō conuenit,

Apoplexia a sanguine

Plenitudo ad vires facile in putredinem peruenit.

At addit in oribasto libro septio collectio num medicina lin, nel frigiditatu.

B† eodē in oribasto libro septio collectio num medicina lin, nel frigiditatu.

C Al humo rus ipsius sit genium.*

sed

sed frictionibus, mediocriterq; ex calfacientibus vñctionibus, tum potionibus humorum crassitudinem incidentibus, ac modice calfacientibus: Nam quæ valenter calfaciunt, nimis subito vires deiciunt, vt in reliquam curationem non sufficiant: sæpe etiam febrem auxere: itaq; & inde viti-
bus noxa obuenit. Quapropter humorum incidentes crassitudinem tum cibi tum potus medio-
cris sunt in exalfaciendo facultatis.

*Quibus Morbis Præcauendis Veris tempore vel Venæ sectio vel Purgatio
conueniat.*

CAP. 7.

Porro qui sanguine ex pectore reiecto in præsens quidem curati: ceterū eam fortitū sunt cor-
poris structuram in thoracis pulmonisq; partibus, vt vel pauculo plus collectio sanguine p-
tinus aut valis alicuius osculum referetur, aut ipsum rumpatur: ijs etiam si nullum in corpore etiā
dum symptoma extiterit, ineunte tamen vere sanguinem mittere oportet. Similiter qui prom-
pte morbum comitalem, aut apoplexiam incurrunt. Ad eūdem modum, si aliorum morborum
cuiuspiam obnoxium esse hominem cognorimus, puta peripneumoniæ, pleuritidi, angine, comit-
tendum non est, vt expectemus dum aliquod euidentis plenitudinis symptoma appareat, sed ante-
uertere sanguinis detractiōne præstat. Eodem modo quibus hæmorrhoides retentæ sunt, potissi-
mum si natura sint atrabilaria. Quiq; quotannis æstate plethoricis morbis corripi assolent, & hos
quoque veris initio vacuare expedit. Eadem ratione & qui ipso etiam vere illiusmodi malis ve-
xantur. Sūt autem quidam oculis imbecillioribus, aut scotomaticis quas vocāt hoc est vertigino-
sis obnoxij passionibus, qui & ipsi principio veris inaniri possunt. Sed illud prius videndū, quid
sit quod in illis acruetur. Siquidem non nullis amaræ bilis succus plus cæteris colligitur: quibus-
dam bilis atræ, aut pituitæ; alijs ex æquo omnes, in quibus sanguis abundare dicitur. Hos ergo om-
nes vacuabis. Sicuti etiam podagricos et arthriticos veris principio, exhibito videlicet aut medica-
mento purgante, aut sanguinis diminutione. Equidem complures ipse sanauit, qui tribus qua-
tuor uel annis per intervalla pedum laborarent doloribus, exundante humore veris initio expur-
gato, aut sanguine diminuto. Ceterum id neminem latere puto, illos in omni deinceps victus vi-
taq; ratione agere moderatos. Nam intemperantes, vinososq; ac ventri gulaq; deditos, neq; pur-
gatione, neq; sanguinis missione magnopere adiuueris, nam per vitæ intemperantiā, erudo-
rum humorum copiam ocysime colligunt: verum his ne manum quidem ad mouere tentādum
est. Eis vero qui præceptis salutaribus obsequuntur, summo opere profueris, si principio veris pri-
mum quidem euacuaris: deinde autem ad exercitiā, victusq; rationem salubrem deinceps perdu-
xeris. Quæ de istis dixi, hæc tibi dicta putato & de omnibus, qui morbis ijs quos modo dicebam
capi sunt apti, nempe aut comitali, aut apoplexiā, aut vertigine, aut sanguinis reiectione, aut
melancholicis.

*Non nunquam Absq; Plenitudinis indicis Sanguinem mitti oportere: ac de Ortu eorum
Affectuum qui Rheumatici vocantur.*

CAP. 8.

Porro non solum ubi adest plenitudo, siue ea vt ad vires sit, siue vt *κατὰ τὸ ἔγγυα*, mixtice
prodest venæ sectio, verum etiam citra plenitudinem initio phlegmones, quæ aut propter
icium, aut propter dolorem, aut partium debilitatem prouenit: quippe cum dolor sanguinem ad
se trahat, & sæpe partium debilitas phlegmonē, absq; vt in corpore plenitudo sit, procreet. Osten-
sum est enim in virtutum naturalium commentarijs, infirmam naturā partem prompte grauari,
si vel paulo plus acruetur aliqñ in ea excrementi: quinetiam q̄ pars qualibet vim possideat si-
cut familiarium attractricem, ita quoq; alienorum excrettricem: tum quod duplex sit alienum, alte-
rum quantitate, alterum qualitate: Itaq; partem quamuis, quæ licet ab humoribus in se contentis
non grauetur, tamen excrementa quædam habeat in qualitate præter naturam, ad eorum excretio-
nem per venas inibi sitas tanquam per canales insurgere. Porro si quod propellitur, prauus sit san-
guis, siue alius quicuius succus, ad propinquam primum veniat partē necesse est: Vbi rursum duo-
rum alterum eueniet, aut enim cōcoctus aut corruptus in aliam tertiam haud trāsfluat: aut, si neu-
trum assequatur, denuo ex parte secunda in aliam labetur, atque iterum ex illa in aliam: neq; cessa-
bit quoad in talem quampiam illabatur, quæ amplius ex se propellere quod in ipsa redundat, ne-
queat. Accidit autem id illis partibus, quæ vim excrettricem vicinis omnibus imbecilliores obti-
nent: siquidem haud etiam in illas quæ præ virium robore non admittant, repellere quod mole-
stum est valent. Nam & hoc quoq; nobis in illis monstratum est commentarijs, quod non solum
pars quælibet recrementum in vicinā protrudat, verum q̄ & recipiat quidem, sed contra sæpe
remittat, & contra repellat, in sese haud admittēs: quo in certamine victoria potius validior. Quā-
propter partes infirmiores omnium primæ excrementitijs morbis corripiunt. Huiusmodi qua-
piam ratione rheumaticos vocatos affectus prouenire scito, toto videlicet corpore infirmo, quæ
vna est mali habitus species: principibus vero illius partibus, paulū licet insit ipsis sanguinis, gra-
uari tamen solitis, eumq; ad carnosas cutis partes protrudentibus, potissimūq; ad adenas excipien-
dis recrementis idoneos tum ob substantiæ laxitatem, tum quia omnium partium minime robu-
stas habeant naturales virtutes, sicut & pinguedo. Nam cum quatuor eæ sint, vt offensum est,
prima attractrix, secunda retentrix, tertia excretrix, & quarta alteratrix, alias quidem tres imbe-
cillimas,

*In gra. ipref-
sis legitur dia-
phlegmona ut
uertit inter ips
hic in antiquis
aut diaphon-
blyra. habe-
tur. digestus
per halitū. et
transidetur le-
uasse calaber.*

*recremationis affectus
toto corpore infirmo continetur.*

A cillimas, adenes carnesq; obtinent: at vnam alteratricem haud ita multo ceteris partibus minorē. Post adenes sequitur pulmo, fluxioni recipiendae promptissimus. Nam & hic tres facultates infirmas possidet, & corpus ipsum laxum. Deinde est lien. Porro cerebrum aut perinde ut illi, aut et plus, excipiendo fluxui est habile: ceterum hoc illis potius est, q; constructionem habeat ejicientis ijs quae accepit promptissimam: habet enim ingentes ventriculos, qui pronis meatibus evacuantur. Quibus ergo carnosio genere pulmo, lien, ac cerebrum, naturā robustiora sunt, in ijs ad adenas & carnes fluxiones perueniunt, vbi totus nimirum habitus infirmus fuerit, velut in rheumaticis affectibus accidere solet. Merito ergo his curandis scopus est, non euacuatio, sed corporis totius roboratio: quanquam tamen curationis initium illis a misso oriatur sanguine: fac si excrementa prauam etiam qualitatem habuerint, vna adhibeatur purgatio: In quibus maxime corporibus neutrius proprium expectandum plenitudinis symptoma est, puta grauitas quidem eius, quae ut ad vires est, tenlio vero eius quae ut *κατὰ τὸ ἔχρημα*. Eadem ratione in ijs quibus pars quępiam grauius icta est, aut vtcunq; aliter incipientem habet phlegmonem, eam si magnam fore suspicamur, curationem ab inanitione auspicamur, aut purgatorio medicamine exhibito, aut vena incisa, prout nimirum alterum altero magis conuenire iudicamus.

B Inter Scopos Sanguinis detrahendi qui nam ipsam Detractionem, qui ipsius Quantitatem dicantur indicare.

CAP. 9.

R Ecce ergo admonemur in ijs quae adiecta sunt libro de victus ratione acutorum, sanguinē mittere, si magnus sit morbus, & aeger florenti sit etate, roburq; adsit. Perperamq; Menodotus in sola syndrome plethorica seruari venae sectionem inquit. Contra. n. prorsum sanguinis mittendi scopi, primum in se plenitudinem non comprehendunt, sed fientis, {ut sic dicam} passionis suspensionem. Nam si eam magnam fore apparet, oīno sanguinem mittemus, etiam si nulla existat plenitudinis nota, tantum inspecta etate, viribus, & regione, quae sola in ijs quae adiecta sunt libro de ratione victus recenseri conspiciuntur. Vigentes enim etate, propter pueros & senes in distinctionem assumpti. Ceterum primi principesq; mittendi sanguinis scopi sunt, morbi magnitudo, & laborantis robur: & hanc esse primam dicendum est syndromen, nō plethoricā, in qua seruata sit sanguinis missio: in illa enim & haec comprehenditur, ut quae morbi magnitudinē adaugeat. Quippe non solum vbi iam adsit morbus grauis, sanguinis detrahendi tempus est, sed vbi futurū suspicamur. Anteuertit n. Hippocratis doctrina, qua nos docet quaecunq; morbis iam praesentibus recte perageremus, melius esse ut ipsa morbis incipientibus, aut imminētibus, anteuertenda faciamus. Quare & propositos scopos ad sanos trāsferre liceat. Siquidem & his sanguinē mittere expedit, vbi nimirum magni alicuius morbi metus imminet, rōne habita & etatis, & virium. Nam si quis ut magnū incurrat morbū sit habilis, licet nullum ēt in corpore symptoma acciderit, venam tamen secandam censemus: Satis est enim etatem & vires inspicere. Itaq; tria sunt q; agnitionem continent, morbi magnitudo aut praesens, aut imminens: etas florens: & viriū robur. Forte vero negligentius in ijs quae adiecta sunt libro de victus ratione acutorum, exposita videri possit vna etatis particula. Nec. n. florentem duntaxat dixisse recte habet, sed addenda est & quae illā praecedit, & quae sequitur, ut videlicet duę tantum distinctioni eximant, nempe puerorū, & senū. Verum senum etas in virium verbo comprehendere potest: nulli enim qui ea etate est, robur inest. Quibusdam vero medicis ne pueris quidem robur inesse visum est, sed perperam rē intelligentibus, sicut alibi nos ostendimus. Itaq; si magnum fore morbum expectamus, aut iam praesentē inspicimus aut incipientem, venam tundemus, virium habita ratione, tantumq; ex oratione exemplis pueris: dicemusq; minus perfecte politam etatis dignotionem ab eo, qui conscripsit ea quae adiecta sunt libro de victus ratione acutorum: Satis. n. sunt ad incidendam venā hi duntaxat scopi. Neq; enim vbi tanta crudorum humorum copia accumulata est, ut secandam venam prohibeat, ratio redarguitur: nam istis virium robur nō adest. Estq; hoc indicium eos haud posse sanguinis missionem perferre, quando vna cum dolore corporis totius, qui exciderit ab indicando sanguinem abundare, pulsus adest in vehementia & magnitudine inaequalis, exuperantibus per ipsius inaequalitatem, imbecillibus & paruis. Definitis itaque tribus mittendi sanguinis scopis, nempe morbi magnitudine aut praesente, aut imminente, aut incipiente: etate florente: virium robore, extra puerorum etatem: ad alia antedicta mittendi sanguinis indicia, quae non pauci medici adiicienda censuerunt, nunc accedamus. Coincidant autem haec detractionis quantitatem, non ipsam sanguinis detractionem. Itaq; ex morbo, etate, & viribus, minuendus esse sanguis cognoscitur: At vacationis quantitas non existit modo, sed ex alijs deprehenditur. Ea sunt, plethorica vocata syndrome: aeris nos ambientis temperies, in tempus & locum diuisa: eaq; quae in antea cta acciderunt vita circa comesorum tum quantitatem, tum qualitatem: excretionescq; ac motiones, aut factas, aut non factas. Sed quae nam sit in his diuersitas, paulo post viderimus.

De Ratione Vacuandi eos, qui Cum plenitudinis indicijs Sanas obtinent Actiones.

CAP. 10.

In praesenti autem de vtriusque plenitudinis notis contemplantur, an vbi ea in homine solita negocia obeunte apparuerint, mittendus illi omnino sanguis sit: an id necessarium non sit, vbi nulla magni affuerit morbi expectatio. Porro quid hac de re sentiam, neminem vestrum ambigere

Aliqui uertunt, si vero excrementa qualitate praua fuerint, purgationem adhibere.

grauitas signum plenitudinis ad vena, fessio & scopi in iudicando ad vena.

de Vict. rōne i mor acu. cō. 2. t. 19. 7. 136. 2.

Primi principesq; mittendi sanguinis scopi sunt morbi magnitudo et laborantis robur.

Incipientibus ac imminētibus morbis datus nō est, qui ad praesentibus, & futuris.

3

Coincidant detractionis sanguinis quantitas aeris nos ambientis temperies in tempus et locum diuisa: quantitas et qualitas comesorum in antea cta vita: etiam et motiones, factae aut non factae.

gere arbitror, ut qui saepe affuerit sanguinis missionem suadenti, tum podagricis, tum arthriticis, tum epilepticis, ad haec melancholicis, quiq; sanguinem antea expuissent, aut in thorace structuram fortiti essent ad id malum idoneam, praeterea vertiginosis, quiq; assidue corripi solent angina, peripneumonia, pleuritidibus, hepatidibus, ophthalmiis vehementibus, aut, ut in summa dicam, magno quopiam morbo. Nam in illiusmodi omnibus necessarium esse remedium minutio- nem sanguinis arbitror confestim adhibita post habitam virium atq; aetatis rationem. Haec enim si forte aliquando non dicantur, subintelligere oportet. At qui nihil eiusmodi unquam antea perpeffi fuerint, omniumq; corporis partium inculpatae fortiti constructionem, geminam me vacuationis viam proponere nositis, per venae sectionem quidem, si in victu sint intemperantes: citra hanc, si temperantes. Licet, si frictionibus multis, balneisq; & ambulationibus, alijsq; motionibus, ad haec ventionibus digerentibus, celeriter plenitudinem exhaurire, si utiq; videbitur non esse crassi sanguinis abundantia. Talis est ut plurimum maxime melancholica, raro vero crudorum quos vocant humorum. Ceterum in redundantia humoris melancholici sanguinem mittere praestat, aut certe omnino medicamento uti atram bilem expurgante. At ubi crudi succi exuperant, ante quam morbus inuaserit, caute vacuabis: sed ubi iam febris corripuerit, uti ante monui, nequaquam. Habebis vero eorum indicium tum colorem veluti plumbeum, aut ex pallido album, oiaq; potius quam rubrum, tum pulsum inaequalitatem. Si vero etiam admodum creuerit talis plenitudo, tum & corporis illis grauitas inest, atq; ad motus pigritia, tum mentis tarditas, & sensus hebetudo. Contra vero si quibus ex compressis haemorrhoidibus cumulatus in corpore sanguis extiterit, audacter venam incides, etiam si antea grauem experti morbum non fuerint. Fieri enim potest, ut apti quidem ad eiusmodi aliquem fuerint, ceterum ob inanitionem quae ex haemorrhoidibus fit, non dum perpeffi. Porro si quae illis partes prauam sortitae structuram appareant, ac potissimum in thorace, omnino eis ocylime sanguinem detrahes.

De Ratione Euacuandarum Mulierum, quibus Menstrua suppressa sunt, ac quod Sanguinis missio Reuelli gratia inanis etiam corporibus adhibetur. CAP. 11.

Idem me sentire nouistis & de mulieribus, quibus menstrua restitit purgatio. Neq; enim profecto proroganda in his euacuatio est, non tamen necesse est illis venam scindere: quippe cum malleolorum scarificationes superfluitati quandoq; euacuandae satis esse queant: quae & alioqui hoc et habent, quod mensium vacuationem ciere possunt, sicut etiam in malleolis ac poplitibus incise venae. Nam plenitudines a suppressis mensibus ortas, omnino per crura euacuabis, siue venam secare oporteat, siue scarificare. Sectae enim in cubito venae mulierum reuellere purgationem assolent. Porro quae ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem aceruare tenuem solent: quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus maxime iuuantur. At quae nigriores sunt, secta vena curato: crassiore enim sanguinem, ac magis melancholicum colligunt, magis vero etiam si magnas habeant venas appareant, quod illis accidit quae graciliores sunt ac nigriores. Carnosis vero & candidis paruae insunt venae, quibus malleolos scarificare, quae venam secare praestiterit, quippe cum haec paruas in cruribus venas habeant: itaq; etiam si probe secantur, quod iustum tamen sit, non profluat. Ceterum non contemnenda venae sectio est, tanquam non sit auxilium reuulsorium cum me sepe numero conspexeritis in valida sanguinis e naribus eruptione eo usum repente fluxionem fendas. Expediit autem, uti vidistis, non eo usq; sanguinem educere, dum ad extremum vires ducantur, sed quoad quod symmetrum moderatumq; sit, educum videatur, prorumpentisq; sanguinis impetus non dum flaccescat, sed validus permaneat: secare in cubito venam, si ex dextra nare prorumpat sanguis, in brachio dextro: sin ex altera, in sinistro. Simul autem cum hoc agis, artubus vin- eula iniecto aut ex lana, aut ex canabe: tum hypochondrio directe supposito cucurbitam admitti- ro. Nam haec nos faciendo, ut scitis, semper erumpentem ex naribus sanguinem compefcimus, cum antea experiundo quae scribunt in nares inferenda medicamenta, atq; in frontem illinenda, infirma omnia compererim. Itaq; ad ea quae supra de sanguinis missione dicta sunt, & hoc quoq; Menodoti opinionem conuincit, qui putarit plethoricam vocatam syndromem remedij nos admo- nere. Nam quae dicta est affectio, plethorica plane contraria est. Adhibemus autem ad eam san- guinis missionem, non ut euacuatorium, sed ut reuulsorium remedium.

Quando Melius succedat Partita Sanguinis Detrahtio: quando Semel confestim, vel ad Animi deliquium usq; Vacuandum. CAP. 12.

Nihil aequae artem medicam in agendo coniecturalem efficit, uti cuiusque remedij quantitas. Etenim cum frequenter compertum habemus tempus instare exhibendi aut cibi, aut potus, eiusq; aut calidi, aut frigidi: quantum tamen dandum sit, certo haud nouimus. Idem vsuuenit in purgantibus medicinis. Nam quod laboranti praebendum sit medicamen, aut bilem tum fla- uam tum atram, aut pituitam, aut ferosum excrementum euacuans, exacte nouimus: ceterum quantum praberi debeat, nescimus. Atqui talis exhibitio corrigi postea nequit. Nam quod semel in ventrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum sit, fieri non potest: neq; possibile est, ubi plus quam conueniat, iam purgetur homo, partem oblata auferre. At in sangui- nis missione summum id bonum est, euacuationem dum voles posse sistere, ac rursum quo videat tempore,

*Al. ix. in
sanguine et cal-
ore. non scimus
firmius.*

A tempore, fluere sinere, quoadusq; recte habere appareat. Quapropter praestat, nisi quid vrgeat, priori missione minus detrudere, iterum q; ea repetere, immo si lubet, & tertio. Vbi ergo multa euacuatione est opus, verū vires sunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit, uti nimium & me fecisse vidistis in ijs, quibus crudiorum inerat humorum copia. Nā pauculo sanguine detractio, protinus melicratum exhibeo probe coctum cū incidentium medicaminum quopiam, velut hyssopo, origano, & interim etiā nepita, aut pulegio, aut certe cū melicrato oxymel, aut oxglycy: ac sic rursum sanguinem minuo, vel ipso eodem non nunq; die: interdū die postero, in quo rursum exhibito propolitorum medicamentorum quopiam, iterum de sanguine quid aufero: ac rursum tertio die similiter bis. Caterum vbi feruescens inest sanguinis plenitudo, acutissimam accedens febrem, subito ac simul euacuare expedit: eam q; inanire tentandum, vel ad animi deliquium vsq; virium modo inspecto robore. Itaq; memini quibusdam sex detractas protinus cotylas aut postridie, aut tertio quarto 'ue: quibusdam primo etiam die, cū febris principio noctis coepisset, aut medio, ac quā pridie comederant, probe fuissent concocta. Non nullis autē pridie inaequalitatem, aut sudorem, aut dolorem capitis alterius 'ue alicuius partis se sentire querentibus, ac proinde parce esitantibus, vbi febris praecedente inuasisset nocte, primo etiam die me sanguinem detraxisse memini. Nam in quibus tibi sanguinis feruentis copia apparet, quā ocyslime eum vacuare conator, priusq; in principem aliquā partem ingruat. Quamobrem nec per noctem sanguinem aliquando mittere verearis. Siquidem ridiculum est, quod quidam facit, a secūda diei hora ad quintam aut sextam solummodo sanguinem mittentes, haud alio quouis tempore: quos si non clysteres, cibum, alia q; exhibere remedia quocunq; tempore noctis vidissem, grauiter profectio in illos inueherer: Quoniam vero omnia agunt haud praefinito vno horarum numero omnibus morbis communi, sed vt affectus moneat, in sola autem missione sanguinis dictum modo tempus semper obseruant, tolerabilis est illorum error. Sic itaq; affectus aegrotis, vt diximus, expedit & ad vsq; animi defectum sanguinē educere. Noui enim ex ijs quosdam necessario ex animi deliquio refrigeratos, ac toto corpore affluentibus madoribus & aluo rupta, celerrime morbo liberatos. Vtile est autem pulsuum diminutionibus animum advertere, tangendo eos sanguine etiamnum fluente, sicut in alijs omnibus dum sanguis mittitur, facere consueui, ne videlicet nobis nec opinantibus, pro animi deliquio mors occupet: quod sanē tribus euenisse medicis noui. Venam secabat eorum vnus mulieri febricitanti, aliorum vter q; viro, sed ad tantum animi duxere deliquium, vt vires recuperari non possent. Proinde satius est tam copiosis vacuationibus abstinere, nisi magna incumbat necessitas. Quin & reuulsionem, non leue & ipsam auxilium, quod q; saepe secta adhibetur vena, quanto maiorem in numerum particulares auxeris detractiones, tanto efficacior effeceris. Hac itaq; praeuulisse praestabat.

Quae Praeuidenda ante Venae sectionem, vt Tuto Sanguinem mittamus.

CAP. 13.

Rursum autem à principio ad propositam reuersi speculationem, exponamus quae summe necessaria esse compertum habemus ijs, qui innoxie venae sectiones obire semper volent. Primum omnium scire conuenit, dum propositi scopi huius praesidij augentur, maiorem indicationem euacuationem: dum vero exoluntur, tantum detrahendum de sanguinis missione, quanto illi minores euaserint. Morbi itaq; magnitudo cum virium robore primi erant mittendi sanguinis scopi, ille quidem quae facienda sunt indicans, hic tanquam illum haud prohibens, id quod contraindicare iuniorum medicorum quidam appellant. Non nunquam enim affectio mittendum sanguinem commonet, ceterum virium contra robur prohibet. Quibus ambobus scopis praesentibus, constat, vt ante diximus, nullam esse crudorum humorum tantam talem q; plenitudinē, quae hoc inhibere auxilium possit. Deinde considerandum quae sit naturalis hominis temperies. Nā quibus amplae sunt venae, qui q; modice graciles sunt, nec candidi, neque tenera carne praediti, copiosius euacuabis: contrarios autem parcius, quippe qui exiguum habeant sanguinis, carnem que facile transpirabilem. Hac ratione nec pueris venam tundes vsque ad quartumdecimum aetatis annum: post quem si multus congestus sanguis appareat, tempus que anni verum fuerit, regio que natura temperata, & pueri natura bene sanguinea, sanguinem minues: multo que magis si aut peripneumoniae, aut anginae, aut pleuritidis, aut alterius acuti grauisq; morbi, periculum incumbat. Detrahes autem primum, vt limum, ad cotylam vsq;. Quod si postea perpēdenti vires, permanere validae videantur, dimidium eius adicies, reiterata missione. Didicisti autem vehementi pulsui cum aequabilitate, tanquam minime fallaci virium robustarum signo, fidem semper habendam esse, ex abundanti autem & magno. Itaq; & septuagenarijs, modo dicti ad sint pulsus, si affectus iubeat, venam secabis. Sunt enim quidam & in hac aetate multi sanguinis, vires q; habent robustas: sicut alij seci, & pauci sanguinis, & facile arescentes quauis percussa parte. Itaq; nō numero annorum solummodo animum aduerter, quod quidam faciunt, sed & corporis habitui. Nam sunt qui sexagesimo aetatis anno venae sectionem non ferant, cum quidam qui septuaginta nati sunt annos, perferant. Verū tamen minus his vtiq; detrahes, etiam si eandem habere affectionem, quam florens corpus, appareant.

Sexta Classis.

ddddd

Quibus

quinguis detrahenda sanguis a Galeno.

Cal. granitatem. & ita de legis Oribasius.

Detractio sanguinis pro reuulsionem, quo in plures et particulares euacuationes, ut efficacior existat.

prohibet morbi magnitudinem et virium roborem nulla crudorum humorum talis tantae plenitudinis quae sanguinis detractionem prohibeat.

Chrys. septuagenarijs sanguis detrahendus.

* al. nigrescentes. & ita Oribasius.

DE CVRANDI RATIONE

Quibus Indicijs vacuandi Sanguinis Mensuram discernamus.

C. AP. 14. E

Optimum autem fuerit, priusquam aperiatur vena, hac omnia considerare, & maxime hemor-
rhoidibus suppressis, aut muliebri purgatione. Vbi vero incisa vena sanguis effluit, muta-
tioni eius et maxime cum adest iam phlegmone, labascenti q; fluxionis robori, potissimum autem
pulsuum mutationi tanquam indicio haudquaquam mendaci, animus diligenter attendendus est:
continuo q; quiescendum pulsui alterascente aut in magnitudine, aut in quauis inequabilitate. Nā
de mutatione in imbecillitatem, quid attinet dicere: didicisti enim in hac qualitate certam fieri di-
fcretionem firmarum, infirmarum q; virium. In quibus autem iuxta sectam venam phlegmone
est ingens, optimum est sanguinis & in colore & in consistentia mutationem expectare, sicut indi-
cauit Hippocrates in libro de acutorum victu, quando de pleuritide verba facit: alius enim est qui
in phlegmone est sanguis, ab eo qui secundum naturam, ut pote plus excalescit. Nā si antea cru-
dior erat, rubrior modo & flauior efficitur: sin eiusmodi prius fuerat, ad ariditatem vergit adustio-
ne. Proinde Hippocrates de pleuritidis hunc in modum scripsit: ¶ Secunda vero in cubito vena
interna: nec verearis multum detrahere, donec rubrior flauior q; multo fluat, aut pro puro & ru-
bro liuidus, vtrūq; enim euenit. Si quidem signum constituit assumpti alicuius in sectam venam
ex phlegmone sanguinis, mutationem in eo apparere. Non tamen omni ex parte hec expectanda
est: sed est quando antequam fiat mutatio, cessare conueniat, id q; duplici nomine, ob infirmas vi-
delicet vires, aut phlegmones malignitatem: interdum enim nihil ab ea emittitur, sed inibi forti-
ter confictus est. Si tamen vires exolui euacuatione non dum videantur (id quod ex pulsu scies,
& si cui sanguis mittitur, aetate sit florenti) expectanda est mutatio, potissimum si ambiens sit tem-
peratus. ¶ Duo enim haec sunt, ob quae maxime coniecturalis efficitur euacuationis in hoc auxi-
lio quantitas, laborantis natura qualis sit, quam vtiq; ad amissum nouisse non liceat: & ambientis
temperies qualis sit a misso sanguine futura. Nam cū febrilis calor multum sanguinis digerit, atq;
abstinenter laborans viciat, necessario breui illum nutrimentum ex sanguine destituit, interim q;
virtus exoluitur. Absumitur autem ob laborantis quidem temperiem si calida humida que sit, cu-
iusmodi est puerorum: ob ambientem vero si regio sit calida, & tempus aestiuum. Proinde minus
detrahimus, q; plenitudo commonet, quod ad aetates quidem attinet, in pueris: quod ad corporis
habitus, in candidis, & quibus mollis tenera q; est caro, quales Galli sunt: quod ad tempus, sub Ca-
ne: similiter etiam in regionibus & constitutionibus. Alia vero ratione, ut & ante propositum est,
in contrarijs, hoc est in frigidis tum reponibus, tum locis, largam euacuationem fugimus, pro-
pter insequentem nimirum refrigerationem. Quapropter vnum definire in quoq; dictorum va-
cuationis modum scripto non licet. Memini enim quibusdam ad sex vsq; libras sanguinem detra-
ctum fuisse, ita ut febris protinus extingueretur, nec vlla sequeretur virium afflictio: quibusdam
vero sesquilibrium haud citra leue saltem virium detrimentum: quibus si quis duas vacuasset, ex-
treme laxisset. Quapropter vtiliter quibusdam vnā quoq; detraxi aliquando, immo vero non
nunquam hac quoque minus, id que ex vena aut cubiti, aut poplitis, aut tali. Nam ex venis quae
ad magnos oculorum angulos conspiciuntur, aut sub lingua, quod certe mentione dignum sit, ef-
fluere non solet: sicut nec liquis summa in manu aut pede venam secet, quemadmodum putant,
qui lienem curari aiunt a venae quae ad secundum paruum digitum sita est, sectione, de qua fusius
deinceps disseretur.

Quod Natura Euacuatione è Directo soleat Affectus omnes persanare.

C. AP. 15.

Quacumq; igitur de hoc scēmate siue speculatione, a medicis dicta sunt, ea si scribere aggre-
diar, opus erit libro ijs singillatim dicato, eo q; ingenti. Caterum quemadmodum in alijs,
quae haecenus definita sunt, effeci, ut si & mentem meam vobis exponerem, qui eam a re
bus ipsis probari vidistis, idem nunc quoq; faciam, sumpto initio ab ijs quae quodidie in laboranti-
bus videntur: quae quidem Hippocrates diligenter obseruata, memoriae prodidit. Est vero eorū
vnum primarium q; caput, hoc scilicet: Quibuscūq; nar' & in eruptio sanguinis accidit, summum
id commodum laborantibus affert: hoc autem nar' & in quod in rectum intelligatur, omnibus
confessum est, cū clarissime sapenūmero hac voce nar' & in in hoc vtatur significato: Quibus ve-
ro contra euenit, nihil iuuat, aut etiam interdum nocet, q; vires scilicet citra morbi leuamen deij-
ciat atq; exoluat. Non enim in liene turgente ex dextra nare erumpens sanguis, nec in iecore ex si-
nistra, vllam fert vtilitatem: sed reuulsio quibus in directum adhibetur, euidentem vtilitatem cele-
riter ostendit: quibus contra, haud etiam. Dextra igitur nare sanguis erumpens, ad dextrum hypo-
chondrium fixa cucurbitula, clare celeriter q; sistitur: sicut ad sinistrum, ex sinistra erumpens. Por-
ro reuulsionis causa, si venam feces, in directe quidem oppositis sanguinis eruptionibus, citissime
conspiciam videbis vtilitatem: at si contra feces, nihil profuerit.

Venae Sectionem è Directo patientis Partis fieri oportere: Ac de Venis quae in Cubito secantur.

C. AP. 16.

Sic affecto liene hūidū aequae adiuerit circa anularem digitum sinistræ manus incisa vena, at-
que si internā cubiti securis: multum enim iuuat afflictum lienem sanguinis ex sinistro bra-
chio detractio. Praestata autem non semel quantum conueniat extraxisse, sed in duos dies id partiri
satius est. Inuenire tamē nequeo, quam ob rem medici lienosis sanguinem detrahere neglexerint:
si quidem

de vict. Acu. c6.
2. 10. 7. 117. b

† Oribasius
legit dō 7 dō
est teuta
dīquidista
dīquidista
7 dō 7 dō
c. i. Duo
enim haec sunt,
ob quae maxi-
me ignoratur
quantitas eu-
acuatiōis i hoc
auxilio, labo-
rantis natura,
cū qualis ip-
sa sit ad am-
issum cognoscere
nequeamus, et
ambitū 7 c.
Quoniam nō
vident haec due
scripturae ad
modum inter
se differre.

Saluatellus ad
Lidus curatiōem
nullum q; fuit, dō
7 c. i. p. 117. b

7 dō 7 dō
est teuta
dīquidista
dīquidista
7 dō 7 dō
c. i. Duo
enim haec sunt,
ob quae maxi-
me ignoratur
quantitas eu-
acuatiōis i hoc
auxilio, labo-
rantis natura,
cū qualis ip-
sa sit ad am-
issum cognoscere
nequeamus, et
ambitū 7 c.
Quoniam nō
vident haec due
scripturae ad
modum inter
se differre.

* in graecis cod.
non habetur
haec particula
negatiua.

Aliquidem ego ingentem perpetuo vtilitatem prouenire conspexi, si vel libra duntaxat vna detracta foret. Vacuationis tamen mensura ex dictis scopis coniicienda est. Quin & pleuriticis, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit sanguinis missio, clarissimam sæpe vtilitatem attulit: quæ vero ex brachio opposito, aut omnino obscuram, aut certe post temporis intervallum. Ad hæc, oculorum per sæpe dolores grauissimos è directo venæ, quam humeralem nominant, sectio intra horæ vnius spatium compescuit. Conari autem in omnibus affectibus præstat, post modicam sanguinis missionem iterato mittere: interim eodem die, si ita expedire videatur: interim posttridie: nisi quando, vt ante dictum est, ad animi deliquium euacuationem ducere conueniat. Itaque dolentibus oculis humeralis vocata vena, quæ q3 ex ea deriuata est, in cubito incisæ, luculentum celeriter commodum afferunt: Affectio vero latere, aut pulmone, aut septo transuerso, aut liene, aut iecore, aut ventriculo, ea quæ per alas ad cubiti iuncturam pertingit. Hæc autem casu maxime interior secanda venit: quod si non, certè ea quæ ab ipsa diducta in iuncturam apparet flexura. Nouissis sanè paulo ante ab humerali vena prædictam diduci, ipsam connectentem. Nam hi tres sunt loci mittendi ex cubito sanguinis, interior, exterior, medius. Igitur interior vtilis est in ijs, quibus inferiores collo partes patiuntur: Exterior vero in ijs, quibus quæ his superiores sunt, vt facies, **B** aut caput. Medius locus interdum vtraque habet diductas venas in vltiorem brachij partem tendentes, ac deinde hic coeunt: interim vero celeriter in vnum mutuo congregientes, in ipso videlicet iuncturæ flexu: ac non nunquam obscuram earum alteram, claram vero alteram. Itaque vbi vena quæ parti affectæ propria est, obscurior fuerit, & ad mediarum aliquam accedas, conare, quæ à propria diducitur, potius incidere. Est vero vbi & quæ inferiores sunt cubiti iunctura, eas quæ in vna existunt scilicet, nihil secare prohibeat, vbi nimirum quæ in cubito sunt, non appareant, sed eas certe quæ in rectum sunt affectis. Porro tam perspicuum sæpe celere q3 remedium, quæ è directo affectus partibus venæ secantur afferunt, vt & qui patiuntur, & familiares ipsorum, sæpenumero obstupefiant.

Historia Oeconomi Romani diuitis, Qui fuit ab Oculorum inflammatione, ac cæcitate periculo, per Sanguinis missionem è Directo, liberatus.

CAP. 17.

ITaq3 ego olim rogatus sum à diuite quopiam in suburbij Romanæ vrbis, vt rerum suarum Oeconomum inuiserem, cui cæcitate imminabat periculum, nam ita ille dicebat: certe magno dolore vexabatur, id q3 diebus iam viginti. Diuitis autem illius familiæ præfectus erat medicus **C** Erasilstrata, anxie semper venæ sectionem refugiens. Vbi ergo laborante inspecto, iuuenem cum multi sanguinis cognouissem: ac oculos quidem non dum vlceratos habere, cæterum phlegmonem maximam fluxionem q3, tum in ambabus palpebris densitatem, atque in altera quasdam etiam asperitates: à quibus oborta caligine ægrotus magis magis q3 dolebat, ac phlegmone fluxio q3 acerbabantur: his inquam conspectis, cognita que omni ratione curationis, qua medicus ille vltus fuerat: me quidem assidue in suburbium venire posse negabam, cæterum ex vltu esse vt triduum vt minimum hominem paruis temporum intervallis inspicere. Permite igitur illum inquam mihi, si videtur, tres hosce dies. Immo vero, inquit, vt facias obsecro, gratiam que habebis: quin iam hominem tecum ad ædes tuas in urbem abduc. Venit autem circiter horam quintam: ac prima protinus detractione tres sanguinis libras exhausti, deinde hora nona aliam. A quibus mirifice refectus, inunctus est postero die mollium collyriorum quopiam, cui admistum erat quod vinum habet, sicuti in eiusmodi facere consueuimus, illitu sub palpebris facto, specilli cuspidè in summo medicamen impositum ferente. Id primum quidem mane faciebam, deinde ad horam tertiam, postea ad nonam. Post quas inunctiones sub occasum Solis in balneum ductus est. Postero deinde die, palpebris extra versis bis inunctus est, maiore copia collyrij illius quod vinum recipit, **D** molli illi collyrio admista: dein ad vesperam lotus est. Posttridie vero mane obuius diuiti illi egrefus, eò loci vbi ex vehiculis descendere solent, salutauit illum oculis apertis, phlegmone q3 ac fluxione planè liberis, qui ante biduum illos ne aperire quidem præ fluxione atque dolore potuerat. Itaq3 res incantationi similis visa est, adeo vt & ipse ille curationis celeritatem admiratus, exclamaret, vna q3 qui cum eo erant omnes in clamorem prorumperent: cum nos interim haud magnum quippiam fecissemus, nisi tantum ex medici illius comparatione, qui summum malum attulerat venæ sectionis metu. Porro ex palpebris restabant extergendæ laboranti tum densitates ille, tum asperitates, cæterum id fieri non poterat citra medicamentum mordax. Atqui ferre illud neutiq3 poruisset, nisi prius vacuatus foret: dictum enim sæpe à nobis demonstratū que est, Acris omnia medicamenta parti cuius admota, nisi vacuum corpus omne fuerit, atq3 ad amissum excrementi expers, fluxionem attrahere, phlegmonem que efficere. Percontatus itaq3 tunc diues, quæ nam ea fuisset incantatio, re que omni intellecta, exinde Erasilstratæum illum medicum *αἰμοφόρον*, quasi dicas sanguifugum, nominabat. Hæc itaq3 narratio vtriusq3 indicationem continet, tum quod in affectionibus eiusmodi venam secare oporteat, quod in præsentī oratione propositū nobis haud erat: tum quod è directo laborantium partium: præterea humerales venas secandas, vbi superiores pectore partes laborant.

Sexta Classis.

dddddd ij Qua

Quae vena Quibus affectibus secanda: Ac de Ratione Euocandorum menstruum. C. AP. 18. E

Porro quemadmodum praedictae oēs partes in cubito secata vena iuuantur, vti dictum est: sic quae his inferiores sunt, illis quae per poplites & malleolos decurrunt. Sunt autem dictis inferiores coxendix, vterus, velica. At renes cui parti adscribi debeant, ambigunt: liquidem inferiores sunt ipsae, quas prius recensuimus: superiores vero quae ex quas secundo loco. Itaque misso ex cubito sanguini interdum auscultant, ubi videlicet recens fuerit phlegmone, copia quae sanguinis affuerit. Quibus vero affectio inest, quam proprie nephritin noiant, eam quae in poplite est secare expedit, aut certe quae in malleolis sunt. Porro vteri inflammationes magis etiam quae renum, a venis in crure secatis iuuantur. Nam quae ex cubito fiunt euacuationes, aliud etiam habent adiunctum malum, nempe quod purgationes menstruas comprimant, sanguinem ad superiores corporis partes retrahendo: Quae vero fiunt ex cruribus, tantum abest ut retrahant, ut etiam menses promoueat: Ac ubi id facere volueris, tempus consueti mulieri circuitus tribus quatuor uel diebus anteuertens, aut vena incisa, aut scarificatis malleolis cruris vnus, pauculum euacuato: deinde postero die similiter facito in crure altero: ut tamen et istis diebus in quibus vacuas, & ante eos quatuor aut quinque, extenuantem vicium procures. Conscriptus est autem a nobis seorsum liber de Vicu extenuante. Sed mulieribus sine huiusmodi vicus ratione menses abunde prouocant & nepita, & pulegiū. Exhibebis ea in melicato cocta, sed antea contusa, arida, cribro quae subtili discreta, acrisum trita usque dum pollinem tenuitate referant: ita denique melicato insperge. Porro conuenientissimum potui tempus est a balneo, inuolutis adhuc linteis. Atque haec quidem medicamenta mitia sunt. Valentiora sunt, sauiina, & dictamnium, ceterum usus ante dictis similis. Datur autem & hoc tempore medicamentum, quod proprie Amarum appellatur, centum habens drachmas aloes misist aliorum medicaminum cuiusque sex. Optimum est, ubi cinnamomum acceperit. Sed haec obiter sunt dicta, quanquam non a re ipsa aliena, quandoquidem sanguinis ex vtero fluxui auxiliantur, cum euacuatione ex cruribus, quae fiat aut malleolis scarificatis, aut incisa in talo aut poplite vena. Memini me ischiadas siue coxendices, vno die facta ex crure euacuatione curasse, nimirum ubi non ex frigore, sed impletis sanguine quae in coxa sunt venis, prouenissent. Quare secata in poplite vena commodior ita affectis est, quam in malleolo: scarificatio autem nihil perspicuo illis prodest.

De Ratione Vacuandi per Sectionem Venarum In initijs ac finibus fluxionum: Ac eo quoque tempore cum Praeferuare ab Imminentibus morbis voluerimus. C. AP. 19.

Porro, ut summam dicam, incipientes phlegmonas reuulsu euacuare oportet: quae vero inueteratae iam sunt, ex ipsis, si fieri potest, affectis partibus: quod si nequeat, saltem ex vicinis. Etenim in incipientibus, auertere quod influit expedit: in inueteratis autem, ipsum tantum quod affecta pars infixum est, euacuare. Euacuabitur porro id optime per venas coniunctas cum ipsis quae in partibus ipsis sunt sitae. Huic rationi experientia quoque subscribit. Quocirca quae in gutture & arteria, graui torquentur inflammatione, in principio quidem secata in cubito vena, post principium autem sub ipsa lingua, magnifice prodest, incisis videlicet venis quae sub ea sunt ambabus. Sic induratae phlegmonarum in oculis reliquae, secata quae ad magnum decurrit angulum vena, mirifice iuuantur: Sicut capitis grauitates, & inueteratos in eo ex plenitudine dolores leuare manifeste solet tusa in fronte vena: At incipientes, aut etiam vigentes, per cucurbitam in ceruice procurata retractio, interim quidem solam, interim cum scarificatione. Ceterum praeuacuum esse corpus vniuersum oportet. Eadem ratione incipientes in occipitio dolores, aut etiam vigentes, incisa frontis vena iuuat. Quippe reuulsiones cum euacuatione adhiberi magis debent in fluxionibus incipientibus: quae vero fiunt ex ipsis partibus affectis, aut illis vicinis, in phlegmonis quae velut scirrhī naturam referunt. In quibus autem corporibus nulla dum particula affecta est, ceterum vacuationem vere ineunte anteuertimus, in ipsis si quidem talis sit homo qui quotannis aestiuo tempore febrilibus morbis obnoxius esse assolet, atque eorum suppeditationem euacuare studemus, aequae pars quauis in sanguinis detractionem accommoda est: sicut sanè et si arthriticus sit, omnibus articularis laborans: Quibus autem eximie pars quaeprimam, ubi prius euacuati non fuerint, infestetur, haud eque liceat ex quauis parte euacuationem moliri, verum sicut in ipsis qui pati iam occipiunt. Quamobrem podagricos ex cubito euacuato: comitialibus vero morbis vertiginibus quod obnoxios, potius ex cruribus. Ceterum si retenta haemorrhoides mittendi sanguinis occasio sint, si quidem cohibere eas voles, quae in brachio sunt: sin prouocare, quae in cruribus sunt, venas secare conuenit: At in ipsis quibus repressi sunt menses, semper in cruribus. Non enim, ut in haemorrhoidibus quidam eiusmodi liberari euacuatione volunt, quidam habere etiam gaudent, ita quoque se res habet in mensium purgatione. Quippe cum haemorrhoidum euacuationem vereamur, ne in tantam euadat immoderationem, ut hominem vel protinus interimat, vel hydropicum, aut cachecticum hoc est habitus mali, reddat: At vteri purgationibus, ut quae secundum naturam sunt, tale nihil euenit. Accidit tamen aliquando, ut ex vtero per erosionem sanguis erumpat, in quibus non idem est curationis scopus: liquidem haud effluere sanguinem volumus uti ex mensibus, sed plainè sistere consilium est. Communis ergo in his omnibus, ipsis qui vere ineunte ad sanguinis missionem accedunt, haec ratio est, Si quidem insigniter infirmam partem aliquam habeant

† Clariss. fluxu
coadiunat,
in corpore
eius.

in primo uel secundo
affectu partis vicinior
secunda vena, si quae par
tis eiusdem propria est
commodi scarificatio possit

Abeant, in quam quæ colligitur plenitudo decumbat, per reuulsionem euacuare: At si tale nihil sit, qua cuique magis placebit, excepta tamen aut hæmorrhoidis, aut mensium retentione, ut paulo ante definiuimus.

Aduersus eos qui Primis tantum Morbi diebus Sanguinem mittebant.

CAP. 20.

DE hoc sane potestate & supra dictum est: verumtamen satius fuerit & hic quoque omnia percurrere, omnibus quæ ante dicta sunt, in vnum collectis, & si qua non distincta sunt, vna differetis. Igitur vniuersim hoc sciendum, in sanguinis missione dierum numero primum haud esse attendendum, sicut quidam scripsere: Ac non nulli, admodum ridicule, post tertie diei paroxysmum, quando videlicet, ut aiunt, dignorio quædam habetur, qualis sit in forma & moribus atque adeo tota natura sua morbus. Alij extremum terminum mittendi sanguinis definiunt diem quartum: intra quem missionem sanguinis concedunt in paroxysmorum intervallis adhibendam, electo quo libeat die. Alij detrahere festinant, quibus sanguinis detractionem ex usu esse statuerint, transfluente etiamnum eo, ac ubi nec dum firmiter in parte aliqua superfluitatem recipientem inhæserit, vnum modo considerantes, num corruptio aliqua cibi in ventre concoquendi sit facta, aut tarda concoctio, aut etiam cibi in eo contineantur. Ergo quod maturandum sit, in quibus vacuatio ex usu est, nisi prius concoqui aut cibos, aut in primis venis contentos semicoctos succos, oporteat, rectissime præcipiunt, habenda quæ fides. Verum quoniam quintum sæpe diem, aut sextum ab initio expectant, priusquam nos ad curandum accerant, expedit nihilo secius quoque sanguinem detrahere, etiam si huius auxilij primum tempus sit omissum. Quocumque enim die mittendi sanguinis scopos in laborante inueneris, in eo auxilium illud adhibeto, etiam si vel vigesimus is ab initio extiterit. At qui nam fuerint hi scopi: Morbus ingens, Roburque virium, excepta ætate puerili, et ære nos ambiente valde calido. Porro autem qui prius exoluitur temporis tractu in plerisque morbis virtus, idcirco & mittendi sanguinis occasio dierum numero deperditur: non tantum primario id dies efficiant, sed re aliqua intercedente, nempe virium dissolutione. Itaque si quando vel secundo à principio die vires exolui videantur, a vena secanda abstinebimus.

De Hora in Detractione Sanguinis eligenda.

CAP. 21.

Sedenim quod in ipso rursum die in quo sanguinem mittimus, obseruanda sit febris declinatio, clare fati arbitror: quanquam quibusdam id non satis sit notum, qui mane tantum tundendam esse venam, aut ad summum in horam usque quintam aut sextam, existimant. Verum si quis memoria teneat quæ toto supra libro sunt dicta, nihil tale committere, sanguinem mittens quauis diei noctisque hora, modo respiciat. In febrientibus quidem particularium paroxysmorum declinationem: In quibus autem aut ob oculorum lippitudinem, aut aliud simile, citra febrē, hoc opus est auxilio, non declinationem omnino, cum oīno febris non adsit, sed magnitudinem aut doloris, aut phlegmones, aut totius affectus, in quo secta opus est vena, inspicere conuenit. Cum autem nihil eiusmodi aut urgeat, aut prohibeat, præstat mane venam incidere, haud protinus ex somno excitis, verum circiter horam vnam iam antea vigilantibus. Dictum est autem, quod & lauacro uti quibusdam expedit: quod si verum est, & præunte quoque ambulatione non nullis. Caterum in quibus vere ineunte venam incidere aggredimur, aut propter febris metum, aut alterius cuiuspiam affectus, scio me sanguinem misisse quibusdam etiam, posteaquam rerum solitarum quippiam obissent, siue in ludo literario, siue in officinis, siue in foro, siue in ædibus. Iteratæ tamen detractionis tempus, in quibus simpliciter quidem vacuare conamur, eodem die esto: At in quibus reuellere, si vel duobus deinceps diebus fiat, melius fuerit. Porro intento semper animo in omnibus id genus in laborantis vires esto, manu iugiter arteriis illius admota: sunt enim quidam tam ad patiendum apti, ut confertam inanimationem non ferant: quo casu, refectis primo die egrotis, iterare secundo detractionem expedit.

De Affectibus, qui Arterijs in Capite dissectis iuuantur.

CAP. 22.

Quod autem arterias antiqui venas appellabant, & à nobis alibi demonstratum est, & ante nos aliis confessum extitit. Ob id ipsum ergo, ac præterea ob disciplinarum affinitatem, compendij gratia satius mihi visum est, haud alium conscribere librum de arteria secanda, sed orationi de secanda vena annectere, atque id ipsum in hac parte, in qua consideramus quas venas ob quas partes affectas secare oporteat. Sicut enim alias venas ob alias affectas partes ostendimus secandas, sic quoque & quæ in temporibus sunt arterias, & quæ post aures, incidere medicis mos est: In temporibus quidem, infestantibus oculos fluxionibus tum calidis, tum spirituosius: Post aures vero, in vertiginosis maxime, & ijs qui diuturnis doloribus capitis calidis ac spirituosius affliguntur. Iam vero & ob alios quoque affectus in capite consistentes diutinos, sunt qui arteriarum post aures vtuntur sectione. Non tamen in vlla alia particula patiente eam adhibuerunt, tametsi multe sint, quibus hoc potius auxilio, quam venæ sectione, sit opus: Vbi enim calidus spirituosusque infestus est sanguis in arteriis acervatus, illic communibus parti affectæ secus arteriis est opus: verum propter difficilem eruptionis sanguinis compressionem, arterias medici incidere metuunt: quippe cum, si quis in secanda forte vena arteriam vulnerarit, ægre statim sanguinis eruptionem compefeat: ac ubi res optime cadat ad cicatricem perducta diuisione, tamen aneurisma fiat.

De

Sic supra cap. 13. magis sibi consentiat Gal.

hora Sena a somno excitatis Manu, quibus compit. Hic, sanguis de frigiditate.

DE CVRAN. RAT. PER SANG. MISS.

De Periculo impendente ijs, quibus Non recte Dissecta sunt Arteriae: et Quo pacto Galenus

Somnij monitu Eas ausus est diffecare.

C. AP. 23.

Quin & interijfle quoddam noui ab arteria interiori in cubito venae subiecta, non nullos quidem protinus ob vinculum circumpositum, volentibus medicis sistere sanguinis eruptionem, in gangranam incidentes: alios postea in aneurisinate manu curando defunctos, necesse enim hic est laqueo vasculum constringere. Itaque maiusculas proinde arterias medici refugiunt, paruas autem tanquam haud ita multum profuturas: quanquam & ipsae quoque non nunquam haud paruum attulisse commodum visae sunt, cum hoc quod & citra aneurisima cicatrice claudantur. Quin & si maior sit arteria, & ipsa quoque citra aneurisima cicatrice includi potest, tota nimirum dissecata: id quod ipsum saepenumero imminens ex sanguinis profluvio discrimen sustulit: clare enim apparet, cum tota transuersum per se totam discinditur, reuulsis utrinque partibus ambabus, unam sursum, alteram deorsum concedere. Atque id quidem & venis verum moderate vsuuenit, sed arterijs semper plus quam venis. Sane vero quae mihi occasio extiterit secandae arteriae, nunc iam tibi edisseram. Monitus per quendam insomnia, quorum duo perspicuo mihi visa sunt, accessi ad dexterae manus arteriam, inter indicem & pollicem sitam: siui quod fluere, donec sponte sanguis resisteret, nam ita somnium praeceperat: effluxit autem non tota libra. Subito itaque diuturnus extinctus dolor est in illa maxime parte fixus, qua secur septo transuerso committitur. Mihi quidem hoc aetate iuuenili euenit. At minister dei Pergami, diutino lateris cruciatu laborans, liberatus est arteria in summa manu incisa, aggressus & ipse illud insomniae monitu. Porro alteri cui ex vulnere in malleolo inflicto dissecta arteria fuerat, sanguinis quidem cursus haud quieuit, donec ego vocatus totam dissecui: ac medicamento ex aloe et manna & ouorum albumine, pilis leporum molliusculis imposito, vsus fui: citra quae aneurisima curatum est vulnus, obducta videlicet arteriae osculo carne. Vir autem ille quartum iam annum haud exiguis temporum intervallis coxae dolore vexatus, exinde prorsum sanus extitit. Haec itaque mihi persuasum, ut subinde in summis artubus, immo & in capite, arterias secarem in omnibus doloribus, qui a calida spirituosa quae substantia nasci videbantur, et maxime in membranis: quarum dolor puncti similes est, ac sensum expanditur, pungente quidem sensu una in parte, tanquam in affectu loci centro, infixo: tensionis vero sensum percipiente omni circumcirca ad centrum particula.

SEXTAE CLASSIS FINIS

aaaaaa bbbbbb cccccc dddddd

Omnes sunt terniones, praeter dddddd duernionem.

VENETIIS APVD HAEREDES
LVCAE ANTONII IVNCTAE.